

Σχολή Δοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Δοίκησης Επιχειρήσεων

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ:**

Η Οικονομία και το
Κόστος των Ανθρώπων για
Εκπαίδευση

Καθηγητής:
κ. Ν. Καναβός

Σπουδάστριες:
Τόλια Παρασκευή
Σαραλιώτη Ελπινίκη

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

1634

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α	4
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	4
<i>Η Έννοια</i>	<i>4</i>
<i>Η Ιστορία</i>	<i>5</i>
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	7
<i>Δημόσια οικονομία</i>	<i>7</i>
<i>Διαφορές Μεταξύ Δημόσιων και Ιδιωτικών Οικονομιών</i>	<i>9</i>
<i>Σχέσεις μεταξύ Δημόσιων και Ιδιωτικών Οικονομιών</i>	<i>9</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	11
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	11
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	12
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	13
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ-	
ΠΑΡΟΧΕΣ	14
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	15
<i>Προσχολική αγωγή</i>	<i>15</i>
<i>Δημοτική Εκπαίδευση</i>	<i>15</i>
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	17
<i>Γυμνάσια</i>	<i>17</i>
<i>Λύκεια</i>	<i>17</i>
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	19
<i>Οργάνωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης</i>	<i>19</i>
<i>Τύποι Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης</i>	
<i>(ΑΕΙ) (Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων)</i>	<i>20</i>
<i>Στατιστικά στοιχεία των φοιτητών</i>	<i>21</i>
<i>Οργάνωση της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευσης</i>	<i>22</i>
<i>Το κύριο διδακτικό έργο στα ΤΕΙ ασκείται από το εκπαιδευτικό</i>	
<i>προσωπικό (ΕΠ), το οποίο ανήκει σε μία από τις τρεις βαθμίδες:</i>	
<i>καθηγητών, επίκουρων καθηγητών ή καθηγητών εφαρμογών.</i>	<i>23</i>
<i>Τύποι Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων</i>	<i>24</i>
<i>Στατιστικά στοιχεία φοιτητών</i>	<i>24</i>
<i>Η ζήτηση για Ανώτατη και Ανώτερη Εκπαίδευση</i>	<i>24</i>
ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ: ΙΣΟΙ ΟΡΟΙ, ΑΝΙΣΗ	
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	26
<i>Γενικά</i>	<i>26</i>
<i>Εισαγωγή</i>	<i>26</i>
<i>Οι Ανισότητες στην Εκπαίδευση</i>	<i>27</i>
<i>Κατανομή Σπουδαστών ΑΕΙ ανάλογα με το Επάγγελμα Πατέρα</i>	<i>29</i>
<i>Σχέση Επίδοσης στις Γ.Ε. και Επίδοση κατά τη Φοίτηση σε ΑΕΙ/Τ</i>	
<i>Εκπαιδευτικό Επίπεδο ανά Γεωγραφική Περιοχή</i>	<i>32</i>
Η ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΜΕΝΗ ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΟΥ	
ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ	36
ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.....	40
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	40
ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ42	
<i>Εκπαιδευτικές δαπάνες και Εθνικό Εισόδημα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες.....</i>	<i>42</i>
<i>Δαπάνες Επενδύσεων.....</i>	<i>46</i>
ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	47
<i>Εισαγωγή</i>	<i>47</i>
<i>Η Δωρεάν Παιδεία.....</i>	<i>47</i>
ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.....	47
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	49
<i>Η Παράλληλη Παιδεία.....</i>	<i>49</i>
<i>Άγνωστες οι Δαπάνες.....</i>	<i>52</i>
ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	53
Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	55
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ57	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ.....	60
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Ε.Ο.Κ	60
<i>Η Επίδραση της Εκπαίδευσης στο Κοινωνικό Πλαίσιο στην Εκπαίδευση των Χωρών-Μελών της Κοινότητας</i>	<i>61</i>
<i>Η επίδραση του κοινωνικού πλαισίου εκπαίδευσης στην ελληνική εκπαίδευση</i>	<i>63</i>
<i>Θεσμικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού τομέα των ευρωπαϊκών - Σύντομο ιστορικό της εκπαιδευτικής δράσης</i>	<i>64</i>
ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	66
<i>ΑΞΟΝΑΣ 1: Για μια ουσιαστική συνεργασίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.</i>	<i>66</i>
<i>ΑΞΟΝΑΣ 2: Για μια Ευρώπη των φοιτητών και των πανεπιστημίων</i>	<i>68</i>
<i>1. COMETT.....</i>	<i>69</i>
<i>2. ERASMUS.....</i>	<i>71</i>
<i>3. Αναγνώριση διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:.....</i>	<i>72</i>
<i>ΑΞΟΝΑΣ 3: Για ένα καταρτισμένο-ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό-απάντηση στις τεχνολογικές εξελίξεις.....</i>	<i>73</i>
<i>1. Πρόγραμμα EUROTECNET:</i>	<i>73</i>
<i>2. Πρόγραμμα ΠΕΤΡΑ</i>	<i>74</i>
<i>3. Προγράμματα ανταλλαγής νέων εργαζόμενων:.....</i>	<i>74</i>
<i>ΑΞΟΝΑΣ 4: Δράσεις για νέους Ευρωπαίους.....</i>	<i>75</i>
<i>1. Πρόγραμμα “Νεολαία για την Ευρώπη”</i>	<i>75</i>
<i>2, Πρόγραμμα LINGUA</i>	<i>75</i>
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ	77
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	80

<i>Οι αναγκαίες μεταβολές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση</i>	84
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	86
Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	88
ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε.....	90
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	90
<i>Το είναι και το γίνεσθαι της εκπαίδευσης στο κοινωνικό πλαίσιο</i>	<i>90</i>
ΠΛΑΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.....	96
1. Στόχοι.....	96
2. Η δομή και οργάνωση της παιδείας.....	96
3. Περιεχόμενο της παιδείας.....	96
4. Μέθοδοι και μέσα μαζικής ενημέρωσης.....	97
5. Αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση καθηγητών.....	97
6. Έρευνα και τεκμηρίωση (και πληροφόρηση)	97
<i>Τα προβλήματα στις χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης-σχέση εκπαιδευτικών με κοινωνικά προβλήματα.....</i>	<i>97</i>
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Έννοια

Με τον όρο οικονομία εννοούμε το μηχανισμό μέσω του οποίου τα άτομα συναλλάσσονται μεταξύ τους με σκοπό τη βελτιστοποίηση των σχέσεων και αναγκών τους σε επίπεδο εθνικό, κοινωνικό, ατομικό.

Σε γενικές γραμμές διακρίνουμε τις παρακάτω μορφές (τομείς) οικονομίας:

- α) ΟΙΚΙΑΚΗ: Το σύνολο των ενεργειών των ατόμων με τις οποίες γίνεται η διαχείριση των πόρων και των εξόδων ενός νοικοκυριού.
- β) ΙΔΙΩΤΙΚΗ: Οι οικονομικές ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στο περιβάλλον των ιδιωτικών επιχειρήσεων (βιομηχανιών, καταστημάτων κλπ.).
- γ) ΔΗΜΟΣΙΑ: Η οικονομική δραστηριότητα του κράτους που αφορά τη διαχείριση μιας χώρας με σκοπό την ικανοποίηση των υλικών αναγκών του λαού.
- δ) ΑΓΡΟΤΙΚΗ: Η οικονομία που αναφέρεται στην κτηνοτροφία και γεωργία.

Εξάλλου, η οικονομία μπορεί να διαχωριστεί σε ελεύθερη και σε κρατικά (κεντρικά) κατευθυνόμενη.

Στην πρώτη περίπτωση, η οικονομική πρωτοβουλία ασκείται κυρίως από τα άτομα και τους ιδιωτικού οργανισμούς με μικρή κρατική παρέμβαση ρυθμιστικής υφής. Η ποσότητα, ποιότητα και διάσταση των προϊόντων καθορίζεται από ιδιωτικούς φορείς.

Σε αντίθετη και αυτή την πρακτική, το κράτος μπορεί να παρεμβαίνει και να καθορίζει από την παραγωγή των προϊόντων σύμφωνα με τις ανάγκες του.

Η Ιστορία

Στην πρωτόγονη κατάσταση του ατόμου η οικονομία ήταν απλή. Οι ανάγκες των ατόμων καθώς και τα υλικά αγαθά ήταν λίγα και οι ανταλλαγές γίνονται σε είδος καθώς κάθε τόπος δεν είχε τα ίδια προϊόντα.

Από τότε όμως που ο άνθρωπος άρχισε να καλλιεργεί τη γη και να παράγει από αυτή διάφορα προϊόντα, η οικονομία έγινε γεωργική.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας έπαιξε και η ανταλλαγή των προϊόντων, δηλαδή το εμπόριο. Λαοί εμπορικοί όπως οι Κρήτες, οι Φοίνικες και άλλοι έφερναν διάφορα εμπορεύματα από άλλες χώρες και τα πωλούσαν σε τόπους που δεν είχαν παρόμοια προϊόντα. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη ύπαρξης μικρών εργαστηρίων παραγωγής συγκεκριμένων αγαθών.

Αργότερα, στην εποχή του Μεσαίωνα, δημιουργείται η χειροτεχνία στην αρχή στις Ιταλικές πόλεις και αργότερα στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Η ανακάλυψη της Αμερικής και οι διάφορες εφευρέσεις φέρνουν επανάσταση και στην Οικονομία. Αρχίζουν να δημιουργούνται οι πρώτες Βιομηχανίες που αντικαθιστούν τα οικογενειακά εργαστήρια. Στην αρχή όμως το εμπόριο συνάντησε ορισμένα εμπόδια που δεν του επέτρεψαν την παραπέρα ανάπτυξη. Με την Γαλλική επανάσταση και την κήρυξη της ατομικής ελευθερίας, αυτό αποδεσμεύεται και οργανώνεται συστηματικά. Η ελευθερία του εμπορίου φέρνει τον συναγωνισμό και τον πλούτο. Το χρήμα αποκτά αξία, γίνεται κεφάλαιο που παίζει σπουδαίο ρόλο στην οικονομία. Έτσι δημιουργείται η ελεύθερη οικονομία. Το κράτος περιορίζεται στο να ρυθμίζει τις διάφορες σχέσεις και να δημιουργεί βολικές συνθήκες ανάπτυξης. Με την τεράστια όμως ανάπτυξη της βιομηχανίας και του εμπορίου, το κράτος αρχίζει να παρεμβαίνει για το καλό του έθνους. Προγραμματίζει την οικονομία του μέσα στην οποία πρέπει να κινηθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία.

Σήμερα, η οικονομία δεν είναι ίδια σε όλα τα κράτη. Αλλά έχουν τεράστια ανάπτυξη και άλλα είναι καθυστερημένα. Τα πρώτα είναι πλούσια έθνη, ενώ τα τελευταία κατ' ανάγκη φτωχά. Χώρες που στηρίζουν την οικονομία τους στην γεωργία είναι κατ' ανάγκη φτωχές. Μόνο η ανάπτυξη της βιομηχανίας και η

απασχόληση σε αυτήν περισσότερων εργατικών χεριών, οδηγεί τους λαούς στην ευημερία. Για αυτό και η επιδίωξη των καθυστερημένων χωρών είναι η απόκτηση βιομηχανιών.

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσια οικονομία

Είναι κλάδος της Οικονομικής Επιστήμης που εξετάζει τόσο τις διαζευκτικές μεθόδους μεταθέσεως παραγωγικών μέσων από την ιδιωτική στη δημόσια χρήση και χρησιμοποιήσεώς τους στην εκπλήρωση των λειτουργιών του κράτους, όσο και τις κοινωνικο-οικονομικές συνέπειες των διαφόρων μορφών κρατικής παρέμβασης.

Είναι ο κλάδος της Οικονομικής Επιστήμης που εξετάζει:

- α) Πως θα μετατεθούν με τα κατάλληλα δημοσιο-οικονομικά μέσα συντελεστές παραγωγής από την ιδιωτική στη δημόσια χρήση.
- β) Πως θα χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικότερα οι μετατεθέντες συντελεστές παραγωγής για την εκπλήρωση των λειτουργιών του σύγχρονου κράτους.
- γ) Ποιες θα είναι οι οικονομικές συνέπειες της κρατικής παρέμβασης, που εκδηλώνεται με την παραπάνω μορφή.

Οι λύσεις που προκρίνονται τελικά από το κράτος ως προς τους στόχους και τα μέσα δημοσιο-οικονομικής πολιτικής εμφανίζονται συνήθως κάθε χρόνο στο δημόσιο προϋπολογισμό, ο οποίος εκτελεί στο δημόσιο τομέα καθήκοντα ανάλογα με αυτά που εκπληρώνει ο μηχανισμός των τιμών στον ιδιωτικό τομέα.

Κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού, λαμβάνονται υπόψη οι προτιμήσεις των ιδιωτικών φορέων ως προς την κατανομή των δημοσίων εσόδων μεταξύ των διαφόρων συλλογικών αναγκών μέσω του πολιτικού μηχανισμού των τιμών στο δημόσιο τομέα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των όρων "Δημόσια Οικονομική" και "Δημόσια Οικονομία". Η Δημόσια Οικονομία αναφέρεται στην δράση που αναπτύσσεται από τους δημόσιους φορείς στο δημοσιο-οικονομικό τομέα - κατ'αντιδιαστολή με την δραστηριότητα των ιδιωτικών φορέων στον ιδιωτικο-οικονομικό τομέα- ενώ Δημόσια Οικονομική είναι ο κλάδος της Οικονομικής Επιστήμης που μελετά τα φαινόμενα της Δημόσιας Οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι η Δημόσια Οικονομία αποτελεί το αντικείμενο έρευνας της Δημόσιας

Οικονομικής, όπως ακριβώς ο ανθρώπινος οργανισμός αποτελεί αντικείμενο έρευνας της Ανθρωπολογίας.

Διαφορές Μεταξύ Δημόσιων και Ιδιωτικών Οικονομιών

Όπως αναφέραμε και παραπάνω η Δημόσια Οικονομική έχει ως αποτέλεσμα έρευνας τις δημόσιες -κατ' αντιδιαστολή με τις ιδιωτικές οικονομίες. Αυτό βέβαια δεν έχει την έννοια ότι δημόσιες και ιδιωτικές οικονομίες ενεργούν ανεξάρτητα ή μια από την άλλη, χωρίς να υπάρχουν σημεία επαφής μεταξύ τους, δεδομένου ότι:

- α) Δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους στα πλαίσια μιας και της αυτής οικονομίας.
- β) Τα παραγωγικά μέσα, τα οποία χρησιμοποιούν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς για την παραγωγή αγαθών που ικανοποιούν ατομικές και κοινωνικές ανάγκες, είναι κοινά για όλους τους φορείς.
- γ) Η συνολική ενεργός ζήτηση, η οποία διαμορφώνει το επίπεδο απασχολήσεως, το μέγεθος του εθνικού εισοδήματος, το ρυθμό οικονομικής αναπτύξεως κλπ. προσδιορίζεται από τις δαπάνες τόσο των δημοσίων όσο και των ιδιωτικών φορέων για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που ικανοποιούν ή χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία για την παραγωγή αγαθών που ικανοποιούν ατομικές και κοινωνικές ανάγκες.

Πλην όμως, αυτή η ίδια η ύπαρξη των δημοσίων οικονομικών προϋποθέτει κάποιον βαθμό διαφοροποίησής τους από τις ιδιωτικές οικονομίες, διότι στην αντίθετη περίπτωση δεν θα υπήρχε λόγος για την εμφάνιση και εξέλιξη του θεσμού του κράτους. Οι διαφορές αυτές μπορούν να ταξινομηθούν στις πιο κάτω κατηγορίες:

- α) Διαφορές ως προς την φύση τους.
- β) Διαφορές ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- γ) Διαφορές ως προς τα χρησιμοποιούμενα μέσα.
- δ) Διαφορές ως προς το χαρακτήρα τους.

Σχέσεις μεταξύ Δημόσιων και Ιδιωτικών Οικονομιών

Παρά την ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών οικονομιών, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς έχουν το κοινό χαρακτηριστικό ότι δρουν στα πλαίσια

μίας και της αυτής οικονομίας για την ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών. Συνεπώς, μεταξύ τους αναπτύσσονται συναλλακτικές και άλλων μορφών σχέσεις, οι οποίες επηρεάζουν το μέγεθος του εθνικού εισοδήματος, τον τρόπο διανομής του, την κατανομή των παραγωγικών μέσων και το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στόχος της εκπαίδευσης είναι να βοηθήσει ουσιαστικά στην ολόπλευρη αρμονική και ισόποση ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των εκπαιδευόμενων ώστε ανεξάρτητα από το φύλο ή την καταγωγή τους να μπορέσουν να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες που θα προσφέρουν δημιουργικά στο κοινωνικό σύνολο.

Η εκπαίδευση έχει ως κύριο σκοπό τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου και καθολικού ανθρώπου, σε σχέση με τον εαυτό του (ατομική προσωπικότητα, επάγγελμα, δεξιότητες και ιδανικά), σε σχέση με την κοινωνία (ατομική και συλλογική συνείδηση και στάση), σε σχέση με τη γνώση (επιστήμες, τεχνολογία, εικαστικές τέχνες και πολιτισμός γενικότερα), σε σχέση με το έθνος (ελληνικός πολιτισμός και παράδοση, ορθόδοξη χριστιανική παράδοση, συμμετοχή στην εθνική προκοπή και ανάπτυξη) και τέλος σε σχέση με τους συνανθρώπους κάθε φυλής (ανθρωπισμός).

Η εκπαίδευση είναι βασική κοινωνική λειτουργία, μέσα από την οποία συντελούνται:

- α) η κοινωνικοποίηση του παιδιού και του νέου,
- β) η συστηματική μετάδοση και οικειοποίηση σύγχρονης γνώσης και των πολιτιστικών στοιχείων που συνιστούν την πνευματική παράδοση της χώρας,
- γ) η αποδοχή και οικειοποίηση κανόνων συμπεριφοράς, διαπροσωπικών σχέσεων και κοινωνικής στάσης,
- δ) η ανάπτυξη της ικανότητας για επίλυση προβλημάτων και της κριτικής σκέψευς,
- ε) η δημιουργική προσαρμογή του νέου στις ανάγκες της ανάπτυξης προσαρμογής που περνάει και μέσα από την ικανότητα να παρακολουθεί τις τεχνολογικές μεταβολές.

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για 9 χρόνια έως την τρίτη γυμνασίου και χωρίζεται σε δύο μεγάλες βαθμίδες, στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι Κλασσικοί Οικονομολόγοι ελάχιστα απασχολήθηκαν με τη συμβολή της εκπαίδευσης στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, αντικείμενο της σύγχρονης έρευνας. Περιορίστηκαν στις γενικότερες κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις της εκπαίδευσης όπως είναι ο περιορισμός του μεγέθους των οικογενειών, η άμβλυση του υπερπληθυσμού και η διαμόρφωση ατόμων με αυξημένες κριτικές ικανότητες.

Ο Adam Smith θεωρούσε ότι η ευημερία και η πολιτική σταθερότητα στη Σκωτία ήταν αποτέλεσμα του εκπαιδευτικού της συστήματος. Όπως και ο σύγχρονός του David Hume στράφηκε με πολύ προσοχή στις μεθόδους και στους τρόπους με τους οποίους στις μεθόδους και στους τρόπους με τους οποίους το εκπαιδευτικό σύστημα θα γινόταν αποτελεσματικό.

Ο Malthus πάλι διατύπωσε την άποψη ότι η εκπαίδευση ήταν αναγκαία τόσο για να διαφωτίσει τις κατώτερες τάξεις.

Θεωρούσε δηλαδή ότι η εκπαίδευση αποτελούσε βασικό παράγοντα κοινωνικής ανόδου.

Ο Senior εξέφρασε την άποψη ότι η παιδεία και η οργάνωσή της αποτελεί μέσο για την προώθηση της οικονομικής ανόδου αφού ευνοεί την συσσώρευση κεφαλαίου.

Σταθμός υπήρξε η άποψη του Alfred Marshall ο οποίος αντιμετώπισε την εκπαίδευση όχι μόνο ως μέσο διαπαιδαγώγησης των πολιτών αλλά και ως διαδικασία αποκτήσεως γνώσεων και ικανοτήτων που είναι απαραίτητες στην παραγωγή. Η περίοδος ύφεσης 1930-1939 και κυρίως το οικονομικό κραχ του 1929 έβγαλαν αληθινό τον Marshall και οδεύει προς το προσανατολισμό της εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση της ανεργίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Όλες αυτές οι απόψεις ατόνησαν μέχρι και το 1960 περίπου, χρονολογία όπου η εκπαίδευση ως τομέας οικονομικής δραστηριότητας πήρε τελείως νέο προσανατολισμό.

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το σύστημα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- α) είναι συνολικό και σφαιρικό: περιέχει όλους τους απαραίτητους θεσμούς, οργανωτικές μορφές και γενικούς άξονες πολιτικής, που θα ενοποιούν τα εκπαιδευτικά πράγματα, θα προδιαγράφουν την πορεία της παιδείας μας, ως συνόλου, στο οποίο κάθε κομμάτι και κάθε μέτρο αλληλοεξαρτάται, επηρεάζεται από τα άλλα.
- β) είναι δυναμικό, ευέλικτο και προσαρμόσιμο: εμπεριέχει τη δυνατότητα της αλλαγής, τη δυνατότητα διόρθωσης ατελειών και προσαρμογής σε μεταβαλλόμενες πραγματικότητες δηλαδή στις συνθήκες της νέας επιστημονικής-τεχνολογικής επανάστασης.
- γ) Προωθεί αποφασιστικά την αποκέντρωση και εισάγει το δημοκρατικό προγραμματισμό στην παιδεία, την οποία συνδέει με τους στόχους της αυτοδύναμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.
- δ) δίνει έμφαση και προτεραιότητα στο ποιοτικό στοιχείο, στα επιστημονικά και παιδαγωγικά στοιχεία, που θα πρέπει, ως μόνιμα και σταθερά χαρακτηριστικά, να διέπουν την λειτουργία της παιδείας μας.
- ε) εξασφαλίζει τη διατήρηση, αναπαραγωγή και διαιώνιση των αξιών της εθνικής και λαϊκής μας παράδοσης, όχι ως μουσειακών στοιχείων αλλά ως γόνιμων, ζωντανών, καθημερινών στοιχείων της εθνικής και κοινωνικής μας ζωής.
- δ) καθοδηγεί προς τον κοινωνικό ανθρωπισμό, που είναι σπουδή και βίωση, βίωση και πράξη, οραματισμός του μέλλοντος του ανθρώπου και σημαίνει ότι το άτομο συνειδητοποιεί την ανάγκη για περισσότερη κατανόηση, συντροφικότητα και συνεργασία ότι ενστερνίζεται την υποχρέωση να σκέφτεται κριτικά, να δημιουργεί, να διαθέτει τις καλύτερες ιδιότητές του για να οικοδομήσει την ευτυχία του ίδιου και των άλλων συνανθρώπων του και να προβάλλει αρετές συλλογικότητας, αλληλοσεβασμού και αλληλεγγύης προς τα άτομα και τους λαούς.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ-ΠΑΡΟΧΕΣ

- 1) Η Πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία. Τα νηπιαγωγεία εντάσσονται και σε κέντρα, τα οποία λειτουργούν μαζί με κρατικούς παιδικούς σταθμούς (παιδικά κέντρα).
- 2) Η Δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους. Ο πρώτος κύκλος καλύπτεται από τα γυμνάσια και ο δεύτερος από τα γενικά, κλασσικά, εκκλησιαστικά, τεχνικά-επαγγελματικά ή ενιαία πολυκλαδικά λύκεια και από τις τεχνικές-επαγγελματικές σχολές. Ειδικός νόμος ρυθμίζει τη λειτουργία των εκκλησιαστικών λυκείων.
- 3) Οι δαπάνες λειτουργίας των σχολείων αντιμετωπίζονται με κρατικές επιχορηγήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία έχει την ευθύνη της διάθεσης και διαχείρισης των σχετικών πιστώσεων. Τα τυχόν αδιάθετα υπόλοιπα από τις επιχορηγήσεις αυτές επιστρέφονται στον κρατικό προϋπολογισμό στο τέλος κάθε οικονομικού έτους.
- 4) Το δημόσιο καλύπτει τις δαπάνες της ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης των μαθητών που έπαθαν ατύχημα κατά την άσκηση στα εργαστήρια των τεχνικών-επαγγελματικών λυκείων, των ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων και των τεχνικών επαγγελματικών σχολών, κατά το μέρος που οι δαπάνες αυτές δεν καλύπτονται από άμεση ή έμμεση ασφάλιση.

Για την εφαρμογή όλων των παραπάνω άρθρων, καθώς και το ότι η φοίτηση και τα διδακτικά βιβλία είναι δωρεάν, σύμφωνα με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών, Εσωτερικών και Κοινωνικών Ασφαλίσεων οι ανάγκες πιστώσεως εγγράφονται στους προϋπολογισμούς εξόδων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και των νομαρχιών.

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προσχολική αγωγή

Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το νηπιαγωγείο βοηθάει τα νήπια να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους, κινητικές και νοητικές. Επίσης τα βοηθά να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, και να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα.

Δημοτική Εκπαίδευση

Σκοπός του δημοτικού σχολείου είναι η πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το δημοτικό σχολείο, ειδικότερα, βοηθάει τους μαθητές:

- α) να αποκτούν την ικανότητα ορθής χρήσης τού προφορικού και γραπτού λόγου,
- β) να κατακτούν το περιεχόμενο των βασικότερων εννοιών και να αποκτούν βαθμιαία την ικανότητα να ανάγονται από τα δεδομένα των αισθήσεων στην περιοχή της αφηρημένης σκέψης.
- γ) Να εξοικειώνονται βαθμιαία με τις ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες και, να τις οργανώνουν σε σύστημα αξιών.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται θέματα σχετικά με:

- α) την οργάνωση και λειτουργία των δημοτικών σχολείων,
- β) την εγγραφή, μεταγραφή και κατάταξη των μαθητών,

- γ) την έναρξη και λήξη του σχολικού και διδακτικού έτους,
- δ) τη διαδικασία τους λόγους και τα όργανα που αποφασίζουν τη διακοπή των μαθημάτων, τη συμπλήρωση τους και με παράταση του διδακτικού έτους, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια,
- ε) την αξιολόγηση των μαθητών, την οργάνωση της μαθητικής ζωής και το γενικό πλαίσιο των σχολικών εκδηλώσεων καθώς και κάθε λεπτομέρεια που αφορά τα δημοτικά σχολεία.

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Γυμνάσια

Σκοπός του γυμνασίου είναι να προωθεί, μέσα στο πνεύμα του ευρύτερου σκοπού της εκπαίδευσης, την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών σε σχέση με τις δυνατότητες που έχουν στην ηλικία αυτή και τις αντίστοιχες απαιτήσεις της ζωής.

Ειδικότερα ο στόχος του γυμνασίου έγκειται στο να βοηθήσει τους μαθητές να διευρύνουν το σύστημα αξιών τους (ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες), ώστε να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με τις επιταγές του.

Επιπλέον να κατευθύνουν το συναισθηματικό τους κόσμο σε στόχους δημιουργικούς και πράξεις ανθρωπιστικές.

Παράλληλα στοχεύει με την απόκτηση και την κατάκτηση της γνώσης να αντιμετωπίζουν με επιτυχία διάφορες καταστάσεις και να αναζητούν λύσεις των προβλημάτων της ζωής με υπευθυνότητα μέσα σε κλίμα δημιουργικού διαλόγου και συλλογικής προσπάθειας.

Συνάμα αναπτύσσεται η γλωσσική τους έκφραση ώστε να διατυπώνουν τη σκέψη τους με ορθότητα και σαφήνεια, ενώ ταυτόχρονα δεν αμελείται ούτε το σώμα και η καλλιέργεια των κινητικών κλίσεων και ικανοτήτων ούτε και η διάμόρφωση του αισθητικού κριτηρίου που τους βοηθά στη δική τους καλλιτεχνική έκφραση.

Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι βοηθά ουσιαστικά στον επαγγελματικό προσανατολισμό του μαθητή έτσι ώστε να πετύχει στην κοινωνία.

Λύκεια

Το λύκειο επιδιώκει την ολοκλήρωση των σκοπών της εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερα βοηθάει τους μαθητές:

- α) Να κατανοούν βαθύτερα την κοινωνική πραγματικότητα, να κάνουν σωστές επιλογές για τις παραπέρα σπουδές και την επαγγελματική τους αποκατάσταση και να διαμορφώνουν το χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους έτσι, ώστε να εντάσσονται αρμονικά στο κοινωνικό σύνολο και να

συμβάλλουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της πατρίδας

- β) Να αποκτούν βαθύτερη και ουσιαστικότερη γνώση και αυτογνωσία, ώστε να αντιμετωπίζουν με κριτήριο και δημιουργικό πνεύμα τη ζωή, την επιστήμη, την τέχνη και το ελληνικό και παγκόσμιο πολιτισμό.
- γ) Να αναπτύσσουν τον προβληματισμό τους με τη μελέτη και τη βαθύτερη γνώση των ιστορικών γεγονότων (ελληνικών και παγκοσμίων) και της ιστορίας, της τέχνης και της επιστήμης.
- δ) Να εμπλουτίζουν το γνωστό και γλωσσικό τους εξοπλισμό και να αναπτύσσουν το αισθητικό τους κριτήριο και την ποιότητα της καλλιτεχνικής τους έκφρασης.

Τα λύκεια λειτουργούν ως γενικά, κλασσικά, τεχνικά, επαγγελματικά ή ενιαία πολυκλαδικά. Το κάθε ένα από αυτά έχει τις ιδιαιτερότητές τους και το δικός τους τρόπο λειτουργίας.

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει την ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστημιακού επιπέδου), η οποία παρέχεται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Α.Ε.Ι) και την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση, η οποία παρέχεται από τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.)

Η ζήτηση για Ανώτατη και Ανώτερη Εκπαίδευση

Η ζήτηση για Ανώτατη και Ανώτερη Εκπαίδευση έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Αυτό οφείλεται στους εξής παράγοντες:

- 1) Στη δωρεάν παιδεία που καθιερώθηκε το 1964
- 2) Στο συνεχώς βελτιούμενο βιοτικό επίπεδο του Ελληνικού λαού
- 3) Στο γεγονός ότι οι μισθοί των πτυχιούχων Ανώτατων Σχολών και Ανωτέρων είναι ασύγκριτα υψηλότερη από τους απόφοιτους του Γυμνασίου.
- 4) Θέσεις που παλιότερα ήταν για απόφοιτους του Γυμνασίου σήμερα κατέχονται από πτυχιούχους Ανώτατης και Ανώτερης Εκπαίδευσης.
- 5) Στην αναζήτηση από τους νέους και τις οικογένειές τους, εργασία γραφείου και στην υποτίμηση της χειρωνακτικής εργασίας.

Οργάνωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης

Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 στο άρθρο 16 ορίζει ότι η τέχνη και επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες και ότι η ανάπτυξη και προαγωγή τους αποτελούν υποχρέωση του κράτους.

Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του Ελληνικού Συντάγματος, η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά εποπτεύονται από το κράτος, ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν βάσει νόμων που αναφέρονται στους οργανισμούς τους. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύονται.

Η ανώτατη παιδεία αρχίζει μετά από δώδεκα χρόνια γενικής (σχολικής) εκπαίδευσης (6 χρόνια, πρωτοβάθμια και 6 χρόνια δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

Μέσα στα πλαίσια για την προώθηση διορθωτικών αλλαγών στην κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού των πανεπιστημίων συντάχθηκε και ψηφίστηκε από την Ελληνική βουλή ο νόμος 1268/82 "για τη δομή και λειτουργία των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.)", οποίος άρχισε να ισχύει από της 16 Ιουλίου 1982.

Οι κεντρικοί στόχοι της ριζικής νομοθετικής μεταβολής που επέφερε ο νόμος 1268/82, είναι η διασφάλιση της εθνικά και κοινωνικά αναγκαίας ποιότητας σπουδών και η αποκατάσταση μιας ελεύθερης και δημοκρατικής εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Οι θεσμικές αλλαγές αυτού του νόμου είναι:

- 1) Η κατάργηση του θεσμού της καθηγητικής έδρας με την ίδρυση τμημάτων και η διαίρεση των τμημάτων σε τομείς, κανένας από τους οποίους συντονίζει την διδασκαλία μέρους του γνωστικού αντικείμενου του τμήματος, που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης.
- 2) Η ίδρυση συμβουλευτικών και γνωμοδοτικών οργάνων της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων και Επιστημών (ΕΑΓΕ) και του Συμβουλίου Ανωτάτης Παιδείας (ΣΑΠ) με καθορισμένο χώρο αρμοδιοτήτων το καθένα.
- 3) Η διαμόρφωση των πανεπιστημιακών οργάνων σε όργανα τμήματος, όργανα της σχολής και όργανα του ΑΕΙ.
- 4) Η αυτοδύναμη άσκηση του διδακτικού και ερευνητικού έργου από το διδακτικό ερευνητικό προσωπικό (ΔΕΠ) και αποτελείται από τέσσερις βαθμίδες: τους καθηγητές, τους αναπληρωτές καθηγητές, τους επίκουρους καθηγητές και τους λέκτορες.
- 5) Η κατοχύρωση και διασφάλιση του πανεπιστημιακού ασύλου, η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και ο πλουραλισμός στα πανεπιστήμια.

Τύποι Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ) (Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων)

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατανέμονται στις εξής κατηγορίες:

Πανεπιστήμια Αυτά είναι :

- Πανεπιστήμια Αθηνών (1837)
- Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης (1925)
- Πανεπιστήμια Πατρών (1964)
- Πανεπιστήμια Θράκης (1973)
- Πανεπιστήμια Κρήτης (1973)

Πολυτεχνία Αυτά είναι :

Πολυτεχνία Αθηνών (1836), πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1914, και Κρήτης (1977). Στα πανεπιστήμια Θεσ/νίκης, Πατρών και Θράκης λειτουργούν επίσης πολυτεχνικές σχολές.

Σχολές Αυτοτελείς

- Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (Αθήνα 1920)
- Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1834, πανεπιστημιακού επιπέδου απ το 1930)
- Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών (Αθήνα 1930)
- Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά (1938, πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1958)
- Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Θεσ/νίκης (1948, πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1958)

Πέρα από τα προαναφερόμενα 14 ΑΕΙ μέσα στο πλαίσιο για την υλοποίηση των στόχων της περιφερειακής αποκέντρωσης και ανάπτυξης, ιδρύθηκαν, με προεδρικό διάταγμα που δημοσιεύτηκε το Μάρτιο του 1984 τρία νέα πανεπιστήμια:

- Το Πανεπιστήμιο του Αγαίου με έδρα τη Μυτιλήνη το οποίο λειτουργεί από τα ακαδημαϊκό έτος 1985/86.

•Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο με έδρα την Κέρκυρα, το οποίο λειτούργησε από το ακαδημαϊκό έτος 1985/86.

•Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με έδρα το Βόλο.

Στατιστικά στοιχεία των φοιτητών

Κατά το Πανεπιστημιακό έτος 1989/90 φοίτησαν συνολικά 120'487 φοιτητές:

1) Πανεπιστήμιο Αθηνών	44'438
2) Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	7'107
3) Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης	33'707
4) Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	442
5) Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών	4'050
6) Ανώτατη Γεωπονική Σχολή Αθηνών	1'258
7) Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά	4'082
8) Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Θεσ/νίκης	3'783
9) Πανεπιστήμιο Πατρών	6'963
10) Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	4'375
11) Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών	4'304
12) Πανεπιστήμιο Θράκης	3'353
13) Πανεπιστήμιο Κρήτης	2'264
14) Πανεπιστήμιο Αιγαίου	97
15) Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	-
16) Πολυτεχνείο Κρήτης	218
17) Ιόνιο Πανεπιστήμιο	56

Οργάνωση της Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση στην Ελλάδα παρέχεται από τα ΤΕΙ, τα οποία ιδρύθηκαν με το νόμο 1404/83. Τα ΤΕΙ είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου Δικαίου και αυτοδιοικούνται στα πλαίσια του νόμου και του εσωτερικού τους κανονισμού.

Τα ιδρύματα αυτά εποπτεύονται από το κράτος και ενισχύονται οικονομικά από αυτό.

Τα ΤΕΙ έχουν ως αποστολή:

- 1) Να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα.
- 2) Να συμβάλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατισμού προγραμματισμού, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.
- 3) Να υλοποιήσουν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας κάθε Έλληνα πολίτη, ανάλογα με τις κλίσεις του και με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι.

Στα πλαίσια της αποστολής τους τα ΤΕΙ:

- α) Συμβάλλουν στον επαγγελματικό προσανατολισμό τόσο των σπουδαστών όσο και των νέων γενικότερα.
- β) Διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους.
- γ) Συνεργάζονται με άλλα εκπαιδευτικά τεχνολογικά ιδρύματα ή φορείς ή υπηρεσίες του εσωτερικού ή του εξωτερικού για την επίτευξη της αποστολής τους.
- δ) Υπηρετούν την ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση των απόφοιτών τους και για διαρκή επιμόρφωση του ελληνικού λαού.
- ε) Ενημερώνουν την κοινή γνώμη για την πορεία πραγματοποίησης των στόχων τους.

στ) Συντονίζουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των ΑΕΙ όπως προβλέπονται με τον νόμο 1268/82 στην κοινή προσπάθεια για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

ζ) Παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας.

Με τον ιδρυτικό νόμο των ΤΕΙ άρχισαν να λειτουργούν:

α) Νέα συμβουλευτικά και γνωμοδοτικά όργανα του Συμβουλίου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΣΤΕ) και του Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ) με καθορισμένο χώρο αρμοδιοτήτων.

β) Όργανα διοίκησης σε τέσσερα επίπεδα: Όργανα ομάδας μαθημάτων, τμημάτων, σχολής και ΤΕΙ και

γ) η κατοχύρωση και η διασφάλιση του ακαδημαϊκού συνόλου.

Το κύριο διδακτικό έργο στα ΤΕΙ ασκείται από το εκπαιδευτικό προσωπικό (ΕΠ), το οποίο ανήκει σε μία από τις τρεις βαθμίδες: καθηγητών, επίκουρων καθηγητών ή καθηγητών εφαρμογών.

Τύποι Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

Πέραν των 11 ΤΕΙ που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν έδρα στη πόλεις Αθήνα, Θεσ/νικη, Πειραιά, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο, Καβάλα, Χαλκίδα, Σέρρες και Μεσολόγγι λειτουργούν και παραρτήματα σε ορισμένα ΤΕΙ. Παράρτημα ΤΕΙ είναι η εκπαιδευτική μονάδα που έχει έδρα σε απόσταση μεγαλύτερη από 30 χιλιόμετρα από την έδρα του ΤΕΙ και περιλαμβάνει μόνο μία Σχολή ή το πολύ τρία ανεξάρτητα τμήματα.

Παραρτήματα έχουν τα ΤΕΙ:

- Πάτρας στην Καλαμάτα
- Λάρισας στην Λαμία και Καρδίτσα
- Ηρακλείου στα Χανιά
- Καβάλας στη Δράμα
- Κοζάνης στη Φλώρινα
- Μεσολογγίου στα Ιωάννινα, Άρτα η Καρπενήσι.

Στατιστικά στοιχεία φοιτητών

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1989/90 φοιτούν συνολικά 52'807 σπουδαστές:

1) ΤΕΙ Αθήνας	15'151
2) ΤΕΙ Θεσ/νικης	8'746
3) ΤΕΙ Πειραιά	4'993
4) ΤΕΙ Πάτρας	3'913
5) ΤΕΙ Λάρισας	5'947
6) ΤΕΙ Ηρακλείου	4'163
7) ΤΕΙ Καβάλας	1'645
8) ΤΕΙ Κοζάνης	2'347
9) ΤΕΙ Χαλκίδα	2'113
10) ΤΕΙ Σερρών	1'886
11) ΤΕΙ Μεσολογγίου	1'903

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ: ΙΣΟΙ ΟΡΟΙ, ΑΝΙΣΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Γενικά

Η μεταβίβαση από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θεωρείται στις περισσότερες χώρες του κόσμου μία από τις πιο κρίσιμες φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ιδιαίτερα κρίσιμο, θεωρείται, η επιλογή αυτών που εισάγονται στις ανώτατες σχολές γιατί έχει άμεσες συνέπειες και για τα μεμονωμένα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο.

Στη χώρα μας, οι Γενικές Εξετάσεις θεωρούνται θεσμός αναγκαίος για την επιλογή των μαθητών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Εκείνο που προβάλλεται σαν κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ουδετερότητα και η αντικειμενικότητα, αφού όλοι οι απόφοιτοι Λυκείου έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα να συμμετέχουν ισότιμα σε μια διαδικασία όπου κοινά για όλους είναι τα θέματα, καθώς και τα κριτήρια βαθμολόγησης. Έτσι το αποτέλεσμα δεν μπορεί παρά να θεωρείται απ' όλους αξιόπιστο, έγκυρο, αξιοκρατικό και κοινωνικά δίκαιο.

Εισαγωγή

Στη δεκαετία του '20 εφαρμόζονταν για πρώτη φορά οι εισαγωγικές εξετάσεις ως το μέσο επιλογής για τη φοίτηση στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Αυτή την εποχή, έχει αρχίσει να αυξάνει η τάση στο μαθητικό πληθυσμό για ανώτατες σπουδές, που συνδυάζεται με τη φιλοδοξία για ανάλογη επαγγελματική αποκατάσταση. Το 1926 καθιερώνονται οι εισαγωγικές εξετάσεις στα Πανεπιστήμια και μόλις τρία χρόνια αργότερα δημιουργείται πρόβλημα πληθώρας υποψηφίων, οι οποίοι πιέζουν για ανώτατη εκπαίδευση. Το 1929 η φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο γίνεται από 4 σε 6 χρόνια, καταργείται το Ελληνικό και καθιερώνεται το Γυμνάσιο και το Λύκειο, ενώ παράλληλα προβλέπεται και η ίδρυση πρακτικών σχολών για να διοχετευθεί ένα μέρος των μαθητών προς αυτή την κατεύθυνση.

Συγχρόνως καθιερώνονται εισαγωγικές εξετάσεις από το Δημοτικό στο γυμνάσιο για να ανακοπεί το ολοένα αυξανόμενο

ρεύμα προς τη Μέση Εκπαίδευση και κατ' επέκταση προς τα Πανεπιστήμια.

Μεταπολεμικά, χρησιμοποιήθηκαν στη χώρα μας τέσσερα συστήματα επιλογής. (Εισαγωγικές εξετάσεις-Ακαδημαϊκό Απολυτήριο-Πανελλήνιες-Γενικές Εξετάσεις).

Οι Ανισότητες στην Εκπαίδευση

Παρά τις εξελίξεις στις ευκαιρίες πρόσβασης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση τα τελευταία 20 χρόνια δεν μπορεί να καλυφθεί το γεγονός ότι παρέμεινε σταθερή η άνιση κατανομή των εκπαιδευτικών αγαθών ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα. Οι κοινωνικές αδικημένες κατηγορίες του πληθυσμού ήταν και παρέμειναν, σε γενικές γραμμές, εκπαιδευτικά αδικημένες.

Σε πρόσφατη έρευνα γίνεται επεξεργασία των πιο πρόσφατων στοιχείων της ΕΣΥΕ για τη σύνθεση του φοιτητικού πληθυσμού, για να προσδιοριστούν οι δείκτες ευκαιριών στην ανώτατη εκπαίδευση.

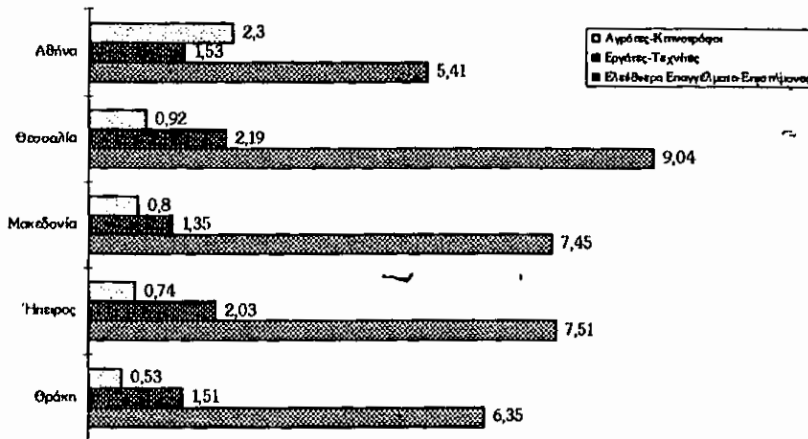
Σύμφωνα λοιπόν με την παραπάνω έρευνα και με βάση το "επάγγελμα πατέρα" σε συνδυασμό με το "γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων", φαίνεται καθαρά ότι οι πρωτοετείς φοιτητές της περιόδου 1988-1991 που κατάγονται από την Αθήνα και είχαν πατέρα "ελεύθερο επαγγελματία-επιστήμονα" είχαν τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να εισαχθούν σε ΑΕΙ από τους φοιτητές με πατέρα εργάτη/τεχνίτη. Ακόμη, οι φοιτητές της Θεσσαλίας ή της Ηπείρου ή της Μακεδονίας που είχαν πατέρα φοιτητή, είχαν δέκα φορές μικρότερες πιθανότητες να εισαχθούν σε ΑΕΙ από τους φοιτητές με πατέρα "ελεύθερο επαγγελματία-επιστήμονα" των αντίστοιχων περιοχών.

Στον Πίνακα 1 μπορούμε να δούμε τις πιθανότητες εισαγωγής στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και το γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων στην τετραετία 1988-1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πιθανότητες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και το γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων (1988-1991)

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ

Πηγή: Α. Χαρίδης, Ε. Μασρακίτης, Α. Λερούτσος, συμβολή στη μελέτη της ελληνικής εκπαιδευτικής ανισότητας, Σύγχρονη Εκπαίδευση 1994

ΤΑ ΝΕΑ / Β. Καρανάσις

Ακόμη μεγαλύτερες ανισότητες αναπτύσσονται όταν εξετάσει κανείς τη σύνθεση του φοιτητικού πληθυσμού και τις ευκαιρίες-πιθανότητες εισαγωγής στο Πανεπιστήμιο με βάση το "εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα" σε συνδυασμό πάλι με το "γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων". Οι πρωτοετείς φοιτητές, της εξεταζόμενης περιόδου, που είχαν μόνιμη κατοικία στην Αθήνα και πατέρα πτυχιούχο μεταλυκειακής εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΤΕΙ, κλπ) είχαν 20 φορές μεγαλύτερες πιθανότητες να εισαχθούν σε ΑΕΙ από Αθηναίους φοιτητές με πατέρα απόφοιτο δημοτικού. Οι διαφοροποιήσεις και οι ανισότητες αυτές μεγαλώνουν εκπληκτικά όταν η σύγκριση γίνεται στην επαρχία. Πχ. οι φοιτητές από τη Θράκη με πατέρα πτυχιούχο έχουν 300 φορές περισσότερες πιθανότητες από φοιτητές από τη Θράκη με πατέρα αγράμματο. Στον Πίνακα 2 παρατηρούμε ότι στις δύο αυτές ακραίες κατηγορίες "πτυχιούχος πατέρας" - "αγράμματος πατέρας" η σύγκριση στην επαρχία κρύβει ασύλληπτες ανισότητες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η μόρφωση του πατέρα και η... επιτυχία του παιδιού

Πιθανότητες εισαγωγής των νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανάλογα με τη μόρφωση του πατέρα τους, σε σχέση με αυτούς που έχουν πατέρα πτυχιούχο (1988-1991)

Σε μελέτη που έγινε (Διεθνές Τράπεζα) φαίνεται καθαρά ότι οι σπουδαστές των ΤΕΙ είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία παιδιά χαμηλού οικογενειακού εισοδήματος, κυρίως παιδιά εργατών και αγροτών ή χαμηλόμισθων υπαλλήλων. Ενδεικτικό της στρωματοποίησης είναι το γεγονός ότι το 1989 κανένα παιδί διευθύνοντος στέλεχος δεν ήταν σπουδαστής ΤΕΙ.

Κατανομή Σπουδαστών ΑΕΙ ανάλογα με το Επάγγελμα Πατέρα

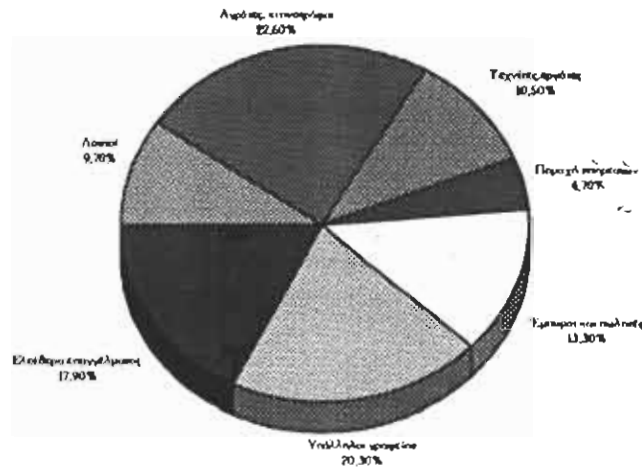
Αποδεικνύεται μετά από πολλές έρευνες ότι υπάρχει ισχυρή σχέση ανάμεσα στα χαρακτηριστικά της οικογένειας (κοινωνικά-οικονομικά-μορφωτικά) και στη δυνατότητα πρόσβασης των μαθητών στο Πανεπιστήμιο. Γενικά παρατηρείται ότι οι υποψήφιοι που προέρχονται από αγροτικές περιοχές, από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα και επίπεδο εκπαίδευσης και με πατέρα χειρώνακτο έχουν αρκετά μικρότερες πιθανότητες να επιτύχουν στις Γενικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ, πχ. οι φοιτητές με γονείς αγρότες ενώ συμμετέχουν στον πληθυσμό της χώρας με ποσοστό πάνω από 25%, εκπροσωπούνται στο φοιτητικό σώμα με ποσοστό μόλις 10,5%. Παράλληλα, οι φοιτητές με πατέρα αγράμματο ή απόφοιτο Δημοτικού, συμμετέχουν στο φοιτητικό σώμα με ποσοστό υποδιπλάσιο της αναλογίας τους στον πληθυσμό.

Είναι λοιπόν φανερό, ότι η επιτυχία ή η αποτυχία στις εξετάσεις εξαρτάται σημαντικά από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά

των υποψηφίων και τελικά είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών ανισοτήτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

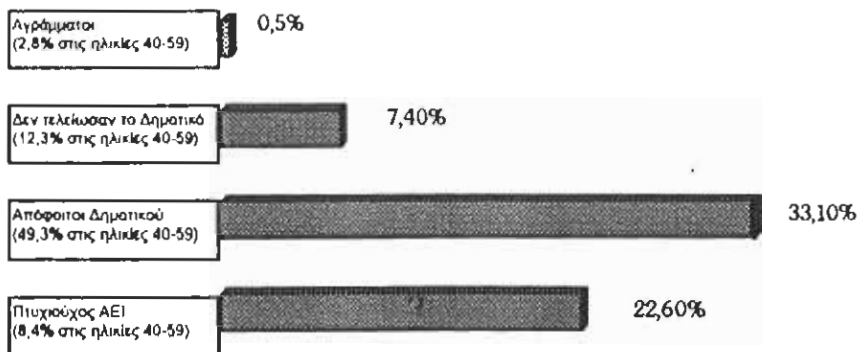
Κατανομή σπουδαστών ΑΕΙ ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα (1989)

Πίνακας 4

Κατανομή πρωτοετών φοιτητών κατά επίπεδο εκπαίδευσης πατέρα (1990)

Επίπεδο εκπαίδευσης πατέρα

Πηγή: Στατιστική της Εκπαίδευσης ΕΣΥΕ - Αρχείο Αντιτετράδα της Εκπαίδευσης

Σχέση Επίδοσης στις Γ.Ε. και Επίδοση κατά τη Φοίτηση σε ΑΕΙ

Η σχέση αυτή έχει αποδειχθεί ότι είναι πολύ μικρή και σε πολλές περιπτώσεις αρνητική. Στον Πίνακα 5 διαπιστώνεται η σχέση ανάμεσα στην επίδοση κατά τη φοίτηση και στην επίδοση στις εξετάσεις.

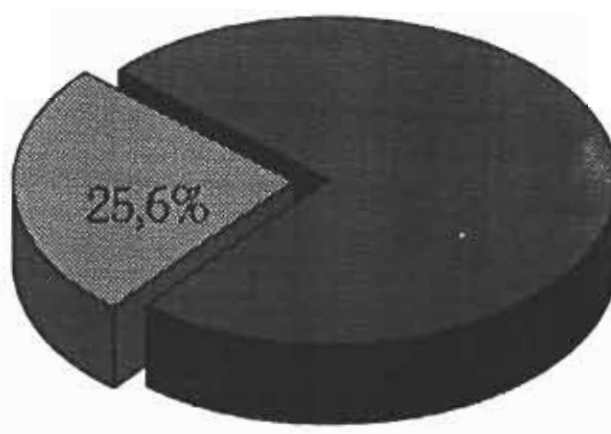
ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Σχέση επίδοσης στις Γενικές Εξετάσεις και επίδοση κατά τη φοίτηση σε ΑΕΙ

Μεταβλητές επίδοσης	Επίδοση στο 1ο μάθημα του Α' έτους στα ΑΕΙ	Επίδοση στο ΑΕΙ
Επίδοση στις εξετάσεις	0,15%	0,19%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ποσοστό επιτυχιών στην πρώτη επιλογή των υποψηφίων

Πηγή: Κούλα Κασμάτη, Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης, ΕΚΚΕ

Η σχέση που επιτυγχάνεται διεθνώς είναι γύρω στο 0,5. Στη χώρα μας η σχέση αυτή κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 0,15 και 0,19, γεγονός που αποδεικνύει ότι η προγνωστική εγκυρότητα του συστήματος επιλογής των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι στις περισσότερες περιπτώσεις μικρή, ενώ σε άλλες είναι ανύπαρκτη.

Ας μην ξεχνάμε το μύθο ότι οι υποψήφιοι διαλέγουν τις ανώτατες σχολές ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, τις κλίσεις και τις ικανότητές τους. Στον Πίνακα 6 φαίνεται καθαρά ότι μόνο

το 25% των υποψηφίων κατορθώνει να προσπελάσει το κατώφλι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκεί όπου ακριβώς επιθυμεί.

Επομένως το αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται με τις διαδικασίες επιλογής ως προς τη διάκριση αυτών που κρίνονται τελικά κατάλληλοι για την πραγματοποίηση ανώτατων, είναι σε μεγάλο βαθμό τυχαίο.

Εκπαιδευτικό Επίπεδο ανά Γεωγραφική Περιοχή

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Απόφοιτοι Γυμν.-Λυκ.	Δημοτικό	Μερίδες Τάξεις Δημοτικού	Αναλφά- βητοι	Απόφ. μόνο Ανώτερων Σχολών
1.Περ. Πρωτεύουσας	740	3861	3839	1005	492	492
2.Στερά & Εύβοια	230	1985	4742	1782	1259	1259
3.Πελοπόννησος	251	2142	4914	1600	1092	1092
4.Ιόνια Νησιά	219	1580	4839	1773	1587	1587
5.Ηπειρος	230	1645	4951	1823	1348	1348
6.Θεσσαλία	230	1621	4673	1940	1333	1333
7.Μακεδονία	314	2241	4709	1883	851	851
8.Θράκη	193	1428	4321	2257	1799	1799
9.Ν.Αγαιού	229	1865	4832	1915	1156	1156
10.Κρήτη	241	2004	4888	1649	1216	1216

Παρατηρώντας τον πίνακα βλέπουμε ότι η γεωγραφική διάσταση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων έχει εντοπιστεί αρκετά στην χώρα μας. Συνήθως επισημαίνεται η αντίθεση κέντρου-περιφέρειας όπου το κέντρο (πχ. Αθήνα) έχει υψηλότερο εκπαιδευτικό δείκτη από την περιφέρεια (πχ.Χαλκιδική). Τονίζεται επίσης η αντίθεση αστικών και αγροτικών περιοχών, όπου οι τελευταίες (πχ. η ύπαιθρος του νόμου Τρικάλων) παρουσιάζουν πάντα χαμηλότερο εκπαιδευτικό δείκτη από τις πρώτες (πχ. Τρίκαλα). Παράλληλα κυρίαρχη είναι και η αντίθεση ανάμεσα σε οικονομικά αναπτυγμένες και σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπου στις μεν πρώτες το υψηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το αντίστοιχο εκπαιδευτικό δείκτη. Τα Ιόνια νησιά και οι Κυκλάδες θεωρούνται και είναι πράγματι, δύο από τις πιο αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές, καθώς βρίσκονται στην κορυφή των περιοχών που έχουν τους υψηλότερους δείκτες τουριστικής ανάπτυξης. Εδώ ο τουρισμός λειτουργεί σαν ένας επιταχυντής των κοινωνικών εξελίξεων πρόσφερε σημαντικές ευκαιρίες για απασχόληση, φρενάρει το κύμα της μετανάστευσης, βελτιώνει σημαντικά τα

εισοδήματα των κατοικιών. Παρ' όλο που συνήθως η οικονομική ανάπτυξη θεωρείται ότι ευνοεί τη διεκδίκηση καλύτερης εκπαίδευσης, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο τουρισμός λειτούργησε ανταγωνιστικά με την εκπαίδευση των νέων στις περιοχές αυτές, με αποτέλεσμα η εκπαιδευτική πραγματικότητα να παρουσιάζεται απογοητευτική σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο.

Σας παραθέτουμε κάποιους πίνακες που έχουν σχέση με την κοινωνική προέλευση και συμμετοχή στο μάθημα (Πίνακας 8). Παρατηρούμε ότι οι μαθητές με τον μεγαλύτερο αριθμό παρεμβάσεων στη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανήκουν κατά 86% στα προνομιούχα κοινωνικά στρώματα, σε αντίθεση με τους μαθητές με τον μικρότερο αριθμό παρεμβάσεων στο μάθημα, που ανήκουν κατά 74% στα μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα.

Επίσης στον Πίνακα 9 το ποσοστό των μαθητών που προάγονται ή απορρίπτονται σε σχέση με τη μόρφωση των γονιών τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Μαθητές που προάγονται ή απορρίπτονται σε σχέση με τη μόρφωση των γονιών τους

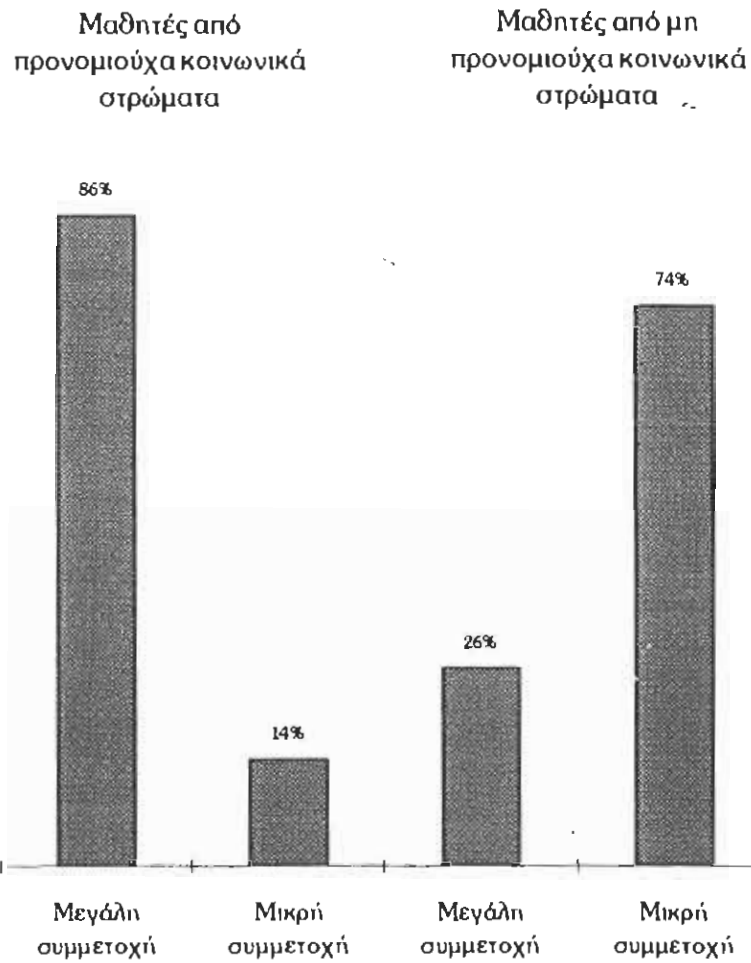
Σχολική επίδοση	Μαθητές με μορφωμένους γονείς	Μαθητές με αμόρφωτους και πλούσιους γονείς	Μαθητές με αμόρφωτους και φτωχούς γονείς
Απορριφθέντες	0	16	31
Αναξισταστέοι	3	15	18
Προαχθέντες	97	69	51

Οι αριθμοί επί τοις %

Πίνακας 8

Κοινωνική προέλευση και συμμετοχή στο μάθημα

Κοινωνική προέλευση

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

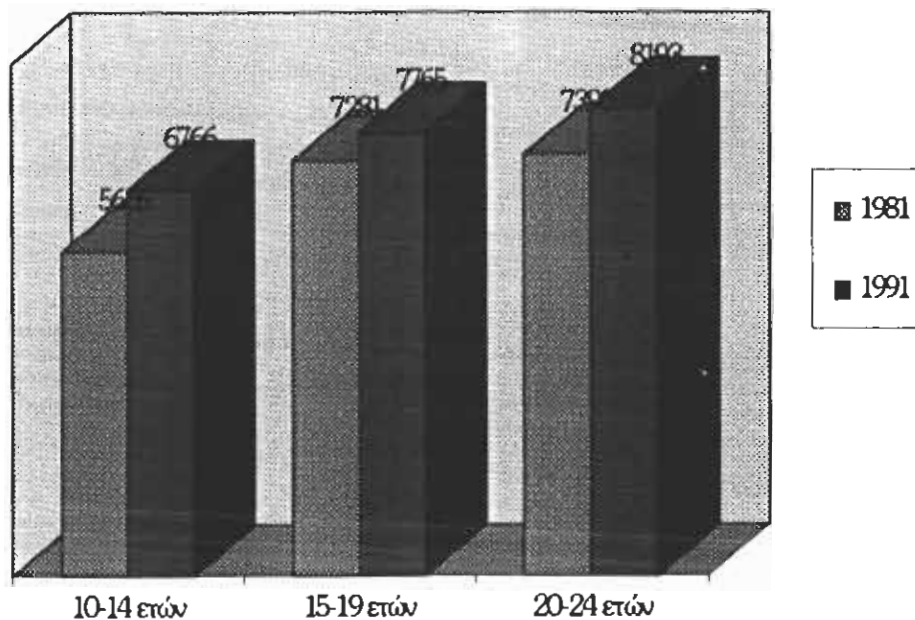
Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΛΛΑ ΞΕΡΕΙ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ	ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΟΥΤΕ ΓΡΑΦΗ
10-14	6597	444188	244540	6766
15-19	31212	76524	3883	7765
20-24	35633	101181	4233	8193
25-29	27262	155910	5664	8501
30-34	26817	229617	8074	9403
35-39	29264	256838	11134	10524
40-44	22222	324910	18888	12962
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ	274728	3308569	960720	617646

Πηγή: Απογραφή πληθυσμού 1991, ΕΣΥΕ 1994, επεξεργασία περιοδικό "Αντιτετράδια της εκπαίδευσης"

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Αναλφάβητοι νέοι στην Ελλάδα

Η ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΜΕΝΗ ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ

Η εκπαίδευση είναι δικαίωμα όλων. Τα κράτη είναι υποχρεωμένα να την εξασφαλίζουν στον πληθυσμό τους χωρίς διακρίσεις (Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).

Μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν ότι ο αναλφαβητισμός ήταν ένα πρόβλημα που αφορούσε αποκλειστικά τις χώρες του Τρίτου Κόσμου κύρια στις περισσότερες χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Ν. Αμερικής. Πράγματι σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO οι σαράντα δύο φτωχότερες χώρες του πλανήτη μας είχαν το 80% του πληθυσμού τους αναλφάβητο.

Έρευνες των τελευταίων χρόνων όμως έδειξαν ότι και στις αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης, καθώς και στις ΗΠΑ, ο αναλφαβητισμός όχι μόνο δεν είχε εξαλειφθεί, αλλά αποτελεί ένα μόνιμο πρόβλημα που παίρνει τα χαρακτηριστικά της αναπαραγόμενης μάστιγας. Στα πλαίσια αυτά σοκ προκάλεσαν τα αποτελέσματα μιας πεντάχρονης έρευνας που έγινε στις ΗΠΑ και που αποκαλύπτουν ότι λίγα χρόνια πριν το 2000, 40 εκ. Αμερικανοί είναι αναλφάβητοι. Άλλα 50εκ. ενηλίκων δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση!

Το ίδιο σοκ είχε προκαλέσει και στην Γαλλία πριν λίγα χρόνια η αποκάλυψη ότι το 20% των ενηλίκων αλλά και των νέων παρουσίαζε μεγάλες δυσκολίες στο χειρισμό της γραπτής γλώσσας.

Και στην Ελλάδα δυστυχώς τα αποτελέσματα της τελευταίας απογραφής δείχνουν ότι ο αναλφαβητισμός διεκδικεί ακόμα τα αυξημένα ποσοστά του. Και το χειρότερο παρουσιάζεται με ανησυχητικές τάσεις αύξησης στη νεολαία.

Τα αποτελέσματα της απογραφής του 1981 παρουσίαζαν ότι 706'721 Έλληνες και Ελληνίδες ηλικίας άνω το 10 χρόνων δεν πήγαν καθόλου σχολείο και 1'281'839 δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση και θεωρούνταν αναλφάβητοι.

Όμως τι θεωρούμε με τον ορισμό "αναλφάβητος"; Σύμφωνα με την UNESCO "αναλφάβητος είναι όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αρίθμηση είναι απαραίτητες"

Παράλληλα οι θεωρητικές προσεγγίσεις και μελέτες του προβλήματος του αναλφαβητισμού χωρίζουν τους αναλφάβητους σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- α) Τους οργανικά αναλφάβητους, εκείνους δηλαδή που δεν διδάχθηκαν ποτέ γραφή και ανάγνωση, άρα δεν φοίτησαν ποτέ στο σχολείο και
- β) τους λειτουργικά αναλφάβητους, εκείνους δηλαδή που διδάχθηκαν γραφή και ανάγνωση, αλλά στη συνέχεια δεν καλλιέργησαν αυτές τις γνώσεις, με αποτέλεσμα να ατονήσουν ή να ξεχαστούν.

Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι στη χώρα μας είτε ήταν αγράμματοι, είτε ήταν ημιαλφάβητοι, οι οποίοι σε λίγα χρόνια μετατρέπονταν σε αναλφάβητοι.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και το 1981 το 80% των οργανικά αναλφάβητων είναι γυναίκες και συνολικά το 30% των γυναικών ηλικίας 10 ετών και άνω είναι αναλφάβητοι έναντι 18% των ανδρών την ίδια περίοδο. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 1991 που ανακοινώθηκαν πρόσφατα, απέδειξαν ότι οι ισχυρισμοί του παρελθόντος (1979) ότι "ο αναλφαβητισμός περιορίζεται κυρίως στους υπερήλικες και επομένως είμαστε υποχρεωμένοι να περιμένουμε τη βιολογική λύση του προβλήματος" είναι πέρα για πέρα λανθασμένες και ανιπιστημονικές. Όπως δείχνουν τα στοιχεία της απογραφής του 1991, ο αναλφαβητισμός κατά κανένα τρόπο δεν αφορά μόνο τους υπερήλικες.

Το πρώτο συμπέρασμα που μπορεί κανείς να βγάλει από μία απλή ανάγνωση των στοιχείων των δύο τελευταίων απογραφών είναι ότι ανάμεσα στο 1981 και το 1991 έχουμε μία μείωση των αναλφάβητων της τάξης του 14%. Αν παρατηρήσουμε τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, θα δούμε ότι η μείωση αυτή αφορά αποκλειστικά τις "μεγάλες ηλικίες και έτσι θα μπορούσε να επαληθευτεί η ρήση του παρελθόντος για "βιολογική λύση του προβλήματος". Δεν είναι όμως έτσι τα πράγματα. Γιατί έχουμε αύξηση των αναλφάβητων στις μικρές ηλικίες.

Έτσι ενώ το 1981 είχαμε 5'665 παιδιά ηλικίας 10-14 ετών που δεν γνώριζαν ανάγνωση και γραφή το 1991 έχουμε 6'766. Το 1981 είχαμε 7'281 εφήβους 15-17 ετών αναλφάβητους και

σήμερα έχουμε 7'765. Ομοίως το 1981 οι αναλφάβητοι νέοι 20-24 ετών ήταν 7'390, ενώ το 1991 8'193 (Πίνακας 10-11).

Συνολικά οι αναλφάβητοι 10-29 ετών ήταν το 1981 29'256 ενώ το 1991 ήταν 31'225, δηλαδή έχουμε αύξηση των αναλφάβητων νεαρής ηλικίας της τάξης του 6,7%.

Αυτή η αύξηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στο κύμα των παλλινοστούντων Ελλήνων που ήρθε στην Ελλάδα από χώρες του εξωτερικού τα τελευταία 5 χρόνια. Επίσης και στις δεκάδες χιλιάδες των αλλοδαπών μεταναστών που στέλνουν τα παιδιά τους στα Ελληνικά σχολεία και τα οποία εγκαταλείπουν νωρίς τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Αποτέλεσμα είναι να αυξάνεται ο αριθμός των αναλφάβητων νεαρών ατόμων στην Ελλάδα. Ωστόσο το ελπιδοφόρο μήνυμα έρχεται από μεσήλικες οι οποίοι παρά το φόρτο εργασίας και τις αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις δεν διστάζουν να επιστρέψουν στα θρανία συναντώντας τους νέους: "Προσοχή! Αφήστε οτιδήποτε άλλο και επιστρέψτε στα σχολεία. Εκτός από την υγεία να ξέρετε ότι το πιο σημαντικό πράγμα στον άνθρωπο είναι η μόρφωση".

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μέσα στα πλαίσια της Ελληνικής Πολιτείας η παιδεία θέτει στον εαυτό της ως γενικό σκοπό να ανυψώσει πνευματικά, ηθικά και υλικά τον εργαζόμενο λαό, να του δώσει δηλαδή όλα τα μορφωτικά στοιχεία και να του παρασκευάσει όλες τις δυνατότητες, ώστε να μπορεί να πολλαπλασιάσει την παραγωγή των πολιτιστικών αγαθών και εκμεταλλευτεί και αναπτύξει τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας μας, να προάγει τον πνευματικό πολιτισμό μας και να εξελίξει τους θεσμούς της Πολιτείας σαν πραγματικά ελεύθερος λαός.

Το "Σχέδιο μας Λαϊκής Παιδείας" καθορίζει τους μερικότερους στόχους της Παιδείας που είναι:

- α) να προετοιμάσει πολίτες θετικά δημιουργικούς,
- β) να δώσει στο παιδί και γενικά στο λαό καλαισθητική μόρφωση,
- γ) να στρέψει την προσοχή και στην καλλιέργεια του σώματος,
- δ) να οργανώσει δημοκρατικά τη ζωή των σχολείων,
- ε) να καταστήσει τα άτομα ικανά να συνεργάζονται όλα μαζί ως μέλη συνόλου,
- στ) να επιδιώξει να καλλιεργήσει κάθε πνευματική, ηθική και ιστορική αξία του τόπου μας, ώστε να αναδείξει την Ελλάδα χώρα πολιτισμένη και ευτυχισμένη,
- ζ) να φροντίσει κατάλληλα ώστε η παιδεία μας να μην είναι μονάχα εθνική, αλλά να δέχεται και την πείρα ξένων εθνών, χωρίς δουλική μιμητικότητα και χωρίς ξενηλατικό πνεύμα.

Τέλος, να μην καλλιεργεί τα μίσση ανάμεσα στους λαούς, αλλά να εμπνέει στα παιδιά το σεβασμό στις πατρίδες των άλλων ανθρώπων, να τα κεντρίζει με την ιδέα της ευγενικής άμιλλας και να καλλιεργεί την πίστη της συνεργασίας όλων των εθνών για τη πρόοδο του ανθρώπινου πολιτισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η οικονομική πλευρά της εκπαίδευσης διακρίνεται από δύο κατευθύνσεις.

Η πρώτη αναφέρεται στις σχέσεις του εκπαιδευτικού τομέα με την οικονομία ως σύνολο και έχει ως αντικείμενο τη συναγωγή συμπερασμάτων ως προς το ύψος και τη σύνθεση των δαπανών παιδείας που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη μεγιστοποίηση του οικονομικού αποτελέσματος.

Η δεύτερη αναφέρεται στις εσωτερικές σχέσεις του εκπαιδευτικού συστήματος και έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών συγκεκριμένου εκπαιδευτικού συστήματος με σκοπό τη βελτίωση της αποδοτικότητάς τους. Για την συναγωγή συμπερασμάτων ως προς το κατάλληλο ύψος και τη σύνθεση των εκπαιδευτικών δαπανών κατά βασικές κατηγορίες χρησιμοποιούνται τρεις τουλάχιστον προσεγγίσεις. Η πρώτη συνίσταται στη μέτρηση της οικονομικής αποδόσεως των δαπανών παιδείας θεωρώντας αυτές ως επένδυση. Για να βγουν συμπεράσματα ως προς την κατανομή των πόρων που είναι οικονομικά προτιμότερη, η απόδοση αυτή ως ετήσιο ποσοστό επί τοις εκατό των αντιστοιχών δαπανών μπορεί να συγκριθεί με την απόδοση σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας που θα μπορούσαν να απορροφήσουν τμήμα των πόρων οι οποίοι αφιερώνονται στην εκπαίδευση. Οι δαπάνες για την εκπαίδευση θα μπορούσαν να αυξηθούν ή να μειωθούν ανάλογα με το ύψος της αποδόσεως τους σε σύγκριση με άλλους τομείς.

Η μέτρηση όμως των δαπανών και ακόμα περισσότερο της αποδόσεως της εκπαίδευσης είναι προβληματική γιατί μερικά τουλάχιστον από τα σχετικά κονδύλια δύσκολα μπορούν να εκφραστούν ποσοστά.

Άλλη προσέγγιση με μικρότερα ίσως προβλήματα μετρήσεως και μετρησιμότητας, που δεν είναι όμως απαλλαγμένη από άλλες αδυναμίες, συνίσταται σε διεθνές οικονομικά σύνολα με σκοπό τη συναγωγή συμπερασμάτων ως

προς τη συμβολή των πρώτων στην διαμόρφωση των τελευταίων.

Τέλος τρίτη προσέγγιση είναι η πρόβλεψη των αναγκών σε εργατικό δυναμικό κατά ειδικότητα και η ρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να μπορεί να τις ικανοποιήσει. Το εργατικό δυναμικό που χρειάζεται κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας εκτιμάται βάσει της παραγωγής αυτής και της απασχολήσεως που χρειάζεται για την πραγματοποίησή της. Η σχέση αυτή μπορεί να προσδιοριστεί από την εμπειρία του παρελθόντος και τις πιθανές μελλοντικές εξελίξεις. Όταν προσδιοριστούν οι ανάγκες, συγκρίνονται με την προσφορά εργασίας που υπάρχει κατά ειδικότητα και προκύπτει η αναγκαία μεταβολή της.

Με βάση τη μεταβολή αυτή εκτιμάται το περαιτέρω εκπαιδευτικό έργο που χρειάζεται και ως εκ τούτου οι αναγκαίες δαπάνες. Οι πιο πάνω προσεγγίσεις έχουν ως κύριο αντικείμενο τη συναγωγή συμπερασμάτων ως προς το κατάλληλο ύψος των εκπαιδευτικών δαπανών σε σύγκριση με άλλους τομείς και τη σύνθεσή τους κατά βασικές κατηγορίες. Η μελέτη όμως των οικονομικών πλευρών της εκπαίδευσης στράφηκε και προς τις σχέσεις των επιμέρους στοιχείων ενός εκπαιδευτικού συστήματος μεταξύ τους και προς το σύνολο.

Έτσι αναπτύσσονται μαθηματικά υποδείγματα του εκπαιδευτικού προγραμματισμού, με σκοπό τον ορθολογικό προσδιορισμό των επιμέρους εκπαιδευτικών μεγεθών, με δεδομένους τους γενικότερους εκπαιδευτικούς στόχους.

ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εκπαιδευτικές δαπάνες και Εθνικό Εισόδημα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες

Η εκπαίδευση έφτασε να απορροφά μέχρι και 10% του Εθνικού Εισοδήματος στις αναπτυγμένες χώρες και αποτελεί πια έναν από τους σημαντικότερους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Η εξέταση ενός τομέα που απορροφά τόσους πόρους κάτω από οικονομικό πρίσμα είναι χωρίς αμφισβήτηση αναγκαία.

Η ψηλή όμως αποστολή της εκπαίδευσης και η στενή σχέση της με τη δημιουργία αλλά και την απόλαυση των πνευματικών αγαθών, θα μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η εξέτασή της κάτω από το οικονομικό πρίσμα, αποτελεί σε τελική ανάλυση άρνηση της έννοιας και της αποστολής της. Σοβαροί επίσης δισταγμοί για την οικονομική ανάλυση του εκπαιδευτικού τομέα μπορούν να προκύψουν και για πρακτικούς λόγους, με την έννοια ότι πολλές πλευρές του θέματος δεν είναι μετρήσιμες.

Από τον προηγούμενο πίνακα φαίνεται ότι πα ά την μεγάλη αύξηση των εκπαιδευτικών δαπανών μετά το 1974, η χώρα μας ακόμη δαπανά για την εκπαίδευση πολύ μικρότερο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος από ότι άλλες πιο αναπτυγμένες χώρες ή ακόμα σε μερικές περιπτώσεις και χώρες που βρίσκονται σε παραπλήσιο επίπεδο ανάπτυξεως.

Μέχρι και το 1974 η διαφορά έτεινε προς διεύρυνση γιατί ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις οι πιο αναπτυγμένες χώρες αύξαναν συνεχώς το μερίδιο των εκπαιδευτικών δαπανών, στην Ελλάδα το μερίδιο αυτό παρέμεινε περίπου στάσιμο.

Το γεγονός ότι το ελληνικό δημόσιο και απ' ότι φαίνεται η χώρα σαν σύνολο δαπανά για την εκπαίδευση πολύ χαμηλότερο ποσοστό του Εθνικού Εισοδήματος από πολλές άλλες χώρες, πιο αναπτυγμένες ή με παραπλήσιο επίπεδο ανάπτυξης, μπορεί να δημιουργεί ανησυχητική εντύπωση, αφού είναι μία δυσμενής απόκλιση από τον κανόνα, δεν σημαίνει όμως κατ' ανάγκη ότι η χώρα υποεπενδύει στον τομέα και μάλιστα σε όση έκταση αφήνουν να εννοηθεί τα στοιχεία του πίνακα.

Χώρες με επίπεδο ανάπτυξης σαφώς υψηλότερο από το Ελληνικό είναι δυνατό να επενδύσουν σχετικά περισσότερα στην

εκπαίδευση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Ελλάδα υποεπενδύει, είτε διότι οι ανάγκες τους σε ειδικευμένο προσωπικό είναι σημαντικά μεγαλύτερες, είτε διότι αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στην εκπαίδευση ως κατανάλωση, είτε διότι αναγκάζονται να ανταποκριθούν σε κοινωνικό αίτημα που προβάλλεται ανεξάρτητα από την αξία της εκπαίδευσης ως επένδυση ή ως κατανάλωσης, είτε ακόμη, σε ορισμένες περιπτώσεις, και από κακό υπολογισμό της συγκριτικής αποδόσεως των εκπαιδευτικών δαπανών. Εξάλλου χώρες με επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης παραπλήσιο προς το Ελληνικό, είναι δυνατό να επενδύσουν συγκριτικά περισσότερα στην εκπαίδευση για έναν ή περισσότερους από τους λόγους που προαναφέρθηκαν με εξαίρεση τον πρώτο. Πέρα όμως από αυτά χαμηλή σχετικά εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι δυνατόν να δικαιολογείται από το ενδεχόμενο να υπήρχε στην αρχή της περιόδου αυτής αχρησιμοποίητο ανθρώπινο κεφάλαιο, η πληρέστερη απασχόληση του οποίου αναπλήρωνε τον αργό ρυθμό σχηματισμού νέου ανθρώπινου κεφαλαίου λόγω των χαμηλότερων δαπανών.

Όπως παρατηρήθηκε, η διαφορά του ποσοστού του Εθνικού Εισοδήματος που απορροφά η εκπαίδευση σε άλλες χώρες σε σύγκριση με την Ελλάδα είναι σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις μεγαλύτερη και μέχρι το 1974 αύξανε συνεχώς. Ως εκ τούτου μπορεί να αποκλειστεί ο κακός οικονομικός υπολογισμός εκ μέρους τόσων άλλων χωρών, σε αντίθεση με στη Ελλάδα, ως ερμηνεία του φαινομένου.

Η μεγαλύτερη έμφαση στην αξία της εκπαίδευσης ως κατανάλωσης δεν φαίνεται επίσης ότι μπορεί να δικαιολογήσει το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος της διαφοράς που μόλις αναφέραμε. Αυτό πρώτα γιατί ένα μεγάλο μέρος της αύξησης των εκπαιδευτικών δαπανών στρέφεται σε τομείς που συνδέονται στενά με την επαγγελματική κατάρτιση, που από τη φύση τους (πχ. τεχνική εκπαίδευση) έχουν μικρή αξία ως κατανάλωση. Δεύτερον διότι, εκτός από την υποχρεωτική εκπαίδευση, βασικό κίνητρο για την συνέχιση των σπουδών είναι κατά κανόνα η επαγγελματική κατάρτιση. Όσοι αποφοιτούν συνήθως ζητούν και βρίσκουν απασχόληση ανάλογη με τα προσόντα τους. Η αξία της εκπαίδευσης ως κατανάλωση γίνεται μεν ευχάριστα δεκτή ως υποπροϊόν της προσπάθειας επαγγελματικής κατάρτισης, δε θα ήταν όμως επαρκές κίνητρο

μαζικής επέκτασης των σπουδών που να μπορεί να δικαιολογήσει πολλαπλασιασμό της εκπαιδευτικής δαπάνης. Φαίνεται εύλογο να υποθεθεί ότι λίγα μόνο άτομα θα σπούδαζαν για τη σπουδή και μόνο, γνωρίζοντας ότι οι σπουδές δεν είχαν επαγγελματική χρησιμότητα, τουλάχιστον μέσα στα πλαίσια των εκπαιδευτικών συστημάτων που υπάρχουν, τα οποία απαιτούν πειθαρχία, υποβολή σε εξετάσεις και μεγάλη προσπάθεια.

Η συνεχής αύξηση των δαπανών παιδείας φαίνεται ότι οφείλεται, στο κοινωνικό αίτημα για παροχή περισσότερης παιδείας στο σύνολο του πληθυσμού. Το αίτημα αυτό εκδηλώνεται με την απαίτηση ολοένα και περισσότερων ατόμων να θέλουν ανώτερη παιδεία.

Το κοινωνικό αίτημα για περισσότερη παιδεία, δεν είναι άσχετο προς την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Κάτω από συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης, η παιδεία γίνεται όλο και πιο απαραίτητη προϋπόθεση, όχι μόνο για την οικονομική και κοινωνική άνοδο του ατόμου, αλλά και για την απλή διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής του θέσης. Η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού από ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού αποτελεί το βασικό λόγο της αυξημένης προθυμίας των ατόμων να αποκτήσουν περισσότερη εκπαίδευση. Το αίτημα αυτό μπορούμε να το εντάξουμε στο μεγαλύτερο μέρος του, στις αυξανόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες μιας αναπτυσσόμενης οικονομίας, η λειτουργία της οποίας απαιτεί υψηλή στάθμη εξειδικευμένης εκπαίδευσης από όλο και μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού.

Από τα προηγούμενα γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η σχετικά χαμηλή εκπαιδευτικά δαπάνη στη χώρα μας θα μπορούσε να δικαιολογηθεί είτε από τις μικρότερες ανάγκες μας σε ειδικευμένο προσωπικό σε σύγκριση με τις πιο ανεπτυγμένες χώρες, είτε και από την ύπαρξη αναξιοποίητου αποθέματος εκπαιδευτικού κεφαλαίου το οποίο απορροφήθηκε βαθμιαία με αποτέλεσμα τη μείωση των αναγκών δημιουργίας νέου κεφαλαίου στην περίοδο αυτή.

Εφόσον η χώρα είχε εκτεταμένα ανεργία και υποαπασχόληση στις αρχές της μεταπολεμικής περιόδου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι υπήρχε σημαντική ποσότητα αναξιοποίητου ανθρώπινου κεφαλαίου. Βέβαια το μεγαλύτερο μέρος των ανέργων και των υποαπασχολούμενων ήταν άτομα με περισσότερη εκπαίδευση. Πάντως μεταξύ των ανέργων και

κυρίως μεταξύ υποαπασχολούμενων υπήρχε σημαντικός αριθμός ατόμων με γυμνασιακή ή και ανώτατη εκπαίδευση, τα οποία βαθμιαία εντάχθηκαν στο εργατικό δυναμικό κατά πληρέστερο τρόπο, ικανοποιώντας έτσι ένα μέρος από τη αύξηση της ζήτησης για ανθρώπινο κεφάλαιο.

Πρέπει να μελετήσουμε αν οι συγκριτικά μικρότερες ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό λόγω χαμηλότερου επιπέδου αναπτύξεως θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν χαμηλές εκπαιδευτικές δαπάνες στην Ελλάδα.

Δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί ότι όσο περισσότερο αναπτύσσεται μια οικονομία τόσο οι ανάγκες της σε εκπαιδευτικό προσωπικό αυξάνουν όλο και μεγαλύτερο τμήμα των άλλων χειρωνακτικών εργασιών εκτελείται από μηχανές και ότι επομένως οι ανάγκες της ελληνικής οικονομίας σε εκπαιδευτικό προσωπικό είναι συγκριτικά μικρότερες από ότι στις πιο αναπτυγμένες χώρες. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι για την ικανοποίηση των αυξημένων αναγκών σε εκπαιδευμένο προσωπικό που συνεπάγεται οικονομική ανάπτυξη δεν απαιτείται κατ' ανάγκη αύξηση του ποσοστού του Εθνικού Εισοδήματος το οποίο δαπανάται για την εκπαίδευση. Με δεδομένο το ποσοστό αυτό οι αυξανόμενες ανάγκες είναι δυνατόν να ικανοποιούνται από την αύξηση του αντίστοιχου απόλυτου μεγέθους λόγω της αυξήσεως του ύψους του συνολικού εισοδήματος.

Η εμπειρία των αναπτυγμένων οικονομιών δείχνει ότι, τουλάχιστον μέσα σε ορισμένα πλαίσια, για την ικανοποίηση των αναγκών της οικονομικής ανάπτυξης δεν αρκεί μόνο η παράλληλη προς το εισόδημα αύξηση του απόλυτου ύψους των εκπαιδευτικών δαπανών. Απαιτείται και σημαντική αύξηση του ποσοστού του Εθνικού Εισοδήματος που δίνεται στην εκπαίδευση. Ενώ θα μπορούσε ίσως να δικαιολογηθεί χαμηλότερη δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του Εθνικού Εισοδήματος σε σύγκριση με άλλες πιο ανεπτυγμένες χώρες εκείνο που φαίνεται ότι δεν μπορεί να δικαιολογηθεί είναι η στασιμότητα του ποσοστού αυτού παρά τη γρήγορη άνοδο του Εθνικού Εισοδήματος.

Ειδικότερα η οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται αύξηση της ποσότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου σε σύγκριση με το πραγματικό, κάτι που δεν συνέβει στην Ελλάδα, με το

ενδεχόμενο η χώρα να έχει σήμερα αναλογία ανθρώπινου προς πραγματικού κεφαλαίου χαμηλότερη από ότι πρέπει.

Υποστηρίζει ακόμη ότι η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση είναι ένας επιθυμητός τύπος Επενδύσεων, όταν η επαγγελματική εξειδίκευση δεν αρχίζει πολύ νωρίς. Με την ταχέως εξελισσόμενη τεχνολογία ένας στενά ειδικευμένος τεχνίτης δεν μπορεί να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες εργασίας. Έτσι η τεχνική εκπαίδευση πρέπει να είναι άφθονη, εύκαμπτη και να περιέχει υψηλό ποσοστό γενικών γνώσεων.

Δαπάνες Επενδύσεων

Οι δαπάνες επενδύσεων για την εκπαίδευση περιλαμβάνουν την αγορά οικοπέδων, την ανέγερση κτιρίων, τις δαπάνες για εφοδιασμό των σχολείων με έπιπλα, συσκευές και όργανα τα οποία χρησιμοποιούνται περισσότερο από ένα σχολικό έτος. Οι δαπάνες επενδύσεων στην εκπαίδευση ήταν το 6-7% των συνολικών δαπανών επενδύσεων που είναι πολύ μικρές για να λύσουν τα αυξανόμενα προβλήματα των σχολείων από πλευράς κτιρίων και να επαρκέσουν για τον εφοδιασμό τους με σύγχρονα μέσα διδασκαλίας, ώστε αυτά να λειτουργήσουν ικανοποιητικά. Πράγματι η ανεπάρκεια των δαπανών επενδύσεων ενισχυμένη με σημαντικές σπατάλες στη χρήση των περιορισμένων αυτών οικονομικών πόρων κάνουν το πρόβλημα του εκσυγχρονισμού της Ελληνικής εκπαίδευσης περισσότερο δύσκολο. Οι ανεπαρκείς δαπάνες επενδύσεων και ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός μαθητών χειροτερεύουν το πρόβλημα στέγης των σχολείων ειδικά στις πόλεις. Με το σημερινό ρυθμό επενδύσεων στην εκπαίδευση που είναι μικρότερος του 10% των συνολικών δαπανών επενδύσεων το πρόβλημα της ανέγερσης των σχολικών κτιρίων θα συνεχίσει να είναι δύσκολο στη λύση του.

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Στη χώρα μας, ο δρόμος για τη μέση και πολύ περισσότερο για την ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '60 έμενε κλειστός για τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα του πληθυσμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, την εποχή εκείνη μόνο οι 2 στους 10 περίπου μαθητές που γράφονταν στο Δημοτικό έφταναν στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου. Ένας από τους κύριους λόγους; Οι δαπάνες για την καταβολή διδάκτρων, την προμήθεια βιβλίων και την εν γένει συντήρηση των μαθητών, ξεπερνούσαν την αντοχή των στρωμάτων του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα, με αποτέλεσμα η μόρφωση, πέρα από τη στοιχειώδη, να είναι προνόμιο των εύπορων τάξεων.

Η Δωρεάν Παιδεία

Το 1964, επιχειρήθηκε το πρώτο σοβαρό βήμα προς την κατεύθυνση της άρσης της κατάστασης αυτής. Με το νόμο Ν.4379/64 θεσπίστηκε ένα μέτρο μεγάλης κοινωνικής σημασίας: καθιερώθηκε η δωρεάν εκπαίδευση σ' όλες τις βαθμίδες, από το Δημοτικό ως το Πανεπιστήμιο. Έτσι λοιπόν καταργήθηκε η καταβολή οποιουδήποτε "τέλους" στα δημόσια σχολεία όλων των βαθμίδων και απαγόρευσε κάθε άμεση ή έμμεση οικονομική επιβάρυνση των μαθητών και φοιτητών για διδασκαλία, εξετάσεις, τίτλους σπουδών.

Το ελληνικό κράτος, υποτίθεται ότι αναλαμβάνει, έκτοτε όλες τις απαιτούμενες για την εκπαίδευση δαπάνες.

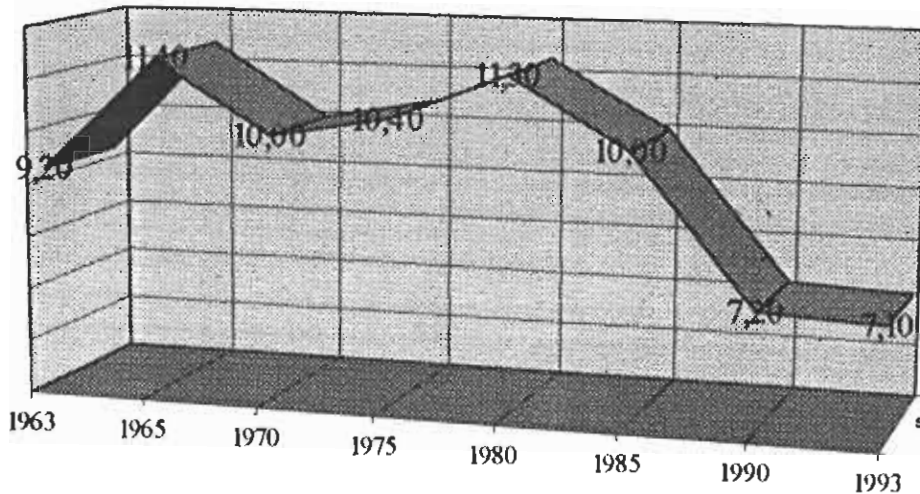
ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Το ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού, που διατίθεται για την παιδεία, αποτελεί έναν από τους δείκτες που χαρακτηρίζουν την προσπάθεια που καταβάλλει μια χώρα καθώς και τη σημασία που αποδίδει στην εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Δαπάνες του Υπουργείου Παιδείας

Ποσοστό % στο σύνολο των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού

Αν κανείς μελετήσει την εξέλιξη των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση, κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια, θα διαπιστώσει ότι μια αταλάντευτη "σταθερότητα" αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό τους. Μία "σταθερότητα" που ήταν ικανή να κρατάει σταθερά υποβαθμισμένη τη δημόσια εκπαίδευση. Στο Πίνακα 12 βλέπουμε ότι από το 1964 μέχρι και σήμερα οι δαπάνες του υπουργείου Παιδείας κυμάνθηκαν ως ποσοστό στο σύνολο των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού μεταξύ 7,1% και 11,4% όταν οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης διαθέτουν για τον ίδιο σκοπό το 20% του προϋπολογισμού τους.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση στη χώρα μας μόλις υπερβαίνουν το μισό του μέσου όρου των εκπαιδευτικών δαπανών των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Παράλληλη Παιδεία

Η ανεπαρκής οικονομική στήριξη του εκπαιδευτικού συστήματος δημιούργησε όχι μόνο ποσοτικά αλλά και σοβαρότατα ποιοτικά προβλήματα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης συμβάλλοντας με αποφασιστικό τρόπο στη διαμόρφωση μιας "υποδόριας" εκπαιδευτικής διαδικασίας με πολύμορφες εκφάνσεις.

Μιλάμε για την άνθηση της "παράλληλης παιδείας" ή παραπαιδείας και κυρίως για το μέγεθος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση σε μία χώρα που η ιδιωτική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) αποτελεί μόλις το 5% περίπου του συνόλου.

Η παλαιότερη και η σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα, όσον αφορά στη ρύθμιση και επιλογή του πανεπιστημιακού πληθυσμού, έχει τέτοιο χαρακτήρα, ώστε η παρακολούθηση ιδιωτικού προπαρασκευαστικού κέντρου ή ιδιαίτερων μαθημάτων έχει γίνει πρακτικά αναγκαία για την επιτυχία στις Γενικές Εξετάσεις για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Η πρόσβαση επομένως στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται από την πρόσβαση στην ιδιωτική εκπαίδευση (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα) τη δυνατότητα για πληρωμή διδάκτρων.

Μία έρευνα που έγινε το 1984, έδειξε ότι το 54% των αποφοίτων των Λυκείων όλων των τύπων είχε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της φοίτησής του στο Λύκειο φροντιστήρια, το 11% ιδιαίτερα μαθήματα και το 12% και τα δύο. Πιο πρόσφατη έρευνα (1993), που πραγματοποιήθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, έδειξε ότι ποσοστό 65% των μαθητών που φοιτούν στο Λύκειο, στην Αθήνα, παρακολουθεί φροντιστήριο και το 30% περίπου ιδιαίτερα μαθήματα. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών (Πίνακα 13) που πραγματοποιήθηκαν με χρονική απόσταση 10 ετών κάνουν σαφές ότι υπάρχουν σημαντικές αυξητικές τάσεις ανάπτυξης του κυκλώματος της παραπαιδείας στη χώρα μας.

Βασική αιτία της παραπαιδείας στην Ελλάδα είναι ο "ανταγωνισμός που δημιουργεί ο κλειστός αριθμός εισακτέων μεταξύ του πλήθους των μαθητών που επιθυμούν να καταλάβουν μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση". "Το φαινόμενο όμως της παραπαιδείας είναι σύνθετο.

Το πρόβλημα ξενικά από το γεγονός ότι ο αριθμός των εισακτέων στα Πανεπιστήμια είναι κλειστός και η ζήτηση μεγάλη. Αυτό εντείνει την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια των υποψηφίων, αλλά κυρίως των γονέων τους"

Είναι σαφές ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων καθορίζεται από το συγκεκριμένο αριθμό εισακτέων και όχι από ένα ορισμένο επίπεδο γνώσεων που οι μαθητές οφείλουν να κατακτήσουν στο Λύκειο. Ακόμη παλαιότερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι ο "θεσμός" των φροντιστηρίων θεωρείται "απαραίτητος ή βοηθητικός" από το 90% των σπουδαστών, ενώ το 50% δηλώνει ότι "το φροντιστήριο συμπληρώνει και αναπληρώνει το κακό σύστημα της παιδείας μας". Μάλιστα ένα μεγάλο ποσοστό γονέων που θεωρούν απαραίτητο το φροντιστήριο, πιστεύουν ότι "ο συναγωνισμός για την είσοδο στο Πανεπιστήμιο είναι πολύ μεγάλος και έτσι το παιδί χρειάζεται εξωσχολική βοήθεια αφού η προσφορά θέσεων απέχει πολύ από τη ζήτηση".

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Φροντιστήριο και ιδιαίτερα μαθήματα

Ποσοστά % μαθητών αθηναϊκών Λυκείων που παρακολούθησαν

Φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης και ιδιαίτερα μαθήματα (1)	350-380'000 μαθητές.	87 δισ. δρχ.
Φροντιστήρια ξένων γλωσσών (2)	Περίπου 1'000'000 μαθητές-σπουδαστές	Περίπου 100 δισ. δρχ.
Ιδιωτικά σχολεία (3) (Νηπιαγωγεία-Δημοτικά-Γυμνάσια και Γενικά Λύκεια)	Περίπου 117'000 μαθητές	Περίπου 70 δισ.δρχ.
Ιδιωτικά ΤΕΛ-ΤΕΣ(4) (Ιδιωτικά τεχνικο-επαγγελματικά Λύκεια και Σχολές στις οποίες μπορούν να φοιτήσουν απόφοιτη Λυκείου και Γυμνασίου)	Το 1993 φοιτούσαν 23'000 μαθητές	Περίπου 9δισ. δρχ.
Το λεγόμενα εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών (5) (Ε.Ε.Σ.)	Το 1990 φοιτούσαν περίπου 50'000 σπουδαστές	Πάνω από 25 δισ. δρχ.
Αγορά μαθητικού-σπουδαστικού εξοπλισμού (τετράδια, τσάντες, φόρμες, βιβλία κτλ.)	Αφορά μαθητικό και σπουδαστικό πληθυσμό περίπου 1,9 εκατ.	40 δισ. δρχ

Τα δεδομένα αυτό δείχνουν την πεποίθηση μαθητών και γονέων για το πόσο απαραίτητο είναι το φροντιστήριο στην προετοιμασία για το Πανεπιστήμιο. Γίνεται επίσης φανερό πόσο

γενικευμένη είναι η προσφυγή στις "υπηρεσίες" αυτού του "θεσμού", αλλά και η έκταση των οικονομικών θυσιών στις οποίες υποβάλλεται η ελληνική οικογένεια προκειμένου να επιτύχει την εισαγωγή του γόνου της στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Άγνωστες οι Δαπάνες

Οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα είναι ουσιαστικά "terra incognita" γιατί δεν ελέγχονται από καμία νομοθεσία.

Το 1983 στη χώρα μας λειτουργούσαν 1'000 περίπου φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης. Δέκα χρόνια αργότερα, τα "επίσημα" φροντιστήρια έχουν υπερδιπλασιαστεί και σήμερα ξεπερνούν τα 2'500, ενώ εκατοντάδες -τα λεγόμενα γκρουπάδικα- λειτουργούν "ανεπίσημα".

Σύμφωνα με τον Σύλλογο Φροντιστών γενικών μαθημάτων, οι ετήσιες ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης ανέρχονται στα 50 δισ. περίπου. Οι δαπάνες για τα ιδιαίτερα μαθήματα είναι εξίσου υψηλές.

Ένας πρόχειρος υπολογισμός, από την Ένωση Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων, ανεβάζει τις δαπάνες αυτές σε 10,6 δισ. για το Γυμνάσιο και 27,4δισ. για το Λύκειο.

Τα ποσά που δαπανώνται ετησίως στην Ελλάδα για ιδιωτική εκπαίδευση ξεπερνούν, με τους πιο μέτριους υπολογισμούς, τα 300δισ. δρχ. Από αυτά, 50δισ. περίπου αφορούν τις δαπάνες για τα ιδιωτικά σχολεία και 9δισ. περίπου πληρώνουν οι νέοι που καταφεύγουν στην ιδιωτική μεταλυκειακή εκπαίδευση. Ακόμη γύρω στα 87δισ. υπολογίζονται οι δαπάνες για φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα και 50δισ. για τα φροντιστήρια ξένων γλωσσών. Να σημειώσουμε εδώ, ότι και τα τελευταία γνωρίζουν μεγάλη άνθηση. Το 1980 δεν ξεπερνούσαν τις 3'000. Το 1993, κι αφού οι ξένες γλώσσες διδάσκονται ήδη από το δημοτικό σχολείο, ξεπερνούν τις 5'000 μονάδες.

Στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση πρέπει να υπολογίζουμε και τα 30-40 δισ. που δαπανώνται κάθε χρόνο για τον εξοπλισμό του μαθητή-σπουδαστή και κυρίως πρέπει να υπολογίζουμε τα 50δισ. που αφορούν τις ιδιωτικές δαπάνες για σπουδές στο εξωτερικό *Πίνακας 15*.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

Ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση

Στις παραπάνω κατηγορίες ιδιωτικών εκπαιδευτικών δαπανών δεν υπολογίζονται οι δαπάνες για τα ωδεία, τα γυμναστήρια, κλπ. που δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητες. Σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην Α' Δημοτικού κιόλας, περίπου ένα στα τέσσερα παιδιά, πληρώνει ωδείο, το γυμναστήριο ή τη σχολή χορού.

ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στις αναπτυγμένες χώρες η οικονομία χαρακτηρίζεται από την πρακτική χρησιμοποίηση των επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων. Έτσι, είναι στενά συνδεδεμένη με την εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό σύστημα κατέχει εξαιρετική θέση στην οικονομική πολιτική. Οι δεσμοί του οικονομικού, του εκπαιδευτικού συστήματος και της οικονομίας είναι αμφίπλευροι,

αφού η χώρα χρειάζεται μια ανθούσα οικονομία για να συντηρήσει μια υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και υψηλής ποιότητας εκπαίδευση για να επανδρώσει την οικονομίας της.

Σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες η ανάγκη για τεχνικούς, ειδικευμένους εργάτες και γενικά εκπαιδευμένο κόσμο αυξάνει συνεχώς. Συνεπώς η εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας γενικά και της οικονομίας ειδικά γίνεται στόχος πρώτης προτεραιότητας. Αυτό ακριβώς φανερώνει και το συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (Α.Ε.Ε.) που οι χώρες αυτές δαπανούν για την εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση έχει συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις από την οικονομία για να βελτιωθεί η ποιότητά της, αλλά και η οικονομία έχει αυξανόμενες αξιώσεις από την εκπαίδευση, αφού καθώς αναπτύσσεται χρειάζεται όλο και μεγαλύτερο αριθμό ειδικευμένων ατόμων για να επανδρώσουν τις καινούριες απασχολήσεις.

“Υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς μορφωμένο κόσμο, ειδικευμένους εργάτες και ειδικούς στους διάφορους τομείς της γνώσης. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα ευρύ και καλά οργανωμένο σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης. Πάντως είναι αδύνατο να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης για τις λαϊκές μάζες εργατών, εκτός αν η οικονομία μιας χώρας είναι αναπτυσσόμενη”

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Μετά το 1964, το εκπαιδευτικό σύστημα χρηματοδοτείται αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό και είναι πιθανό ότι αυτό θα συνεχιστεί και στο προβλεπόμενο μέλλον. Πάντως θα ήταν καλό να ερευνηθεί η δυνατότητα της τοπικής συμβολής στις δαπάνες της εκπαίδευσης. Οπωσδήποτε η συμβολή αυτή πρέπει να βασιστεί στη δυνατότητα των πολιτών να πληρώνουν.

Είναι γεγονός ότι θα παρουσιαστούν σημαντικές δυσκολίες για μια τέτοια αλλαγή, που γι' αυτό δεν μπορεί να είναι απότομη. Οι Έλληνες έχουν συνηθίσει στην έννοια της "δωρεάν Παιδείας" και γι' αυτό θα είναι δύσκολο να πειστούν ότι κανένα αγαθό δεν είναι δωρεάν. Έτσι αφού ο τρόπος της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης δεν πρόκειται να αλλάξει στο άμεσο μέλλον, το ερώτημα είναι πως πρέπει να διατίθενται τα χρήματα στην εκπαίδευση.

Πάντως το μεγάλο πρόβλημα παραμένει. Η ποιότητα της εκπαίδευσης εξαρτάται και από τον αριθμό αυτών που διδάσκουν στα σχολεία. Όπως ήδη αποδείχτηκε, οι αμοιβές των εκπαιδευτικών είναι δυστυχώς μικρότερες των αποδοχών των υπαλλήλων που εργάζονται στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Εάν η κατάσταση στην εκπαίδευση θέλουμε να βελτιωθεί, τότε οι μισθοί των εκπαιδευτικών πρέπει να αυξηθούν σημαντικά, αν και αυτό θα έχει επιβραδυντική επίδραση στην επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος. Πάντως ένα τέτοιο βήμα είναι τελείως απαραίτητο για την πραγματοποίηση των σκοπών του προγράμματος Μακροχρονίου Αναπτύξεως της Ελλάδας.

Η επόμενη ερώτηση αφορά το ποσοστό του Α.Ε.Ε. που δαπανούμε για την εκπαίδευση. Η Ελλάδα δαπανά ένα από τα μικρότερα ποσά Α.Ε.Ε. από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό και μόνο το γεγονός επιβάλλει την ταχύτερη υιοθέτηση της προτεινόμενης πολιτικής, δηλαδή της τοπικής οικονομικής συνεισφοράς για την εκπαίδευση. Αλλά είναι πολλοί οι λόγοι που συνηγορούν στην τοπική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Η αποκλειστική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης από την Πολιτεία δεν επιτρέπει την εκπλήρωση της επιθυμίας μερικών οικογενειών να χρηματοδοτήσουν την εκπαίδευση των παιδιών τους, δεν προσφέρει τη δυνατότητα στους γονείς να

προτιμήσουν να διαθέσουν χρήματα για την εκπαίδευση και όχι για άλλους σκοπούς. Το αποκεντρωτικό σύστημα χρηματοδότησης ευνοεί την πρωτοβουλία και τις προσπάθειες των οικογενειών και της τοπικής αυτοδιοίκησης να καλυτερεύσουν την εκπαίδευση που προσφέρουν τα σχολεία.

Η συμμετοχή του πληθυσμού στις δαπάνες για την εκπαίδευση δεν αποτελεί μια πραγματική οικονομική επιβάρυνση αφού θα περιορίζεται στην ανέγερση των σχολικών κτιρίων ή στην πληρωμή μιας μικρής φορολογίας. Επιπλέον οι τοπικοί οργανισμοί μπορούν να διαθέσουν γι' αυτή τον τοπικό πλούτο, που το δημόσιο οικονομικό σύστημα δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει, γιατί δεν μπορεί να προκαλέσει τον ενθουσιασμό και να κεντρίσει το φιλότιμο.

"Οι Έλληνες πληρώνουν για την τηλεόραση, τη ΔΕΗ, τον ΟΤΕ, την Ύδρευση. Δεν θα τους κατοφάνει εάν μαζί με τους λογαριασμούς αυτούς έρχεται κάπου-κάπου και ένας που θα αφορά την εκπαίδευση των παιδιών τους. Είναι προτιμότερο να πληρώσει το σύνολο των κατοίκων για την εκπαίδευση, παρά να γίνονται σαν άτομα αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα φροντιστήρια".

Στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση οι οικονομικές ενισχύσεις θα πρέπει να αναζητηθούν μεταξύ των εργοδοτών και των εργοδοτικών οργανισμών. Στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης μια καλή λύση θα ήταν η εφαρμογή ενός συστήματος χαμηλότοκων δανείων. Με το δάνειο ο σπουδαστής θα πληρώνει τις εγγραφές, τα συγγράμματα και τα άλλα έξοδα των σπουδών του. Πέντε χρόνια μετά τη λήψη του πτυχίου κάθε σπουδαστής να αρχίσει την εξόφληση του δανείου του. Μία άλλη εξ' ίσου καλή λύση θα ήταν να παρέχεται δωρεάν η Ανώτατη Εκπαίδευση, αλλά πέντε χρόνια μετά τη λήψη του πτυχίου κάθε σπουδαστής να αρχίσει να πληρώνει στο Πανεπιστήμιο που σπούδασε μια ετήσια συνδρομή. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται οικονομικά η Ανώτατη Εκπαίδευση. Πάντως το σύστημα της δωρεάν Παιδείας και γι' αυτούς που μπορούν να πληρώσουν δεν είναι κοινωνικά δίκαιο και δεν συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης που προσφέρεται.

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα η Εκπαίδευση στη χώρα μας είναι δωρεάν. Παρ' όλα αυτά είναι γνωστό ότι η ελληνική οικογένεια φέρει την ευθύνη για ένα ευρύ φάσμα δαπανών που σχετίζονται είτε με τις ανάγκες των παιδιών τους στη διάρκεια της σχολικής τους πορείας, είτε με τις διαδικασίες πρόσβασης στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση. Είναι επίσης γνωστό ότι στη χώρα μας ειδικά οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση θεωρούνται πάντα ότι ήταν η ασφαλέστερη και πιο προστατευμένη από το πληθωρισμό επένδυση που μπορούσε να κάνει η ελληνική οικογένεια. Είναι αυτονόητο βέβαια ότι η εκπαίδευση στην ατομική επένδυση κοστίζει στην ελληνική οικογένεια τόσο περισσότερο όσο αυτή είναι οικονομικά ασθενέστερη.

Η παρατεταμένη οικονομική κρίση η μακροχρόνια λιτότητα που θίγει σχεδόν αποκλειστικά στρώματα του πληθυσμού με κοινά κοινωνικά χαρακτηριστικά έχει οδηγήσει σε σημαντική μείωση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών δαπανών. Η εμπειρία δείχνει ότι σε οικογένεια εργατών, χαμηλόμισθων υπαλλήλων, μικρών ελεύθερων επαγγελματιών και συνταξιούχων, σε όλο εκείνο το κομμάτι του πληθυσμού που ζει σήμερα κάτω από τα όρια της φτώχειας (20-25%), η μείωση των εκπαιδευτικών δαπανών για τα παιδιά τους είναι δραστική αφού η οικονομική τους κατάσταση καθιστά σχεδόν απαγορευτικό κάθε έξοδο που είναι έξω από την απλή αναπαραγωγή τους.

Έχει αποδειχτεί ότι οι εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών κάθε οικογένειας απορροφούν το 20% περίπου του οικογενειακού προϋπολογισμού. Περίπου 800'000δρχ. κάθε χρόνο δαπανώνται για τις ξένες γλώσσες, τη μουσική και τον αθλητισμό των παιδιών.

Το κόστος ζωής όμως υποχρεώνει τον γονιό να μειώνει τις δαπάνες που προορίζονται για τις εξωσχολικές δραστηριότητες του παιδιού του. Όπως δείχνουν τα στοιχεία, τα τελευταία χρόνια οι Έλληνες γονείς αναγκάζονται να περικόψουν σημαντικό μέρος των εξόδων εκπαίδευσης και μόρφωσης των παιδιών τους. Ακόμη και οι γονείς μαθητών των ιδιωτικών σχολείων έχουν

αναγκαστεί να κόψουν κάποιες από τις επιπλέον δραστηριότητες που προσφέρει η ιδανική εκπαίδευση.

Από το 1987 μέχρι το 1988 έκλεισαν συνολικώς πάνω από 950 ιδιωτικά σχολεία όλων των βαθμίδων. Η κρίση χτύπησε και την ιδιωτική εκπαίδευση. Σήμερα στα 700 περίπου ιδιωτικά σχολεία που υπάρχουν φοιτούν περίπου 140'000 μαθητές. Αρκετά περισσότεροι από τις 80'000-90'000 που φοιτούσαν πριν δέκα χρόνια. Όμως ακόμα και τώρα η κρίση υπάρχει. Ο γονιός το πρώτο πράγμα που θα σταματήσει όταν αντιμετωπίσει πρόβλημα είναι το ιδιωτικό σχολείο του παιδιού του.

Τα ιδιωτικά σχολεία πέρασαν "εκπαιδευτική κρίση" στη δεκαετία του '80 και στη συνέχεια "ανάκαμψη" στα τελευταία έξι χρόνια.

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήγαγε ο επίκουρος καθηγητής του παιδαγωγικού τμήματος του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης κ. Απόστολος Ανδρέου, ο αριθμός των παιδιών που πήγαν σε ιδιωτικά σχολεία μειώθηκε πάνω από 100% μέσα σε 14 χρόνια (1978-79 με 1992-93). Το 1979 φοιτούσαν 14'894 νήπια, ενώ πρόπερσι μόλις 6'017. Μείωση υπάρχει και στον αριθμό των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων (από 62'924 το 1978-79 σε 55'494 το 1992-93).

Αρκετά από τα ιδιωτικά σχολεία προσφέρουν στους μαθητές τους μια σειρά από, επίσης πληρωμής δραστηριότητες εκτός σχολικού προγράμματος: μαθήματα μουσικής, μπαλέτου, αθλητισμός, πισίνα, φαγητό, κεραμική είναι μερικές από αυτές. Σε αρκετά από αυτά η παρακολούθηση (και η πληρωμή) αυτών των έξτρα μαθημάτων είναι σχεδόν υποχρεωτική. Όμως αρκετοί γονείς δεν μπορούν να πληρώσουν αυτά τα "παραπάνω".

Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσοι στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία δεν είναι εύποροι πάντα. Κάποιοι από αυτούς αναγκάζονται, όταν τα επιπλέον μαθήματα δεν περιλαμβάνονται στο "πακέτο" του κανονισμού, να κόψουν δραστηριότητες όπως ο αθλητισμός, οι υπολογιστές, η μουσική από τα παιδιά τους. Υπολογίζεται ότι η μείωση τα τελευταία τρία χρόνια σε ορισμένες δραστηριότητες φτάνει το 20%. Πρέπει να τονίσουμε ότι ο μέσος όρος των διδάκτρων είναι 600-700'000δρχ. το χρόνο, ενώ τα πρόσθετα έξοδα επιβαρύνουν τον λογαριασμό κατά 100-250'000δρχ.

Επιπλέον, η μείωση των μαθητών στα φροντιστήρια ξένων γλωσσών, αλλά και το γεγονός πως -σύμφωνα με έρευνα που

διεξήγαγαν εκπαιδευτικοί- το 45% των μαθητών που σταμάτησαν το Γυμνάσιο ακολούθησαν νυχτερινά¹ δηλώνουν πως η βασική αιτία ήταν το οικονομικό πρόβλημα.

Η συρρίκνωση του οικογενειακού προϋπολογισμού έχει τις αρνητικές της επιπτώσεις στα ποσά που διατίθενται για την εξωσχολική εκπαίδευση των παιδιών για την οποία οι γονείς θα ήταν έτοιμοι να κάνουν κάθε δυνατή θυσία προκειμένου να μην την περιορίσουν.

Τα στοιχεία είναι εντυπωσιακά: η οικονομική κρίση έχει μειώσει κατά 40% -στις μικρές ηλικίες- τον αριθμό των παιδιών που παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα. Επίσης έχει μειωθεί σημαντικά (5-10%) το ποσοστό των μεγαλύτερων σε ηλικία παιδιών, που πηγαίνουν σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών. Ο λόγος αυτός φυσικά δεν οφείλεται στο ότι ξαφνικά οι Έλληνες έπαψαν να αγαπούν τις ξένες γλώσσες.

Ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες τα φροντιστήρια ξένων γλωσσών δυσλειτουργούν. Οι γονείς δεν στέλνουν πλέον το παιδί τους στο φροντιστήριο με το σκεπτικό ότι στο δημοτικό σχολείο διδάσκονται αγγλικά. Επιπλέον η οικονομική κρίση και το γεγονός ότι τα φροντιστήρια πολλαπλασιάζονται σαν μανιτάρια, συμβάλλει στη μείωση του αριθμού των μαθητών.

Επίσης πρέπει να τονίσουμε ότι και η ιδιαίτερα αυστηρή φορολογία, τα ιδιαίτερα μαθήματα και -μελλοντικά- η εγκατάσταση ξένων στην Ελλάδα, μειώνουν τον αριθμό των μαθητών που πηγαίνουν στα φροντιστήρια ξένων γλωσσών. Η κρίση πάντως χτυπάει -σε μικρότερο βαθμό- και την μέση Εκπαίδευση.

Τέλος σύμφωνα με έρευνα εκπαιδευτικής ομάδας που έγινε πρόσφατα το 45% των μαθητών που διακόπτουν τη φοίτηση σε πρωινό-απογευματινό σχολείο για να ακολουθήσουν νυχτερινά, θέτουν ως βασική αιτία το γεγονός ότι οι γονείς τους δεν είχαν τα απαραίτητα χρήματα για να τους στείλουν σε φροντιστήριο - τον εντελώς απαραίτητο αυτό βοηθητικό θεσμό- χωρίς τον οποίο δύσκολα κάποιος μαθητής μπορεί να ακολουθήσει τη μαθητική ύλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Ε.Ο.Κ

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στο κοινοτικό πλαίσιο διαφοροποιείται ανάλογα με την αντίληψη για την Ευρώπη που πρέπει να οικοδομηθεί. Από τη συνθήκη της Ρώμης (1957) μέχρι σήμερα η αντίληψη αυτή και η αντίληψη για το ρόλο της εκπαίδευσης αντίστοιχα έχουν υποστεί σημαντική εξέλιξη. Η πρώτη προσπάθεια κοινοτικής δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης έγινε το 1976. Από τότε μέχρι σήμερα, την ενιαία πράξη (1986) και τον επαναπροσδιορισμό των στόχων της Κοινότητας, ήταν σχετικά περιορισμένη, όπως περιορισμένοι ήταν και οι στόχοι της Κοινότητας.

Ο κεντρικός στόχος της Κοινότητας ως τότε ήταν η δημιουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Ο ρόλος της εκπαίδευσης ήταν να συμβάλει στην πραγματοποίηση του στόχου μέσα από διάφορα προγράμματα και μέτρα που απέβλεπαν στην ανύψωση του επιπέδου της γενικής μόρφωσης και της κατάρτισης, τη διασύνδεση με την οικονομία, την υποβοήθηση της διακίνησης των προϊόντων, κεφαλαίων και εργατικού δυναμικού κλπ. Με την Ενιαία Πράξη (1986) οι στόχοι της Κοινότητας επαναπροσδιορίστηκαν. Κεντρικοί πια στόχοι είναι η Ενιαία Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι μια φάση στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή ενοποίηση και ολοκλήρωση. Η διαδικασία αυτή στοχεύει και όταν ολοκληρωθεί, θα οδηγήσει σε μία ισχυρή οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική οντότητα με μεγάλη εμβέλεια, ισορροπηστική δύναμη και επιρροή στην παγκόσμια πραγματικότητα, την οποία η Ευρώπη θα μπορεί να επηρεάσει με τον δικό της έγκυρο λόγο και ποιότητα. Η Ευρώπη που οικοδομείται θα είναι πάνω από όλα η Ευρώπη της ποιότητας στην παραγωγή, στον πολιτισμό, στον τρόπο ζωής. Η πραγματοποίηση του μεγάλου αυτού στόχου προϋποθέτει χρόνο, συνειδητοποιήσεις και συγκλίσεις, οι οποίες θα αυξήσουν την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική συνοχή της Ευρώπης και αυτές προϋποθέτουν την ανάπτυξη του ανθρώπινου παράγοντα. Εκτιμάται -και ορθά- ότι ένας από τους πιο ισχυρούς μοχλούς της διαδικασίας αυτής είναι η εκπαίδευση, και γι' αυτό βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος της πολιτικής των ευρωπαϊκών χωρών σήμερα. Η εκπαίδευση είναι το μέσο για να αναπτυχθεί ο ανθρώπινος παράγοντας και να καλλιεργηθούν στους Ευρωπαϊκούς λαούς οι αναγκαίες συνειδητοποιήσεις και συγκλίσεις που είναι προϋπόθεση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και ολοκλήρωσης και για να δημιουργηθούν τα ποιοτικά εκείνα στοιχεία που θα συνδέσουν την Ευρωπαϊκή ποιότητα. Γι' αυτό η εκπαίδευση από

μερικά χρόνια και περισσότερο σήμερα, τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, τοποθετείται σε ένα άλλο πλαίσιο και της προσδίδεται πρωταρχικός στρατηγικός, ρόλος στην προσπάθεια για την οικοδόμηση της ενιαίας Ευρώπης.

Για να ανταποκριθεί στο ρόλο αυτό, η εκπαίδευση στο κοινοτικό πλαίσιο υφίσταται σημαντικές αλλαγές. Οι αλλαγές αυτές στοχεύουν στη δημιουργία μιας πολλαπλής, ευέλικτης και αποτελεσματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας που θα είναι ικανή να προκαλέσει τη μεγαλύτερη επέκταση, διαφοροποίηση και εμπάθυνση της εκπαίδευσης και κατάρτισης σ' όλη την έκταση της Ευρώπης με διάφορα προγράμματα όπως το COMETT, ERASMUS, SCIENCE, ESPRIT, GRITE, PETRA, LINGUA και τα συστήματα EYPYΔΙΚΗ, IRIS, HELIOS, EUROTECNET, ARION, ELISE κλπ.

Με τα μέτρα και τα προγράμματα αυτά επιδιώκεται η βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σ' όλα τα επίπεδα, η διασπορά της σε όσο το δυνατόν ευρύτερα στρώματα, η επέκτασή της και η εμπάθυνση της με τη συνεχή εκπαίδευση, η σύνδεσή της με την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των εκπαιδευτικών, τη μεταφορά οργανωτικών και άλλων εμπειριών, η παροχή μορφωτικών ευκαιριών σε γυναίκες, η αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, η ανάπτυξη της γλωσσικής και άλλης επικοινωνίας, οι μορφωτικές ανταλλαγές μαθητών, σπουδαστών, επιστημόνων, ερευνητών κλπ. Με τον τρόπο αυτό η εκπαίδευση στην Κοινότητα διαμορφώνεται σε μια δυναμική διαδικασία που μεταβάλλεται συνεχώς προκαλώντας την ανάγκη για συνεχές μεταβολές στην εκπαίδευση των χωρών-μελών της Κοινότητας.

Η Επίδραση της Εκπαίδευσης στο Κοινοτικό Πλαίσιο στην Εκπαίδευση των Χωρών-Μελών της Κοινότητας

Από την ανάγκη να υποβοηθηθεί μέσα από την εκπαίδευση η επίτευξη στόχου της ενιαίας Ευρώπης πηγάζει η ανάγκη εισαγωγής της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση των χωρών-μελών και της σύγκλισης των εκπαιδευτικών πολιτικών τους, έτσι ώστε, όπως λέγει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή: "Οι μαθητές στα σχολεία να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα της Ευρώπης και να αποκτήσουν ικανοποιητική γνώση και

αντίληψη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη γεωγραφική, ιστορική, πολιτιστική της μορφή και να αναπτύξουν την ικανότητα να ζήσουν και να λειτουργήσουν ως πολίτες στο πλαίσιο της Ευρώπης". Κάτω από την ανάγκη και την οπτική αυτή, ο προσανατολισμός, οι στόχοι και η δομή της εκπαίδευσης στις χώρες-μέλη της Κοινότητας θα επηρεαστούν αποφασιστικά στα προσεχή χρόνια από την παράμετρο της συμμετοχής τους στην Ευρώπη και την πορεία προς την ενιαία Ευρώπη καθώς και τις μεταβολές της εκπαίδευσης. Συνολικά πρέπει να υπάρξει σύγκλιση της εκπαιδευτικής πολιτικής των χωρών-μελών της Κοινότητας τόσο στις μεσοπρόθεσμες όσο και στις μακροπρόθεσμες προοπτικές, έτσι ώστε να επιτευχθεί η δημιουργία της συνείδησης και της ποιότητας των Ευρωπαϊκών πολιτών και η οικονομική, κοινωνική, πολιτική και εκπαιδευτική συνοχή, που είναι προϋπόθεση της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η καλλιέργεια και η ανάπτυξη της συνείδησης των Ευρωπαίων πολιτών με κανένα τρόπο δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να σημαίνει την επιβολή ενιαίου πρότυπου και την άμβλυση και βαθμιαία κατάργηση της εθνικής τους ταυτότητας, των ιδιαιτεροτήτων και της πολυμορφίας, όπως θα μπορούσε να φοβηθεί κανείς. Η κοινοτική θέση στο θέμα αυτό εμφορείται από τη δημοκρατική αντίληψη: (α) ότι η ποικιλία των πολιτισμών και των παραδόσεων της Ευρώπης αποτελεί πηγή πλούτου για την Κοινότητα και (β) ότι ο πολιτισμός, η ευελιξία και η γεωπολιτική προσαρμογή των εκπαιδευτικών συστημάτων εγγυώνται τη μεγαλύτερη εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα και σεβασμό της πολυμορφίας αυτής.

Δεν επιδιώκεται λοιπόν η προκρούστεια και παραμορφωτική ομοιομορφία, αλλά η δημιουργία συνδετικών στοιχείων και η ανάπτυξη της ικανότητας των Ευρωπαίων πολιτών, ανεξάρτητα από την εθνικότητα ή τη γεωγραφική του προέλευση, να ενταθούν και να λειτουργήσουν ισότιμα στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, χωρίς απαλλοτρίωση των στοιχείων της εθνικής ταυτότητας, αλλά και χωρίς τα στοιχεία αυτά να οδηγήσουν σε διάσπαση της συνοχής της Κοινότητας. Το πώς θα πραγματοποιηθεί και θα λειτουργήσει το δίδυμο των στόχων ευρωπαϊκής και εθνικής συνείδησης και ταυτότητα είναι ένα πρόβλημα.

Η επίδραση του κοινοτικού πλαισίου εκπαίδευσης στην ελληνική εκπαίδευση

Όπως και η εκπαίδευση όλων των χωρών-μελών της Κοινότητας και η ελληνική εκπαίδευση θα επηρεαστεί καθοριστικά στη διαμόρφωση της από την εκπαίδευση στο κοινοτικό πλαίσιο. Οι επιδράσεις του κοινοτικού πλαισίου εκπαίδευσης στην ελληνική εκπαίδευση και οι αναγκαίες προσαρμογές της είναι μείζον θέμα.

Η ελληνική εκπαίδευση έχει το δεδομένο καθήκον να αναπτύξει στον άνθρωπο του τόπου τις ικανότητες και συμπεριφορές που θα διαμορφώσουν την ικανότητα προσαρμογής του στις πραγματικότητες του ευρωπαϊκού γίνεσθαι χωρίς να χάσει την εθνική του ταυτότητα. Στο εθνικό επίπεδο οι ιδιότητες αυτές είναι η αυτογνωσία, η εθνική, κοινωνική και πολιτιστική συνοχή, η ευκαμψία και κινητικότητα του κοινωνικού ιστού, η ικανότητα απορρόφησης και παραγωγής τεχνολογίας και οργανωτικών καινοτομιών, η ικανότητα παραγωγής νέων ιδεών και αξιών, η ικανότητα κατανόησης και χρήσης του ευρωπαϊκού λογισμού και ορθολογισμού, η ικανότητα δημιουργίας συναινέσεων και λειτουργίας δημοκρατικών πολιτικών συμπεριφορών και διαδικασιών κλπ. Η Ελληνική εκπαίδευση με την παιδεία που παρέχει δεν καλλιεργεί και δεν μπορεί να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τις ικανότητες και συμπεριφορές αυτές, ξεχωριστά από το ότι μερικοί έχουν την άποψη ότι δεν τις χρειάζεται καν, μία άποψη, η οποία είναι ιστορικά ξεπερασμένη και, για μια χώρα με τα δημογραφικά, οικονομικά, γεωπολιτικά δεδομένα της δικής μας χώρας, είναι εθνικά επικίνδυνη.

Η ελληνική εκπαίδευση και παιδεία και ο άνθρωπος που διαμορφώνουν σήμερα έχουν μεγάλες αποκλίσεις από το είδος εκπαίδευσης, παιδείας και ανθρώπου που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καιρών. Η ελληνική εκπαίδευση έχει αρχαϊκές δομές, μικρή διαφοροποίηση, στατικότητα και δυσλειτουργίες. Συνολικά το ελληνικό σχολείο σ' όλη την κλίμακα παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις από το σχολείο που χρειάζεται, και πρέπει να υποστεί μεγάλες αλλαγές στη δομή, στους στόχους, τις μεθόδους και τη λειτουργικότητά του.

**Θεσμικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού τομέα των ευρωπαϊκών
- Σύντομο ιστορικό της εκπαιδευτικής δράσης**

Ούτε η συνθήκη της Ρώμης, ούτε η Ενιαία πράξη, που τη συμπλήρωσε, περιλαμβάνουν άρθρα για κοινοτική αρμοδιότητα στον εκπαιδευτικό τομέα. Μόνη αναφορά γίνεται στο άρθρο 128, σχετικά με "...γενικές αρχές για την υλοποίηση μιας κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης προκειμένου να συμβάλει στην αρμονική ανάπτυξη τόσο των εθνικών οικονομικών, όσο και της κοινής αγοράς".

Παρ' όλα αυτά, βασιζόμενη η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο άρθρο 235 της Συνθήκης της Ρώμης, σύμφωνα με το οποίο προβλέπεται η δυνατότητα "... νέων δράσεων στην Κοινότητα, όταν αυτό θεωρείται αναγκαίο...", το Συμβούλιο αποφάσισε, εδώ και χρόνια, μια σειρά δράσεων στον εκπαιδευτικό τομέα.

Πράγματι, ήδη το 1971 οι Υπουργοί Παιδείας είχαν την πρώτη τους άτυπη συνάντηση. Το 1973, δημιουργήθηκε στα πλαίσια της Επιτροπής υπηρεσία με το όνομα "Συνεργασία στον τομέα της Εκπαίδευσης". Το 1976, το Συμβούλιο και ο Υπουργός Παιδείας υιοθέτησαν Ψήφισμα σχετικά με το πρώτο "Πρόγραμμα Δράσης στον εκπαιδευτικό τομέα", βάσει του οποίου συστήθηκε "Επιτροπή παιδείας" με σκοπό την προετοιμασία των Συμβουλίων των Υπουργών Παιδείας, καθώς επίσης την παρακολούθηση των δράσεων που αποφασίζονται. Από το 1976 μέχρι το 1982, μία σειρά δράσεων είδαν το φως:

- Δημιουργία ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ για τα εκπαιδευτικά θέματα.
- Υλοποίηση πειραματικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών.
- Πρώτο πρόγραμμα για τη μετάβαση των νέων από το σχολείο στην ενεργό ζωή.
- Κοινά προγράμματα σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κατά την περίοδο 1983-1985 νέες δράσεις προγραμματίστηκαν:

- α) Εισαγωγή νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στα σχολεία
- β) Ισότητα ευκαιριών αγοριών και κοριτσιών στα σχολεία.
- γ) Σύγκλιση των εκπαιδευτικών συστημάτων

- δ) Εκσυγχρονισμός της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: καινοτόμα προγράμματα
- ε) Καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού
- στ) Ευρωπαϊκή διάσταση στα σχολεία
- ζ) Προώθηση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών

Και ερχόμαστε στην σημερινή περίοδο, η οποία απέδειξε ότι η συνεργασία στον εκπαιδευτικό τομέα επί μία δεκαετία είναι πιο επιτακτική ανάγκη για την από κοινού προώθηση και βελτίωση των εκπαιδευτικών θεμάτων. Σαν απάντηση στη διαπίστωση αυτή, η κοινότητα πρότεινε και το Συμβούλιο υιοθέτησε, από το 1985 μέχρι σήμερα, μία σειρά εκπαιδευτικών προγραμμάτων -γνωστών ως COMETT, ERASMUS, LINGUA κλπ.- δεδομένου ότι εντάσσονται στους σημερινούς άξονες της κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Από τις αρχές του 1989, και για να ανταποκριθεί η επιτροπή των Κοινοτήτων στη νέα πρόκληση των εκπαιδευτικών δράσεων, καθώς επίσης και για να ανταπεξέλθει στη διαχείριση των διαφόρων προγραμμάτων, δημιούργησε μία νέα αυτόνομη υπηρεσία που ονομάστηκε "TASK FORCE- Ανθρώπινο δυναμικό, Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Νεότητα"

Η νέα αυτή υπηρεσία είναι διαρθρωμένη σε πέντε μονάδες, κάθε μία με τα εξής αντικείμενα:

Μονάδα 1:

Συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης. Πρόγραμμα ERASMUS και πολιτική για τους νέους.

Μονάδα 2:

Πρόγραμμα COMETT, συνεργασία πανεπιστημίων-επιχειρήσεων σε θέματα προχωρημένης κατάρτισης.

Μονάδα 3:

Εκπαίδευση και κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες

Μονάδα 4:

Αρχική και συνεχείς κατάρτιση, επαγγελματικές ειδικότητες

Μονάδα 5:

Στρατηγική προγραμματισμού, αξιολόγηση και σύνδεση με τις άλλες πολιτικές της Κοινότητας

ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Οι βασικοί άξονες δράσης στους οποίους εντάσσονται τόσο τα εκπαιδευτικά προγράμματα, όσο και οι μεμονωμένες δραστηριότητες της Κοινότητας, είναι οι εξής:

ΑΞΟΝΑΣ 1: Για μια ουσιαστική συνεργασία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Παρ' όλες τις πολυάριθμες προσπάθειες των τελευταίων ετών για την ανάπτυξη αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ εκείνων που καθορίζουν τις πολιτικές-στρατηγικές κατευθύνσεις στην δευτεροβάθμια και εκείνων που τις εφαρμόζουν, υπάρχουν ακόμα πολλά πράγματα που πρέπει να γίνουν, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια βάση αμοιβαίας κατανόησης στο σχεδιασμό των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων.

Αν και στα περισσότερα κράτη προτείνονται εθνικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, η σύγκριση σ' ευρωπαϊκό επίπεδο λείπει τόσο ως προς το σχεδιασμό των μεταρρυθμίσεων, όσο και ως προς τις συνέπειές τους. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι ανάγκη να εισαγάγει προοδευτικά, σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, ένα σύστημα όπου οι διαβουλεύσεις σ' ευρωπαϊκή βάση θα μπορούν να θεσμοθετηθούν:

Οι σημαντικές δράσεις στον τομέα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι οι εξής:

1. Προώθηση της Ευρωπαϊκής διάστασης στα σχολεία

Το Μάιο του 1988 το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας υιοθέτησε Ψήφισμα, το οποίο αποσκοπεί στην πληροφόρηση και πιο χειροπιαστή εικόνα της Ευρώπης που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τα κράτη-μέλη να πάρουν συγκεκριμένα μέτρα, όσον αφορά τα σχολικά προγράμματα, το διδακτικό υλικό, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς επίσης τις δυνατές επαφές μεταξύ διαφορετικών χωρών. Για την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στα σχολεία η Κοινότητα οργάνωσε δύο σημαντικές διασκέψεις στο Μάαστριχτ: η μία συγκάλεσε εθνικούς εκπροσώπους, καθώς επίσης και εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων, η άλλη απευθύνθηκε στους διευθυντές σχολείων από τα 12 κράτη-μέλη. Επιπλέον 2'800'000

γεωγραφικοί χάρτες εκδόθηκαν από την Κοινότητα και μοιράστηκαν σε σχολεία.

2. Προγράμματα ARION

Επισκέψεις μελέτης. Ήδη από το 1978, η επιτροπή χρηματοδοτεί την οργάνωση επισκέψεων μελέτης, διάρκειας μιας εβδομάδας, για υπεύθυνους ή ειδικούς εκπαιδευτικούς θεμάτων, προκειμένου να μελετηθούν σε μία άλλη χώρα της Κοινότητας. Σκοπός του προγράμματος είναι η βελτίωση σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων, η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για αποτελεσματικότερη αλληλοκατανόηση και κάθε χρόνο προβλέπονται 600 επισκέψεις, μετά από καθορισμό επιμέρους θεμάτων μελέτης.

3. Δίκτυο πληροφοριών ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Από το 1980 με πρωτοβουλία της Επιτροπής δημιουργήθηκε το ΔΙΚΤΥΟ ΕΥΡΥΔΙΚΗ, που στοχεύει στην παροχή εκπαιδευτικών πληροφοριών για ειδικούς της εκπαίδευσης. Η έδρα του δικτύου βρίσκεται στις Βρυξέλες και συνδέεται με τα κράτη μέλη μέσω εθνικών ανταποκριτών-αντένων που βρίσκονται στα Υπουργεία Παιδείας των κρατών-μελών. Το δίκτυο λειτουργεί βάση ερωτήσεων-απαντήσεων και πλαισιώνεται σε μία σειρά εκδόσεων που κυκλοφορούν για επιμέρους εκπαιδευτικά θέματα, καθώς επίσης σε περιοδικά έντυπα που εκδίδονται.

4. Συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών

Δεδομένης της σημασίας που αποδίδεται στην ποιότητα και τον εκσυγχρονισμό της διδασκαλίας στα σχολεία, η συνεχή κατάρτιση των εκπαιδευτικών αποτέλεσε αντικείμενο των δράσεων της κοινότητας τα τελευταία χρόνια. Το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας υιοθέτησε το Μάιο του 1987 "Συμπεράσματα" για τη βελτίωση της συνεχούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Μία σειρά μελετών πραγματοποιήθηκαν από την Κοινότητα, καθώς επίσης σεμινάρια οργανώθηκαν για την προώθηση δράσης. Επίσης η Επιτροπή χρηματοδότησε δραστηριότητες τόσο της "Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση" όσο και του "Συλλόγου για την Κατάρτιση των Εκπαιδευτικών στην Ευρώπη".

5. Εισαγωγή νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στην εκπαίδευση

Ήδη από το 1983, το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας υιοθέτησε Ψήφισμα σχετικά με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στην εκπαίδευση, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και κυρίως με την πρακτική χρησιμοποίησή τους ως μέσο για καλύτερη προετοιμασία τους στη μελλοντική επαγγελματική ζωή τους.

Από κοινοτικής πλευράς και προκειμένου να πλαισιωθούν οι εθνικές δράσεις, η Επιτροπή ανέλαβε τα εξής:

- Οργάνωση μιας σειράς συναντήσεων σεμιναρίων και συνεδρίων για τη διάδοση και αλληλοενημέρωση εθνικών δράσεων σε επιμέρους θέματα, όπως ο καθορισμός, μεθόδων, η ένταξη των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στα σχολικά προγράμματα, οι σχέσεις μεταξύ σχολικών προγραμμάτων και μελλοντικής επαγγελματικής κατάρτισης, η συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών στα σχολεία κλπ.
- Οργάνωση προγράμματος ανταλλαγών και επισκέψεων κατά προτεραιότητα για την κατάρτιση εκπαιδευτικών
- Συγγραφή συγκριτικών μελετών με σκοπό την προσαρμογή λογισμικού στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα
- Δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου με την ονομασία "ΕΥΡΥΚΛΗΣ"

Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής, με στενή συνεργασία των κρατών-μελών αξιολογήθηκαν το 1988 στη βάση μιας συνθετικής μελέτης και προγραμματίστηκε ένα νέο πρόγραμμα εργασίας για την περίοδο 1990-95 δίνοντας γενικές κατευθύνσεις στον εν λόγω τομέα.

ΑΞΟΝΑΣ 2: Για μια Ευρώπη των φοιτητών και των πανεπιστημίων

Τα πρώτα βήματα κοινοτικής δράσης στο τομέα της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης έγιναν ήδη από το 1976 και αφορούσαν κυρίως συγκριτικές μελέτες καταγραφής των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων, συλλογής στατιστικών στοιχείων, καθώς επίσης εκδόσεις όπως ο Οδηγός του Φοιτητή ή το Ευρετήριο Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Σε αυτή

τη βάση, λοιπόν, επιχειρήθηκε μια συστηματική αλληλοενημέρωση, επικοινωνία, ανταλλαγές εμπειριών. Επιπλέον, ήδη από τότε, καθιερώθηκε η οργάνωση επισκέψεων σύντομης διάρκειας για ειδικούς της ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς επίσης λειτούργησε περιορισμένο πρόγραμμα που καθιέρωσε "κοινά προγράμματα σπουδών" προκειμένου να προωθηθεί η συνεργασία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσω της κινητικότητας φοιτητών και εκπαιδευτικών στις χώρες της Κοινότητας.

Η επικαιρότητα όμως και η αναβάθμιση συνεργασίας στον τομέα αυτό οφείλεται σίγουρα στην υιοθέτηση από το Συμβούλιο δύο φιλόδοξων προγραμμάτων, γνωστών ως COMETT και ERASMUS.

1. COMETT

Κοινοτικό πρόγραμμα συνεργασίας πανεπιστημίων-βιομηχανίας, όσον αφορά την κατάρτιση στον τομέα της τεχνολογίας.

Με το νέο αυτό πρόγραμμα, η Κοινότητα επιχείρησε, για πρώτη φορά, να συνδέσει και να συντονίσει τη δράση δύο τομέων της που μέχρι πρόσφατα είχαν ανεξάρτητη αλλά παράλληλη πορεία, δηλαδή τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης με τα προγράμματα έρευνας, τεχνολογίας και βιομηχανικής καινοτομίας. Με άλλα λόγια, η πρωτοτυπία και το ενδιαφέρον του προγράμματος του COMETT έγκειται στο ότι, για πρώτη φορά σε κοινοτικό επίπεδο, τέθηκαν βάσεις που θα επιτρέψουν τη στενή συνεργασία πανεπιστημίων και βιομηχανίας-επιχειρήσεων για την κατάρτιση στελεχών σε νέες ειδικότητες, με προτεραιότητα στις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας, τη βιοτεχνολογία, τις νέες ύλες κλπ.

Το πρόγραμμα COMETT I που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο το 1985, λειτούργησε για μία περίοδο τριών ετών (1987-89) με αρχικό προϋπολογισμό 45 εκατ. λογιστικές μονάδες (ECU), ενώ ήδη αποφασίστηκε η δεύτερη φάση του προγράμματος COMETT II, για μια περίοδο πέντε ετών (1990-94) και με αρχικό προϋπολογισμό 200 εκατ. λογιστικές μονάδες.

Ο βασικός λοιπόν στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση της κατάρτισης στις τεχνολογίες, ιδιαίτερα στις προηγμένες, η ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού με υψηλά

προσόντα και κατά αυτό τον τρόπο η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Επιπλέον ως επιμέρους στόχους μπορούμε να αναφέρουμε

- τη συμβολή της τεχνολογικής κατάρτισης στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.
- την ικανοποίηση ειδικών αναγκών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για προσωπικό με υψηλά προσόντα
- την προώθηση ισότητας ευκαιριών ανδρών και γυναικών σε θέματα τεχνολογικής κατάρτισης
- την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στην συνεργασία πανεπιστημίων και βιομηχανίας.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, το πρόγραμμα χρηματοδοτεί τρεις τομείς δράσεως γνωστούς ως "Πεδία COMETT":

Πεδίο Α: Ευρωπαϊκό συμπράξεων πανεπιστημίων-επιχειρήσεων για την κατάρτιση.

Πεδίο Β: Διακρατικές ανταλλαγές, οι οποίες περιλαμβάνουν είτε πρακτικές ασκήσεις σε επιχειρήσεις είτε υποτροφίες για πανεπιστημιακά στελέχη που ενδιαφέρονται για συνεργασία με επιχειρήσεις ή στελέχη επιχειρήσεων που θα συνεργαστούν με πανεπιστήμια.

Πεδίο Γ: Κοινά προγράμματα συνεχούς κατάρτισης στον τομέα των τεχνολογιών, ιδιαίτερα των προηγμένων και κατάρτιση εξ αποστάσεως, μέσω πολλαπλών μέσων επικοινωνίας.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος COMETT που θα άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1990, θα επιτρέψει τόσο στα πανεπιστήμια όσο και στις επιχειρήσεις για ουσιαστικότερη συμμετοχή τους, δεδομένου ότι οι βάσεις για μια τέτοια συνεργασία έχουν ήδη τεθεί κατά την πρώτη φάση του προγράμματος.

Ένας μεγάλος αριθμός φορέων στην Ελλάδα, όπως ο ΕΟΜΜΕΧ, το ΕΛΚΕΠΑ, ο ΣΕΒ, η ΕΤΒΑ, η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, καθώς επίσης πολλά ΤΕΙ και πανεπιστήμια έχουν συμμετάσχει ήδη με επιτυχία.

2. ERASMUS

Κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για την κινητικότητα των σπουδαστών και τη συνεργασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υιοθέτησε στις 15 Ιουνίου 1987 το πρόγραμμα ΕΡΑΣΜΟΣ για να εδραιωθεί η συνεργασία, σε κοινοτικό επίπεδο, μεταξύ των πανεπιστημίων και να αυξηθεί ουσιαστικά ο αριθμός των σπουδαστών που συμμετέχουν σε ανταλλαγές μέσα στην Κοινότητα.

Για να ενισχυθεί όμως η κινητικότητα των σπουδαστών απαιτούνται:

- επίσημη αναγνώριση μέρους σπουδών, όταν πραγματοποιείται σε άλλο κράτος-μέλος της Κοινότητας
- εξ' ολοκλήρου απαλλαγή από τα έξοδα εγγραφής ή και τα δίδακτρα στο πανεπιστήμιο
- διατήρηση, κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό, του δικαιώματος για υποτροφία

Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα ΕΡΑΣΜΟΣ προβλέπει τις εξής οικονομικές ενισχύσεις:

- Στα πανεπιστήμια και σε άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για την ανάπτυξη διαπανεπιστημιακών προγραμμάτων συνεργασίας που συνεπάγονται κυρίως κινητικότητα των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών: κατάρτιση και μετάφραση διδακτικού υλικού, γλωσσική προετοιμασία των σπουδαστών, έξοδα ταξιδιού και διαμονής στο εξωτερικό.
- Στους σπουδαστές, για να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα επιπλέον έξοδα που προκύπτουν από την περίοδο σπουδών στο εξωτερικό: γλωσσική προετοιμασία, ταξίδι, διαμονή.
- Σε μεμονωμένα μέλη πανεπιστημιακού προσωπικού, για εκπαιδευτικές επισκέψεις ή επισκέψεις διδασκαλίας σε πανεπιστήμια άλλης χώρας.
- Επίσης προβλέπονται οικονομικές ενισχύσεις ως συνοδευτικά μέτρα για την υλοποίηση του προγράμματος.

Ήδη από το 1988 προγραμμάτισε η Κοινότητα συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων και εμπειριών, προκειμένου να καταγραφούν οι ανάγκες της δεκαετίας του 1990 στο χώρο

της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα με σκοπό την αξιολόγηση των επιπτώσεων του 1992 και την ολοκλήρωση της εσωτερικής Αγοράς. Έτσι, η Επιτροπή σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές και τους εκπροσώπους των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προτίθεται να οργανώσει ένα ευρωπαϊκό συνέδριο που θα ασχοληθεί με θέματα προγραμματισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

3. Αναγνώριση διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

Σε στενή σχέση με το πρόγραμμα ΕΡΑΣΜΟΣ, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Κέντρων Πληροφόρησης για την Ακαδημαϊκή Αναγνώριση Διπλωμάτων, συνεχίζει και επεκτείνει τις δραστηριότητές του.

Τέλος, το Δεκέμβριο του 1988 το Συμβούλιο υιοθέτησε Οδηγίες σχετικά με ένα γενικό σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης διπλωμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με βάση 3 τουλάχιστον χρόνια επαγγελματικής κατάρτισης. Η οδηγία αυτή ισχύει από το 1994 και καλύπτει όλα τα επαγγέλματα.

ΑΞΟΝΑΣ 3: Για ένα καταρτισμένο-ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό-απάντηση στις τεχνολογικές εξελίξεις

Η δεκαετία του 1990 με όλες τις συνέπειες που θα προκύψουν από την ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς απαιτεί μια προγραμματισμένη και ορθολογικά συντονισμένη δράση σχετικά με τα θέματα κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού στην Ευρώπη. Επιπλέον, οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία επηρεάζουν αναπόφευκτα τις απαιτήσεις κατάρτισης σε νέες ειδικότητες και ειδικεύσεις του ανθρώπινου δυναμικού.

Για το λόγο αυτό η Κοινότητα χάραξε γενικές κατευθύνσεις στον εν λόγω τομέα, που βασίζονται:

- στην ανάγκη παροχής, τόσο στο ήδη υπάρχον εργατικό δυναμικό, όσο και στους νέους εργαζόμενους, ευκαιριών κατάρτισης και επανειδίκευσης, καθώς επίσης και απόκτησης νέων διπλωμάτων ή πτυχίων.
- στην ανάγκη εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες, καθώς επίσης βελτίωση σχέσεων μεταξύ του εκπαιδευτικού και εργατικού κόσμου.

Στα πλαίσια αυτά η Κοινότητα έχει αναλάβει τις παρακάτω πρωτοβουλίες:

1. Πρόγραμμα EUROTECNET:

Πρόκειται για ένα κοινοτικό πρόγραμμα δράσης στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και της τεχνολογικής αλλαγής, που το Συμβούλιο υιοθέτησε τον Ιούνιο του 1983 για την περίοδο 1985-88 και ήδη το 1989 αποφασίστηκε η δεύτερη φάση (1990-94).

Το πρόγραμμα προβλέπει τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου, προκειμένου να ενισχυθούν οι δεσμοί μεταξύ των κρατών-μελών, ένα πλαίσιο συνεργασίας για ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με τους στόχους, τις μεθόδους και την από κοινού ανάπτυξη προτάσεων, επίσης προβλέπουν μελέτη σχετικά με ειδικά θέματα επαγγελματικής κατάρτισης που έχουν σχέση με τις νέες τεχνολογίες.

2. Πρόγραμμα ΠΕΤΡΑ

Το Δεκέμβριο του 1987, το Συμβούλιο υιοθέτησε το πρόγραμμα ΠΕΤΡΑ, που αποβλέπει στη βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων και της προετοιμασίας τους για το χώρο εργασίας.

Η κοινοτική αυτή πρωτοβουλία έχει ως κύριο στόχο να βοηθήσει τα κράτη-μέλη προκειμένου:

- να εξασφαλίσουν σε όλους τους νέους που το επιθυμούν ένα ή και περισσότερα χρόνια επαγγελματικής κατάρτισης μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση.
- να αυξήσουν το επίπεδο και την ποιότητα της αρχικής κατάρτισης και να προετοιμάσουν τους νέους για το χώρο εργασίας.
- να διαφοροποιήσουν την παροχή κατάρτισης και να τους εξασφαλίσουν αναγνωρισμένους τίτλους.
- να ενισχύσουν την ικανότητα προσαρμογής των συστημάτων κατάρτισης στις οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές.

Στο πλαίσιο του προγράμματος προβλέπονται:

- η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου πρωτοβουλιών κατάρτισης
- η ανάπτυξη σχεδίων με πρωτοβουλία των νέων
- η συνεργασία στον τομέα της έρευνας

3. Προγράμματα ανταλλαγής νέων εργαζόμενων:

Προκειμένου για μια κοινοτική πρωτοβουλία που δίνει σε νέους ηλικίας από 18 έως 28 ετών, που εργάζονται ή αναζητούν εργασία, να εργαστούν για μία περίοδο από 3 εβδομάδες έως 16 μήνες σε μία άλλη χώρα. Οι τομείς δραστηριότητας είναι πολλοί (βιοτεχνία, βιομηχανία, εμπόριο, παροχή υπηρεσιών κλπ.) και καθορίζονται στα σχετικά έντυπα, απαραίτητα για την υποβολή αιτήσεων.

ΑΞΟΝΑΣ 4: Δράσεις για νέους Ευρωπαίους

1. Πρόγραμμα “Νεολαία για την Ευρώπη”

Το πρόγραμμα επιτρέπει στους νέους ηλικίας 15 έως 25 ετών να συμμετέχουν σε ανταλλαγές. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στους νέους να γνωρίσουν τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνιστώσες των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και να συναναστραφούν με άλλους Ευρωπαίους νέους, πράγμα που τους επιτρέπει να δημιουργήσουν δεσμούς για το μέλλον τους.

2. Πρόγραμμα LINGUA

Πρόκειται για μία καινούρια δραστηριότητα της Κοινότητας που αποσκοπεί στην ποσοτική και ποιοτική βελτίωση εκμάθησης ξένων γλωσσών, των Ευρωπαίων πολιτών.

Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει σειρά μέτρων που πρόκειται να πάρει η Επιτροπή -μέτρα που πρέπει να συμπληρωθούν με εθνικές πρωτοβουλίες.

Οι ενέργειες που περιλαμβάνει το πρόγραμμα είναι οι εξής:

- συνεχής κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού ξένων γλωσσών.
- αρχική κατάρτιση των καθηγητών ξένων γλωσσών.
- εκμάθηση ξένων γλωσσών που χρησιμοποιούνται στις επαγγελματικές σχέσεις και στον οικονομικό χώρο.
- ανταλλαγές μαθητών που βρίσκονται στην ειδικευμένη, επαγγελματική ή τεχνική εκπαίδευση.
- συμπληρωματικές ενέργειες για την υλοποίηση του προγράμματος, όπως δίκτυα για το συντονισμό των ενεργειών, πληροφόρησης στα μέσα ενημέρωσης, συνέδρια κλπ.

Οι γλώσσες που περιλαμβάνονται είναι: δανική, αγγλική, ολλανδική, γερμανική, ελληνική, ιρλανδική, ιταλική, λουξεμβούργικη, πορτογαλική και ισπανική.

Το έτος 1990 θα αποτελέσει την πρώτη προπαρασκευαστική περίοδο του προγράμματος, ώστε από το 1991 να γίνουν δεκτές αιτήσεις συμμετοχής.

Τέλος, η δράση της Κοινότητας δεν είναι ανεξάρτητη από εθνικές δραστηριότητες. Οι αποφάσεις στις Βρυξέλες δεν παίρνονται ερήμην των κρατών-μελών, αλλά με τη συνεργασία

τους. Η επιτυχία λοιπόν έγκειται στην ενεργό συμμετοχή κάθε χώρας και στη διάθεσή της για εκσυγχρονισμό τόσο των εκπαιδευτικών δομών, όσο και των δραστηριοτήτων της. Η Ευρώπη του 2000 οικοδομείται με τη συμμετοχή των κρατών-μελών της και η ευρωπαϊκή διάσταση, οι ευρωπαϊκές προοπτικές, θα πρέπει να αποτελούν μακροπρόθεσμα τον γνώμονα για νέες δράσεις.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ

Η ολοκλήρωση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς κατά το 1992 αποτελεί σημαντικότερο βήμα προς την κατεύθυνση δημιουργίας στο μέλλον ενός ομοσπονδιακού δυτικοευρωπαϊκού κράτους:

Η Νέα Ευρώπη θα αποτελέσει στο μέλλον έναν από τους τρεις ισχυρούς στρατιωτικο-πολιτικούς και προπαντός οικονομικούς συνασπισμούς που θα ρυθμίζουν τις τύχες του κόσμου. Οι άλλοι δύο θα είναι πιθανόν οι χώρες της Άνω Ανατολής με επίκεντρο την Ιαπωνία και οι χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Αμερικής με επίκεντρο τις ΗΠΑ. Ανάμεσα στους σχηματισμούς αυτούς θα υπάρξει έντονος οικονομικός ανταγωνισμός για την τελική κυριαρχία και παγκόσμια επικράτηση.

Η διεθνής αυτή κατάσταση από το ένα μέρος και η ελεύθερη διακίνηση στο εσωτερικό των χωρών της ΕΟΚ αγαθών και εργαζομένων από το άλλο αναμένεται να αυξήσουν σε όλες τις χώρες της Κοινότητας τον οικονομικό-εμπορευματικό ανταγωνισμό, ο οποίος σταδιακά θα επεκταθεί και σε άλλους τομείς της ζωής.

Παράλληλα όμως θα αυξηθούν οι μεταξύ των λαών επαφές, γεγονός που θα οδηγήσει βαθμιαία στον κοινό εξευρωπαϊσμό όλων των πτυχών της ζωής των λαών της Δυτικής Ευρώπης. Έτσι θα ανοίξει ο δρόμος για την ευρωπαϊκή ομοιογενοποίηση. Θα εμφανιστούν βέβαια προβλήματα και αντίσταση από τους λαούς που θα επιδιώκουν να διατηρήσουν τα στοιχεία της εθνικής ταυτότητας, αλλά αυτές δεν θα σταθούν τελικά εμπόδιο για την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι οι επιπτώσεις της ένταξης της Ελλάδας στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά θα είναι σημαντικές όχι μόνο για την κοινωνικο-οικονομική της πορεία και ανάπτυξη που συνθέτουν τη γλωσσική, πολιτιστική και κοινωνική ταυτότητα του λαού της, μακροπρόθεσμα τουλάχιστον. Η Ελλάδα είναι μικρή χώρα, οικονομικά ασθενέστερη σε σύγκριση προς τις περισσότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες της ΕΟΚ. Όλα αυτά κάνουν δύσκολο τον ανταγωνισμό της με τις υπόλοιπες χώρες και δημιουργούν δικαιολογημένους φόβους για το μέλλον της.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μετά το 1992 δεν θα έχει βέβαια μόνο αρνητικές επιπτώσεις για τη χώρα μας. Δεν θα δημιουργήσει μόνο κίνδυνο αφομοίωσης και περιθωριοποίησης της ελληνικής οικονομικής δραστηριότητας. Θα προσφέρει ασφαλώς και νέες δυνατότητες συνεργασίας στους λαούς των χωρών της ΕΟΚ και θα ανοίξει καινούργιους ορίζοντες δραστηριοτήτων. Η αξιοποίησή τους όμως θα εξαρτηθεί από το βαθμό στον οποίο η χώρα θα έχει προετοιμαστεί γι' αυτό. Η εκπαίδευση καλείται να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στην προετοιμασία αυτή. Καλείται να μορφώσει επαγγελματίες ικανούς να ανταγωνιστούν τους Ευρωπαίους στην αγορά εργασίας. Καλείται να παίξει τον κύριο ρόλο στη διατήρηση των στοιχείων που συνθέτουν την εθνική ταυτότητα. Καλείται να τονίσει τον ελληνοκεντρικό χαρακτήρα του πολιτισμού της Δύσης, που αποτελεί το συνδετικό κρίκο των λαών της Ευρώπης, και να πρωτοστατήσει στην ευρύτερη διάδοση των ιδεών και αξιών της κλασικής αρχαιότητας. Καλείται, με άλλα λόγια, να παίξει τον πρωτεύοντα ρόλο στην διαμόρφωση της πολιτιστικής κυρίως ταυτότητας της Νέας Ευρώπης.

Είναι άραγε σε θέση η ελληνική εκπαίδευση να ανταποκριθεί σ' αυτές τις αναγκαιότητες; Αν όχι, ποιες είναι οι πιο σημαντικές και επείγουσες μεταβολές που πρέπει να γίνουν σ' αυτή και με ποια σειρά; Σε ποια θέση βρίσκεται σήμερα η ελληνική εκπαίδευση σε σύγκριση προς εκείνη των υπόλοιπων χωρών της ΕΟΚ. Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν εδώ.

Ορισμένοι φοβούνται ότι η ελληνική εκπαίδευση δε θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στον ελεύθερο εκπαιδευτικό ανταγωνισμό των αναπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες τις οποίες η προοπτική του 1992 δημιουργεί. Κάτω από το πρίσμα αυτό, το 1992 αντιπροσωπεύει μια απειλή για την εκπαίδευση, στο όνομα της οποίας ζητείται συχνά η εντατικοποίηση της προσπάθειας για τη βελτίωσή της.

Άλλοι αντίθετα έχουν της άποψη ότι η ένταξη της Ελλάδας στην ενωμένη Ευρώπη θα έχει θετικές επιπτώσεις στην αναμόρφωση πολλών πτυχών της ελληνικής κοινωνίας και των λειτουργιών του ελληνικού κράτους, ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνεται και η ελληνική εκπαίδευση. Ο ανταγωνισμός, υποστηρίζουν, θα αναγκάσει τους Έλληνες να

συστηματοποιήσουν την εκπαίδευσή τους και να εργαστούν με περισσότερη επιμονή και συνέπεια από ότι θα έκαναν κάτω από άλλες συνθήκες, για τη βελτίωσή της . Επιπλέον, η βοήθεια, που άμεσα -με τη μορφή της οικονομικής ενισχύσεων- και έμμεσα -με τη μορφή της επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας- θα δοθεί στην Ελλάδα, θα επιταχύνει, κατά την άποψή τους, την πορεία αυτή.

Συχνά μάλιστα σε τέτοιες περιπτώσεις γίνεται αναφορά στη ζωτικότητα και στις ικανότητες που έχουν επιδείξει οι Έλληνες όσες φορές βρέθηκαν κάτω από κρίσιμες για την εθνική τους επιβίωση συνθήκες. Κορυφαίο παράδειγμα η εϋπαγγελματική επιτυχία και κοινωνική αναγνώριση και καταξίωση των Ελλήνων μεταναστών σε διάφορες χώρες του κόσμου.

Αν και είναι δύσκολο λόγω των ετερόκλητων αυτών τάσεων και απόψεων να προσδιοριστεί με βεβαιότητα η κυρίαρχη άποψη για το τι αντιπροσωπεύει το 1992 για την ελληνική εκπαίδευση, μπορούμε να υποστηρίξουμε σε γενικές γραμμές τα εξής: Η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης μέσα στην οποία θα ζήσουν οι νέες ελληνικές γενιές, κάτω από συνθήκες και όρους διαφορετικούς από εκείνους του παρελθόντος, κατακτά συνεχώς έδαφος. Παράλληλα όμως, συνειδητοποιούνται όλο και περισσότερο οι αδυναμίες και τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνικο-οικονομικής πραγματικότητας γενικότερα και της εκπαίδευσης ειδικότερα, χωρίς την υπέρβαση των οποίων η προσαρμογή στο διαμορφούμενο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο δεν θα είναι εύκολη. Η συνειδητοποίηση αυτή επιταχύνει την προσπάθεια της εκπαιδευτικής αναβάθμισης, η οποία προβάλλεται συχνά ως κλειδί για την επιτυχή αντιμετώπιση των δυσκολιών προσαρμογής της ελληνικής πραγματικότητας στην Ευρωπαϊκή και την εξασφάλιση συμμετοχής των Ελλήνων στις ευρωπαϊκές εξελίξεις.

Η πρόοδος που έχει επιτελεστεί σε πολλούς τομείς είναι σημαντική. Η επιχειρούμενη ωστόσο εκπαιδευτική αναβάθμιση λόγω της παγίωσης ορισμένων καταστάσεων και της εξάρτησης της εκπαίδευσης από ένα κοινωνικό-οικονομικό σύστημα με πολλές διαρθρωτικές και άλλες αδυναμίες, δεν είναι εύκολη υπόθεση,

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της UNESCO, οι μαθητές ηλικίας 6-11 ετών που γράφτηκαν το 1985 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αναλογούν στο 99,5% του αντίστοιχου πληθυσμού, ενώ αυτοί που γράφτηκαν στη δευτεροβάθμια και είχαν ηλικία μεταξύ 12 και 17 ετών αναλογούν στο 81% της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας. Το σύνολο των μαθητών όλων των ηλικιών και των δύο βαθμίδων εκπροσωπούσε το 97% του σχετικού πληθυσμού. Συγκρίνοντας τα στοιχεία αυτά προς ανάλογους δείκτες της ΕΟΚ, που αναφέρονται στο ίδιο έτος, μπορούμε σε πολλές γενικές γραμμές να πούμε ότι η Ελλάδα δε μειονεκτεί ως προς τη συμμετοχή του πληθυσμού στις παραπάνω βαθμίδες.

Εξαιρέση αποτελεί η προσχολική αγωγή. Το ποσοστό φοίτησης σ' αυτή είναι υψηλότερο σε πολλές δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Επιβάλλεται λοιπόν να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής. Η επέκταση των Νηπιαγωγείων είναι άλλωστε αναγκαία και εξαιτίας της αυξανόμενης απασχόλησης των Ελληνίδων εκτός οικίας, πράγμα που αναμένεται να αυξηθεί μέσα στο νέο Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Ιδιαίτερη επίσης προσοχή πρέπει να δοθεί στο πρόβλημα των αναλφάβητων, που σύμφωνα με την απογραφή του 1981 αντιπροσωπεύουν το 9,5% του ελληνικού πληθυσμού άνω των 15 ετών. Παρόμοιο πρόβλημα σε μεγαλύτερο βαθμό αντιμετωπίζει μεταξύ των χωρών της ΕΟΚ, σύμφωνα με τα στοιχεία της UNESCO, μόνο η Πορτογαλία (με ποσοστό αναλφάβητων 20,6% το 1981) και σε μικρότερο βαθμό η Ισπανία (7,1%) και η Ιταλία (3,5%). Πρόκειται βέβαια για γηρασμένο πληθυσμό, ο οποίος συνεχώς μειώνεται. Ωστόσο ο αναλφαβητισμός δεν παύει να αποτελεί εμπόδια για την αξιοποίηση του διαθέσιμου δυναμικού της χώρας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους αναλφάβητους νεαρής ηλικίας, αν και αντιπροσωπεύουν μικρή μόνο μερίδα του συνολικού αναλφάβητου πληθυσμού. Πρόβλημα βέβαια αποτελεί και ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, που φαίνεται ότι συνεχώς επεκτείνεται και στη χώρα μας. Η αντιμετώπιση του θα επιτευχθεί με την αναδιάρθρωση του σχολείου και τη δημιουργία ειδικών σχολικών τάξεων. Παρόμοιο πρόβλημα βέβαια αντιμετωπίζουν και οι περισσότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες, αλλά προσπαθούν να το επιλύσουν με ποικίλους τρόπους. Στην

Ελλάδα, αντίθετα, δεν έχουν γίνει βήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο αριθμός των μαθητών ανά διδάσκοντα είναι επίσης μεγαλύτερος στην Ελλάδα, ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από ότι στις περισσότερες χώρες της ΕΟΚ. Το 1985 σε κάθε δάσκαλο αναλογούσαν στην Ελλάδα 23 μαθητές, σύμφωνα με το στοιχείο της UNESCO, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός το ίδιο έτος ήταν 17 στο Βέλγιο, 12 στη Δανία, 19 στη Γαλλία, 17 στη Γερμανία, 27 στην Ιρλανδία, 14 στην Ιταλία (1984), 13 στο Λουξεμβούργο, 17 στην Ολλανδία, 17 στην Πορτογαλία, 25 στην Ισπανία και 18 στην Αγγλία.

Οι αντίστοιχες αναλογίες για το σύνολο της μέσης Εκπαίδευσης ήταν 16 στην Ελλάδα (1985), 8 στο Βέλγιο (1986), 17 στη Γαλλία (1984), 14 στη Γερμανία (1983), 15 στην Ιρλανδία (1982), 22 στην Ισπανία, 10 στην Ιταλία (1984), 14 στην Ολλανδία (1986), 13 στην Πορτογαλία (1983) και 14 στην Αγγλία (1986). Η σχέση μαθητών-διδακτικού προσωπικού αποτελεί και έναν έμμεσο, αλλά οπωσδήποτε ανεπαρκή, δείκτη προσδιορισμού του ποιοτικού επιπέδου της εκπαίδευσης. Αυτός χρειάζεται να συνδυαστεί και με άλλα στοιχεία, όπως είναι η υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων, η εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού, το σχολικό πρόγραμμα, τα σχολικά βιβλία, ο χρόνος εργασίας των σχολείων -ιδιαίτερα αυτός που αφιερώνεται πραγματικά στη μάθηση- και άλλα παρόμοια. Επιπλέον, οι ποιοτικές συγκρίσεις προσκρούουν στη ρευστότητα της κάθε χώρας. Μόνο κάποιοι έμμεσοι δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό. Από τη μελέτη τους εξάγεται με κάποια επιφύλαξη το συμπέρασμα ότι σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση προς την εκπαίδευση πολλών χωρών της ΕΟΚ.

Το 1984 το σύνολο των εκπαιδευτικών δαπανών αντιπροσώπευε στην Ελλάδα το 2,9% του Α.Ε.Π., ενώ την ίδια περίπου περίοδο ο αντίστοιχος μέσος όρος στις υπόλοιπες 11 χώρες της Κοινότητας ήταν 5,3%. Οι χαμηλές εκπαιδευτικές δαπάνες συνοδεύονται συνήθως από ανεπάρκειες προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής, που δεν μπορεί παρά να έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η Ελλάδα επίσης, μαζί με την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ιταλία έχει τα λιγότερα χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης μεταξύ των χωρών της ΕΟΚ, ενώ σύμφωνα με άλλα στοιχεία η

χώρα μας έχει το μεγαλύτερο αριθμό εβδομάδων σχολικών διακοπών. Η βραχύτητα του χρόνου υποχρεωτικής εκπαίδευσης και του χρόνου λειτουργίας του σχολείου δεν ευνοεί την επίτευξη υψηλών δεικτών αποτελεσματικότητας του ελληνικού σχολείου και αδυνατίζει την ανταγωνιστικότητά τους προς τα ευρωπαϊκά σχολεία.

Ως προς την κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και αδυναμίες, προπαντός στον τομέα της επιμόρφωσης του συνόλου των εκπαιδευτικών και της ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης κυρίως των καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες απαιτείται ειδική παιδαγωγική κατάρτιση και πρακτική εμπειρία για το διορισμό σε μόνιμη θέση εκπαιδευτικού που δεν ισχύει στην Ελλάδα. Καλύτερα είναι τα πράγματα ως προς την αρχική εκπαίδευση των δασκάλων και νηπιαγωγών μετά την λειτουργία των Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών, αν και υπάρχει ο κίνδυνος η έμφαση στον ακαδημαϊσμό, να βλάψει την ουσιαστική κατάρτιση των δασκάλων και νηπιαγωγών.

Όσον αφορά την κατανομή των μαθητών στη Γενική και Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση η Ελλάδα παρουσιάζει μεγαλύτερη συγκέντρωση στη Γενική Εκπαίδευση σε σύγκριση προς τις περισσότερες χώρες της ΕΟΚ. Η υπερσυγκέντρωση αυτή θα μπορούσε ωστόσο να μην αποτελεί μειονέκτημα αφού παρατηρείται όλο και μεγαλύτερη συρρίκνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και αδυναμία του σχολείου να προπαρασκευάσει επαρκώς τα άτομα για επαγγελματικές δραστηριότητες, αν βέβαια η ελληνική Γενική Εκπαίδευση παρείχε εκσυγχρονισμένη γνώση και κάποια έστω προεπαγγελματική κατάρτιση.

Το περιεχόμενο όμως των σχολικών προγραμμάτων και η όλη οργάνωση και λειτουργία των βασικών βαθμίδων της ελληνικής εκπαίδευσης, παρά τον εκσυγχρονισμό των τελευταίων χρόνων, παραμένουν ακόμη αρκετά παραδοσιακά με έντονο ακαδημαϊκό προσανατολισμό ιδίως στην υποχρεωτική εκπαίδευση και το Γενικό Λύκειο. Οι σχολικές δραστηριότητες που αφορούν μη γνωστικούς στόχους και αποσκοπούν στην ανάπτυξη της ψυχοσυναισθηματικής, ψυχοκινητικής και κοινωνικής πλευράς της προσωπικότητας του παιδιού είναι υποβαθμισμένες. Η παροχή κάποιος τεχνολογικής παιδείας και

προεπαγγελματικής κατάρτισης είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Η σύνδεση του σχολείου με την καθημερινή ζωή και κυρίως με την παραγωγική διαδικασία είναι μικρή, πράγμα που έρχεται σε δυσαρμονία με τους στόχους που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η χρήση των νέων τεχνολογικών στην υποχρεωτική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι πολύ περιορισμένη σε σύγκριση με ότι συμβαίνει στις περισσότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Δεν υπάρχει επίσης πρόβλεψη για παροχή κάποιας υποχρεωτικής, συμπληρωματικής εκπαιδευτικής κατάρτισης σ' όσους εγκαταλείπουν την εκπαίδευση στα 15 τους χρόνια. Σε πολλές χώρες της ΕΟΚ δεν εμφανίζεται η τάση αύξησης των ετών υποχρεωτικής εκπαίδευσης, είτε με τη μορφή της πλήρους φοίτησης, είτε με την καθιέρωση μερικής υποχρεωτικής φοίτησης στο σχολείο.

Στον τομέα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ειδικότερα, λόγω της ανεπάρκειας της υπάρχουσας υποδομής και της μέχρι σήμερα τουλάχιστον αρνητικής στάσης της ελληνικής κοινωνίας απέναντι σ' αυτή, το επίπεδο του κλάδου αυτού βρίσκεται σε χειρότερη ακόμη κατάσταση. Αυτό μειώνει την ικανότητα ανταγωνισμού της Τ.Ε.Ε., με ανάλογες μορφές εκπαίδευσης στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Το επίπεδο των μαθητών που στρέφονται προς αυτήν είναι χαμηλό, όπως προκύπτει από πλήθος ερευνών που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια.

Αυτό ισχύει και για μια μερίδα του διδακτικού προσωπικού της. Η σύνδεσή της με τις βιομηχανικές μονάδες και τις παραγωγικές γενικά διαδικασίες είναι υποτυπώδης και δεν υπάρχει επαγγελματική κατοχύρωση των αποφοίτων των τεχνικών και επαγγελματικών σχολείων. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η δυσκολία ανεύρεσης εργασίας από τους αποφοίτους της Τ.Ε.Ε. αντίστοιχης προς τις σπουδές τους. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, 2 μόνο στους 10 αποφοίτους των Τεχνικών Λυκείων απασχολούνται σε εργασίες που έχουν σχέση μ' αυτό που σπούδασαν. Η κατάσταση αυτή πιθανόν να χειροτερεύει εξαιτίας των αυξημένων απαιτήσεων από τους εργαζόμενους που θα προκύψουν στην αγορά εργασίας. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι ελάχιστες από τις μικρές οικογενειακού τύπου και τις προβληματικές επιχειρήσεις θα επιβιώσουν. Θα απορροφηθούν από μεγαλύτερες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ή θα καταργηθούν. Οι διευρυμένες αυτές επιχειρήσεις πιθανόν να

εκπαιδεύσουν οι ίδιες το προσωπικό που θα χρειάζεται, πράγμα που θα κλονίσει σοβαρά τις προοπτικές της Τ.Ε.Ε., εφόσον αυτή δεν θα καταφέρει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του επιχειρηματικού κόσμου και να ξεπεράσει γρήγορα τις αδυναμίες της.

Από την άλλη πλευρά ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στις βαθμίδες αυτές περιορίζεται κυρίως στη μαζική πληροφόρηση των μαθητών για τις δυνατότητες συνέχισης των σπουδών τους και σε γενική περιγραφή των επαγγελμάτων. Μικρή σχέση έχει με τους χώρους δουλειάς. Συνέπεια όλων αυτών είναι η αναποτελεσματικότητά του.

Η υποβάθμιση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης από το ένα μέρος και το κοινωνικό κύρος της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης από το άλλο, σε συνδυασμό και προς τα pronόμια, κοινωνικά και οικονομικά, που μέχρι πρόσφατα εξασφάλιζε η δεύτερη στους απόφοιτους της, έχουν ως αποτέλεσμα τη μαζική στροφή των Ελλήνων μαθητών προς τη Γενική Μέση Εκπαίδευση, όπως ήδη αναφέραμε. Η πρόσβαση στην πανεπιστημιακή θεωρείται πιο πιθανή μέσω της Γενικής, παρά μέσω της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Το ποσοστό ωστόσο των υποψηφίων που εισάγονται κάθε χρονιά στα τριτοβάθμια ιδρύματα τα τελευταία χρόνια κυμαίνεται μεταξύ 29-34% περίπου.

Οι περισσότεροι από αυτούς που αποτυγχάνουν να εισαχθούν στα ΑΕΙ - ΤΕΙ και δεν έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν σε τριτοβάθμια ιδρύματα του εξωτερικού μπαίνουν στην αγορά εργασίας χωρίς κανένα ουσιαστικό επαγγελματικό εφόδιο. Για το λόγο αυτό η πίεση να μπουν στον κρατικό μηχανισμό ως απλοί υπάλληλοι γραφείου είναι μεγάλη. Αυτό συμβάλλει μεταξύ των άλλων στη διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών στην Ελλάδα. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια παρατηρείται σημαντική αύξηση των δυσκολιών απορρόφησή τους. Οι δυσκολίες αυτές θα αυξηθούν ίσως σε μία ενιαία ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, όπου ο επαγγελματικός ανταγωνισμός θα είναι μεγαλύτερος.

Οι αναγκαίες μεταβολές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οι σημαντικότερες μεταβολές που πρέπει να γίνουν στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

είναι : (α) ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και στα δύο επίπεδα. Αυτή θα προκύψει από τη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, την αναθεώρηση των προγραμμάτων, την καλύτερη εκπαίδευση και αμοιβή του διδακτικού προσωπικού, τον αναπροσδιορισμό των απαιτήσεων από τους μαθητές και εκπαιδευτικούς, την εξάλειψη αναλυτικών φαινομένων του σχολείου, όπως είναι οι καταλήψεις κλπ. (β) μεγαλύτερη σύνδεση του σχολείου με τον κοινωνικό του περίγυρο σ' όλους τους τομείς, (γ) ουσιαστικοποίηση του ρόλου των περιφερειακών εκπαιδευτικών οργάνων και της συμμετοχής των κοινωνικών φορέων στην προγραμματισμό της εκπαίδευσης, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις και κομματικές κηδεμονίες, (δ) διεύρυνση της χρησιμοποίησης των νέων τεχνολογιών και εκσυγχρονισμός των εκπαιδευτικών διαδικασιών, (ε) αύξηση του χρόνου διδασκαλίας των ξένων γλωσσών και αναβάθμιση της θέσης τους στο σχολικό πρόγραμμα, στην επέκταση κατά ένα ακόμη έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και λήψης μέτρων για την παροχή συμπληρωματικής κατάρτισης με την ιδιότητα της μεταφοίτησης σ' όσους δεν συνεχίζουν τις σπουδές τους με την υποχρεωτική εκπαίδευση, (ζ) αύξηση του χρόνου παραμονής των μαθητών στο σχολείο και της διάρκειας του σχολικού έτους με τη μείωση των αργιών και διακοπών επίσημων και ανεπίσημων, (η) ανάπτυξη και επέκταση των προσχολικής αγωγής με στόχο τη γενίκευσή της, (θ) συνέχιση της προσπάθειας συγχώνευσης γενικής και τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης με στόχο τη δημιουργία ενός ενιαίου Λυκείου που θα παρέχει πολύπλευρη γενική κατάρτιση και βασικές προεπαγγελματικές ματατρέψιμες δεξιότητες. Η συνέχιση της έμφασης στη θεωρητικολογία του Γενικού Λυκείου και η συνεχής επαγγελματικοποίηση του Τεχνικού Επαγγελματικού ίσως κινούνται σε λανθασμένες κατευθύνσεις, (ι) εξασφάλιση των δυνατοτήτων ταχύρυθμης επαγγελματικής κατάρτισης μετά την απόκτηση απολυτηρίου του Λυκείου σε κέντρα ειδίκευσης. Στον προγραμματισμό, την οργάνωση και χρηματοδότηση των κέντρων αυτών θα συμμετέχουν και οι παραγωγικοί φορείς, (ια) συστηματικοποίηση της διά βίου εκπαίδευσης και εξασφάλισης δυνατοτήτων ουσιαστικής επανεκπαίδευσης η απόκτησης βασικής κατάρτισης σ' οποιαδήποτε ηλικία, (ιβ) κατακύρωση πιστοποιητικού παιδαγωγικής καταλληλότητας ως απαραίτητη προϋπόθεση

διορισμού των εκπαιδευτικών και δημιουργία κέντρων βραχύχρονης ταχύρυθμης επιμόρφωσής τους, (ιγ) γενναία αύξηση των δαπανών στην παιδεία, (ιδ) αναβάθμιση της εκπαιδευτικής συνεργασίας που έχει ήδη αρχίσει με άλλες χώρες της κοινότητας, (ιε) ένταξη των πειραματικών εκπαιδευτικών σχεδίων που γίνονται με την επιχορήγηση της Κοινότητας σ' ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκπαιδευτικού εκσυγχρονισμού και (ιστ) διαμόρφωση σταθερής και συνεπούς εκπαιδευτικής πολιτικής που θα στηρίζεται σε συγκεκριμένο και ευρύτερο αποδεκτό πρόγραμμα εκπαιδευτικής ανάπτυξης, το οποίο δεν θα αλλάζει ριζικά ανάλογα με το κόμμα που έρχεται στην εξουσία ή συχνά ανάλογα με το πρόσωπο του Υπουργού Παιδείας.

Θα απαιτηθεί ακόμα ιδιαίτερη προσπάθεια, για να προσδιοριστούν σαφέστατα τα στοιχεία εκείνα που συνιστούν την εθνική και πολιτιστική μας ιδιαιτερότητα, αυτά που συνιστούν ότι συνήθως αποκαλούμε ελληνικότητα, τα οποία πρέπει να περιληφθούν στο σχολικό πρόγραμμα. Παράλληλα, θα χρειαστεί ενοποίηση και συστηματική αναδιάρθρωση του περιεχομένου όλου του προγράμματος της διευρυμένης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δεδομένου ότι τα περιθώρια ένταξης σ' αυτό, νέων διδακτικών αντικειμένων είναι περιορισμένα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκεται σε χρόνια κρίσης. Κύρια χαρακτηριστικά της είναι :

- α) η αδυναμία ικανοποίησης της υπάρχουσας ζήτησης για μετά γυμνασιακή εκπαίδευση. Ο αριθμός των υποψηφίων υπερβαίνει συνεχώς τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων, με αποτέλεσμα να προκαλείται σοβαρή οικονομική αιμορραγία και απώλεια σε ανθρώπινο δυναμικό με την φυγή μεγάλου αριθμού αποφοίτων Μ.Ε. στο εξωτερικό.
- β) η ανυπαρξία - με λίγες εξαιρέσεις - συστηματικών μεταπτυχιακών σπουδών και αξιόλογης έρευνας
- γ) ο μονόπλευρος προσανατολισμός προς τον εφοδιασμό της κρατικής μηχανής με υπαλλήλους και η υποτυπώδη σύνδεσή της με τους παραγωγικούς φορείς, συνέπεια των οποίων είναι η μικρή οικονομική ανάπτυξη της χώρας

- δ) ο απαρχαιωμένος τρόπος εκπαίδευσης (χρήση περιορισμένου αριθμού εγχειριδίων ως μοναδικών διδακτικών βιβλίων, παραδοσιακές εξετάσεις, πληθωρικά τμήματα, από καθέδρας διδασκαλίας κλπ.)
- ε) περιορισμένη χρηματοδότηση -που προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό- με συνέπεια σημαντικές ελλείψεις υποδομής (κτίρια, βιβλιοθήκες, εργαστήρια κλπ.)

Όλα τα παραπάνω έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ποιότητα σπουδών, πράγμα που κάνει πολλούς να διατυπώνουν επιφυλάξεις για το κατά πόσο η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι επαρκώς προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει την πρόκληση της ΕΟΚ. Η υπέρβαση των αδυναμιών αυτών επιδιώχθηκε με την τελευταία μεταρρύθμισή της. Με τους νόμους αυτούς επιτεύχθηκε πρόοδος στον τομέα του εκδημοκρατισμού. Δημιουργήθηκαν νέα τμήματα, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των ελληνικών τριτοβάθμιων ιδρυμάτων και των μελών του Διδακτικού και Ερευνητικού προσωπικού και πολλαπλασιάστηκαν οι διαθέσιμες στα ΑΕΙ και ΤΕΙ θέσεις. Μικρή όμως πρόοδος επιτεύχθηκε στον τομέα των μεταπτυχιακών σπουδών, την έρευνα, της συμβολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου και της γενικής αναβάθμισης των σπουδών.

Έμφαση όμως θα πρέπει να δοθεί και στην ανάπτυξη της έρευνας μέσα στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της οποίας θα συνδεθεί η τελευταία περισσότερο με τις παραγωγικές διαδικασίες και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και θα καταστεί ανταγωνιστική προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Βασική προϋπόθεση γι' αυτό είναι να αυξηθούν οι δαπάνες για έρευνα. Στην Ελλάδα σύμφωνα με το στοιχείο του 1987 διατίθεται για ερευνητικές δραστηριότητες μόνο το 0,33% των Α.Ε.Π. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Πορτογαλία είναι 0,45%, για την Ισπανία 0,47%, για την Ιρλανδία το 0,92%, για τη Γαλλία 2,25% και για τη Γερμανία 2,7%. Ο αριθμός επίσης των ατόμων που ασχολούνται στην έρευνα πρέπει να αυξηθεί. Μόλις 2 στους 1'000 Έλληνες εργαζόμενους απασχολούνται στην έρευνα, έναντι 2,3 στην Πορτογαλία, 2,3 στην Ισπανία, 4,8 στην Ιρλανδία, 11,3 στην Γερμανία, 11,4 στη Γαλλία.

**Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΙΣ
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Η εκπαιδευτική συνεργασία της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της Κοινότητας, αν και έχει προωθηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, δεν είναι ακόμη ικανοποιητική.

Το 1989 ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων μαθητών που επισκέφθηκαν χώρες της Κοινότητας αντιπροσώπευε μόλις το 0,1% του συνόλου των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στα πλαίσια του προγράμματος Αρίων μόνο 190 εκπαιδευτικοί πήραν μέρος σε προγράμματα ανταλλαγών εκπαιδευτικών από το 1981 έως το 1989.

Το 1988 ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων που πήραν μέρος σε προγράμματα ανταλλαγής νέων (Youth exchange Programmes) αντιπροσώπευε το 3,8% των συμμετασχόντων στα προγράμματα αυτά έναντι 6,9% του Βελγίου, 5,9% της Ολλανδίας, 4,7% της Πορτογαλίας και 4,2% της Ιρλανδίας για να περιοριστούμε μόνο στις χώρες εκείνες που έχουν παραπλήσιο ή και μικρότερο από την Ελλάδα πληθυσμό.

Προβλήματα για τη διεύρυνση της συνεργασίας αυτής είναι η ανεπάρκεια των διαθέσιμων οικονομικών μέσων, η απουσία κατάλληλης διοικητικής υποστήριξης και η μη ικανοποιητική γνώση ξένων γλωσσών, από τη μεγάλη μάζα των μαθητών και καθηγητών. Το τελευταίο αυτό θέμα θα δημιουργήσει δυσκολίες και στο μέλλον για την προώθηση και προπαντός τη διεύρυνση της συνεργασίας και των ανταλλαγών μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικών με τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες και πολύ περισσότερο με τις ανατολικές.

Σύμφωνα επίσης με την κοινοτική έκθεση του 1988 για το πρόγραμμα Έρασμος, που αφορά την κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ανάπτυξη διαπανεπιστημιακών προγραμμάτων, η Ελλάδα φαίνεται ότι δεν αξιοποιεί όσο πρέπει τις ευκαιρίες που της παρέχονται στο τομέα αυτό. Η αναλογία της ελληνικής συμμετοχής στα Διαπανεπιστημιακά Προγράμματα το '88-'89 ήταν μόλις 6,8% από μικρότερες στο σύνολο των χωρών της Κοινότητας. Σε πολύ χαμηλά επίπεδο ήταν επίσης ο αριθμός των αιτήσεων Ελλήνων φοιτητών που έγιναν δεκτές στα πλαίσια

του προγράμματος αυτού και οι οποίες αντιπροσώπευαν το 1,6% του συνόλου των αιτήσεων που εγκρίθηκαν από την Κοινότητα, έναντι 3,1% του Βελγίου και 2,6% της Ιρλανδίας. Ακόμη πιο απογοητευτική ήταν η προτίμηση ελλήνων τριτοβάθμιων ιδρυμάτων από φοιτητές των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Μόλις 0,9% των αιτήσεων που εγκρίθηκαν στα πλαίσια του παραπάνω προγράμματος το 1988-89 αφορούσαν επίσκεψη ξένων φοιτητών σε ελληνικά πανεπιστήμια.

Μικρή είναι επίσης η ελληνική συμμετοχή και σε άλλα κοινοτικά και ερευνητική προγράμματα. Πιο αξιόλογη εμφανίζεται, αντίθετα, η συμμετοχή της χώρας μας στο Πρόγραμμα COMETT, το οποίο αφορά την προώθηση της συνεργασίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι κατά τα τελευταία χρόνια επιχορηγήθηκε από την ΕΟΚ η ανάπτυξη πολλών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε πολλούς τομείς. Η αποδοτικότητα όμως των προγραμμάτων αυτών και ο ανανεωτικός για την ελληνική εκπαίδευση ρόλος ήταν περιορισμένος, επειδή παρέμειναν αποσπασματικές οι προσπάθειες χωρίς συνέχεια και δεν εντάχθηκαν σε ένα σταθερό και ενιαίο πρόγραμμα εκπαιδευτικού εκσυγχρονισμού και ανανέωσης.

Λείπει, τέλος, η σχετική ενημέρωση από τις ευρύτερες μάζες των εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών και των γονέων και δεν υπάρχει η υποδομή που απαιτείται για την πληροφόρηση αυτή.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Το πρόβλημα αυτό έχει δύο διαστάσεις: (α) τη διάσταση της διάδοσης και της χρησιμοποίησης και από τους άλλους εταίρους της ελληνικής γλώσσας, (β) την εκμάθηση από τους Έλληνες γλωσσών των λαών της ΕΟΚ, απαραίτητη προϋπόθεση για επικοινωνία, άρα και για ουσιαστική συνεργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το είναι και το γίνεσθαι της εκπαίδευσης στο κοινοτικό πλαίσιο

Μπροστά μέρα με τη μέρα εξελίσσεται μια ιστορική διαδικασία. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στην οποία ανήκουμε Οριστικά και αμετάκλητα, μετασχηματίζεται σταθερά σε μία μεγάλη, φιλειρηνική και δημοκρατική, οικονομική, πολιτιστική και πολιτική οντότητα με μεγάλη εμβέλεια, υψηλή ποιότητα και έγκυρο λόγο. Η Ευρώπη αυτή ενσαρκώνει την ελπίδα και την προοπτική των λαών της.

Η Ευρώπη που οικοδομείται διαμορφώνεται με βάση τα θετικά -γιατί υπάρχουν και αρνητικά- στοιχεία της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών της. Ανάμεσα στα στοιχεία αυτά, θεμελιακά είναι τα στοιχεία της ελληνικής προγονικής κληρονομιάς, οι νέες τεχνολογικές και οι νέες δυναμικές. Δυναμικό στοιχείο για την Ευρώπη που οικοδομείται είναι η καλύτερη εκπαίδευση και κατάρτιση των πολιτών της.

Γι' αυτό η εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως μέσο αναπαραγωγής των καταστημένων δομών, διαθέτει και αυτόνομη δυναμική και δρα ως ισχυρή διαμορφωτική παράμετρος των κοινωνιών. Με τις αλλαγές που γίνονται στην εκπαίδευση και την παιδεία στο κοινοτικό πλαίσιο και στο πλαίσιο των χωρών-μελών, θα επηρεαστεί αποφασιστικά η διαμόρφωση της Ευρώπης. Η Ευρώπη επιδιώκει την καλύτερη εκπαίδευση και παιδεία για όλους τους πολίτες της. Επιδιώκεται οι πολίτες της ενιαίας Ευρώπης να κατακτήσουν ένα ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, για να αυξήσουν την ικανότητα παραγωγής καινοτομιών, πλούτου και αξιών και να ζήσουν αρμονικά και ανθρώπινα σε μια διαλεκτική σύνθεση της εθνικής, ευρωπαϊκής και οικουμενικής συνείδησης και ταυτότητά τους και να στηρίζουν την Ευρώπη του κοινού πολιτισμού και της κοινής προοπτικής. Οι ικανότητες και η ποιότητα του

Ευρωπαϊκού πολίτη αποτελούν τη βάση της ποιότητας της Ευρώπης.

Η αντίληψη για το περιεχόμενο, τη δομή και το ρόλο της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Κοινότητας μεταβάλλεται σε συνάρτηση με την αντίληψη για την Ευρώπη που οικοδομείται. Παλαιότερα ο ρόλος της εκπαίδευσης ήταν να εξυπηρετήσει τους στόχους της κοινής αγοράς: την ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργατικού δυναμικού και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Σήμερα, μέσα στο πλαίσιο των στόχων της Ενιαίας Ευρώπης, η εκπαίδευση τόσο μεσοπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα, έχει τον κυρίαρχο στρατηγικό ρόλο να εξασφαλίσει, με τη δημιουργία του νέου Ευρωπαϊκού πολίτη μέσα από την Ευρωπαϊκή διάσταση στην παιδεία του και διάφορα μέτρα και προγράμματα και μια ευέλικτη, διαφοροποιημένη και αποτελεσματική εκπαιδευτική διαδικασία, τις αναγκαίες συνειδητοποιήσεις και συγκλήσεις, την ικανότητα της Ευρώπης να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις των καιρών.

Η εκπαιδευτική πολιτική της κοινότητας αποβλέπει στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης και παιδείας σε όλο το φάσμα. Δίνει ωστόσο μεγάλη έμφαση στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης -κορμού.

Στόχος της δεν είναι η αποκλειστική προετοιμασία των αποφοίτων της για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά, χωρίς να παραβλέπεται ο παράγοντας "άνθρωπος" και η ροή προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση και η διευκόλυνση μέσα από το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό με βάση τα νέα δεδομένα της επαγγελματικής τους ένταξης και η μείωση της ανεργίας.

Οι κύριοι άξονες των μεταβολών της παιδείας στο κοινοτικό πλαίσιο είναι:

- Η παροχή σε όλους τους πολίτες της Κοινότητας, άνδρες και γυναίκες, χωρίς εθνικούς εδαφικούς και κοινωνικούς διαχωρισμούς, ίσων ευκαιριών προσπέλασης στην εκπαίδευση και παιδεία.
- Υψηλή ποιότητα εκπαίδευσης και παιδείας σ' όλα τα επίπεδα.
- Η ανάπτυξη της ικανότητας μέσα από την έρευνα παραγωγής καινοτομιών και γνώσης.
- Η οργανική σύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Η σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή

- Ο εμπλουτισμός της εκπαίδευσης και της παιδείας με τις αξίες του ανθρώπου και του ανθρωπισμού
- Η καλλιέργεια μέσα από την αλληλογνωριμία και την κατανόηση των συνειδητοποιήσεων και συγκλίσεων που οδηγούν στην ανάπτυξη ευρωπαϊκής συνείδησης και ταυτότητας, χωρίς να καταστρέφονται οι εθνικές ιδιομορφίες και να αλλοτριώνονται η εθνική συνείδηση και ταυτότητα.
- Η αναβάθμιση του μορφωτικού και επαγγελματικού επιπέδου του διδακτικού προσωπικού σε όλα τα επίπεδα.
- Η ένταξη και χρήση των εκπαιδευτικών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία στη μεγαλύτερη έκταση.
- Η κοινωνική έκταση και αξιοποίηση όλου του ανθρώπινου δυναμικού, περιλαμβανόμενων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Η διδασκαλία γλωσσών και βελτίωση της ικανότητας γλωσσικής και άλλης επικοινωνίας των ευρωπαϊών πολιτών.

Κάτω από την επίδραση των ανθρωποκεντρικών και οικουμενικών κοσμοθεωρητικών αντιλήψεων έχει μπει βαθιά στην ευρωπαϊκή εκπαιδευτική αντίληψη η ιδέα της διδασκαλίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όχι μόνο από τη γνωστική άποψη, αλλά κύρια τη βιωματική, κοινωνικο-λειτουργική και συναισθηματική, σαν μια κύρια συνιστώσα των αρχών μιας ηθικής παιδείας πάνω στην οποία πρέπει να οικοδομηθεί η ειρηνική, δημοκρατική και με σεβασμό των αξιών του ανθρώπου και αλληλεγγύη ζωή στην ενιαία Ευρώπη.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό και να ανταποκριθεί ικανοποιητικά και σ' όλες τις άλλες πτυχές της "πρόκλησης" της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Η πρόοδος που έχει μέχρι σήμερα επιτελεστεί με στόχο τον εκσυγχρονισμό του δεν επαρκεί και οι βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν σ' όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης εξακολουθούν να είναι πολλές.

Με ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να τονιστεί ότι η εκπαίδευση πρέπει να πάψει να είναι πεδίο κομματικών αντεγκλήσεων και η ανάγκη συμφωνίας όλων των παρατάξεων σ' ένα *minimum*

κοινό πρόγραμμα εκπαιδευτικής πολιτικής είναι τώρα περισσότερο παρά ποτέ επιτακτική.

Όσον αφορά την εκπαιδευτική συνεργασία της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της Κοινότητας, το επίπεδο στο οποίο αυτή έχει φτάσει δεν είναι πολύ ικανοποιητικό.

Ο αριθμός των Ελλήνων μαθητών και εκπαιδευτικών που επισκέπτονται χώρες της Κοινότητας για εκπαιδευτική συνεργασία και αλληλογνωριμία, και αντίστοιχα των ξένων που επισκέπτονται την Ελλάδα, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα να μη υπάρχει εμφανής επίδραση της δραστηριότητας αυτής στη μεγάλη μάζα των Ελλήνων μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ο συγκεντρωτισμός, τέλος, του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, που παρά την πρόσφατη προσπάθεια αποκέντρωσης εξακολουθεί να παραμένει, η δυσκολία μετακίνησης των εκπαιδευτικών και ανάπτυξη πρωτοβουλιών εκ μέρους του εμποδίζουν και εκείνους που επισκέπτονται χώρες της Κοινότητας να δράσουν αποτελεσματικά ως μεταφορείς στην μεγάλη μάζα των γνώσεων και εμπειριών που αποκτούν. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχει πρόβλεψη ή δεν γίνεται αξιολόγηση του αποτελέσματος των συνεργασιών και προπαντός δεν υπάρχει συνέχεια, σταθερότητα και ένταξη των προσπαθειών αυτών σε ένα ολοκληρωμένο εθνικό πρόγραμμα εκπαίδευσης συνεργασίας. Έτσι εκπαιδευτικές ανταλλαγές και μορφωτικές σχέσεις εξαφανίζονται συχνά ως απομονωμένες και σπασμωδικές ενέργειες. Επιπλέον το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις οι επισκεπτόμενοι άλλες χώρες προέρχονται είτε από υπαλλήλους του ΥΠΕΠΘ, είτε από σχολικούς συμβούλους, είτε από εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, σε συνδυασμό και προς την ποσοτική ανεπάρκεια των Ελληνικών Υπηρεσιών που ασχολούνται με την πληροφόρηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών σε θέματα ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση, έχει ως αποτέλεσμα τη μικρή ανύπαρκτη επαφή της μεγάλης μάζας εκπαιδευτικών και μαθητών τους, και κυρίως εκείνων της επαρχίας με τους Ευρωπαίους συναδέλφους τους.

Η άγνοια αυτή και η έλλειψη επαφής, δεν προωθούν την ιδέα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, επιτρέπουν να δαιμονίζεται η μυθοποίηση της ισχυρής και προοδευμένης Ευρώπης και η από ετών καλλιεργηθείς ιδεολογία της υπανάπτυξης του Έλληνα

μπροστά στον προοδευμένο Ευρωπαίο, πράγμα που δημιουργεί επιφυλάξεις και δισταγμούς ανοίγματος ίσως και αδικαιολόγητους φόβους για την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Η Ευρώπη θεωρείται μέχρι σήμερα στην Ελλάδα πηγή άντλησης όχι μόνο της επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης, αλλά και ανανέωσης της παιδαγωγικής σκέψης και της σχολικής πρακτικής. Στην Ευρώπη πήγαιναν μέχρι σήμερα να σπουδάσουν σε μεταπτυχιακά κυρίως επίπεδο οι Έλληνες που ήθελαν να καταλάβουν υψηλές θέσεις στην κοινωνική και ακαδημαϊκή ιεραρχία. Ενδεικτικά σημειώνουμε ότι το 43% περίπου των καθηγητών και Υφηγητών, που υπηρετούσαν στα ΑΕΙ, το 1977 είχε κάνει τη διδακτορική τους διατριβή στο εξωτερικό -οι περισσότεροι σε χώρες της ΕΟΚ- και το 16% περίπου την είχε εκπονήσει τμηματικά και στο εξωτερικό και στην Ελλάδα. Το 56% είχε επίσης εργαστεί για ορισμένο διάστημα σε ιδρύματα εξωτερικού, από τους οποίους τα 2/3 περισσότερο από 3 χρόνια.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό και προς την έντονη προβολή στην Ελλάδα της αντιπαράθεσης του φτωχού Νότου προς τον πλούσιο Βορρά, τείνει να διαμορφώσει μια στάση που βλέπει την ΕΟΚ περισσότερο σαν πηγή βοήθειας για το ξεπέρασμα των ελληνικών οικονομικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών προβλημάτων, παρά σαν χώρο συνεργασίας.

Το ξεπέρασμα της αντίληψης αυτής αποτελεί κατά την πηγή μας βασική προϋπόθεση για την θετική αντιμετώπιση της πρόκλησης της ΕΟΚ. Η ενοποιημένη Ευρώπη δεν θα είναι μόνο χώρος άντλησης βοήθειας, αλλά και νέο πεδίο κοινωνικής συνεργασίας και ευγενούς άμιλλας, στίβος για νέες επιδόσεις αλλά και για σύμπραξη, μία μεγάλη ευκαιρία αξιοποίησης των ικανοτήτων που δεν λείπουν από τον ελληνικό λαό.

Δεν πρέπει τέλος να αγνοηθεί το χαμηλότερο, σε σύγκριση με τις περισσότερες χώρες της Κοινότητας, επίπεδο κοινωνικό-οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας. Εκπαιδευτική άνθιση και κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη είναι δύο πράγματα αλληλένδετα και αλληλοεπηρεαζόμενα. Για να επιτευχθεί εκπαιδευτική πρόοδος χρειάζεται πρώτα από όλα βελτίωση των όρων ζωής και αναθέρμανση της οικονομίας. Η εκπαίδευση βέβαια μπορεί να υποβοηθήσει σ' αυτά. Η έμφαση που δίδεται από την Κοινότητα στην ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών δημιουργεί αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον.

Χρειάζεται βέβαια και η δραστηριοποίηση της ελληνικής κρατικής μηχανής και η δουλεία του Έλληνα.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να τονίσουμε ότι το μέλλον της Ελλάδας ανήκει στην Ευρώπη. Η αρχαία Ελλάδα υπήρξε μητέρα του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού. Η σύγχρονη Ελλάδα καλείται τώρα να δείξει ως ποιο βαθμό είναι άξια διάδοχος της Αρχαίας Ελλάδας. Αυτή είναι η μεγαλύτερη πρόκληση της ΕΟΚ.

ΠΛΑΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ

1. Στόχοι

Υπάρχει σχετικά πλατιά συναίνεση σε σχέση με τους στόχους της παιδείας και εκπαίδευσης μεταξύ των χωρών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Οι στόχοι της παιδείας:

- (α) πλατιά γενική εκπαίδευση
- (β) δεξιότητες και ικανότητες
- (γ) Εκπαίδευση και παιδεία για αξίες.

2. Η δομή και οργάνωση της παιδείας

- (α) προσχολική αγωγή
- (β) διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης
- (γ) τα πολυκλαδικά απέναντι στα διαφοροποιούμενα εκπαιδευτικά συστήματα
- (δ) σχέση μεταξύ γενικής και τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης
- (ε) φροντίδα για τους 16-19 χρονούς που δεν θέλουν να συνεχίσουν προς ΤΕΙ και ΑΕΙ:
 - Γενική-Επαγγελματική εκπαίδευση πλήρους φοίτησης
 - Τεχνική-Επαγγελματική εκπαίδευση μερικής φοίτησης
 - Μαθήματα εξ αποστάσεως
 - Μεμονωμένες συμπληρωματικές σπουδές
 - Προγράμματα και πρωτοβουλίες για τους νέους

3. Περιεχόμενο της παιδείας

- (α) Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- (β) Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- (γ) Τριτοβάθμια εκπαίδευση

4. Μέθοδοι και μέσα μαζικής ενημέρωσης

- (α) Εξατομίκευση και ομαδική δουλειά
- (β) Εκπαίδευση με χρήση Μ.Μ.Ε.

5. Αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση καθηγητών

- (α) Αρχική εκπαίδευση των καθηγητών
- (β) Επιμόρφωση και κατάρτιση
- (γ) Αξιολόγηση της διδασκαλίας

6. Έρευνα και τεκμηρίωση (και πληροφόρηση)

- (α) Έρευνα
- (β) Τεκμηρίωση και πληροφόρηση

**Τα προβλήματα στις χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης-
σχέση εκπαιδευτικών με κοινωνικά προβλήματα**

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε έναν κόσμο που αλλάζει με ρυθμούς ασύλληπτους και η Ευρώπη δεν μπορεί παρά να αποτελεί μια δυναμική έννοια, μια ανοικτή οντότητα, για τη συλλογική διαμόρφωση της οποίας η εκπαίδευση καλείται να παίξει ρόλο καθοριστικό. Η ουσιαστική προοπτική της Ενωμένης Ευρώπης θα έχει ενδυναμωθεί σημαντικά μόνο όταν η Ευρώπη των πολιτών θα αποκτήσει προβάδισμα έναντι της Ευρώπης των συνθηκών. Όταν στην έννοια της ενότητας θα περιληφθεί ως συστατικό στοιχείο η έννοια ποικιλίας και της διαφορετικότητας. Όταν η κοινωνική διάσταση της ενοποίησης θα γίνει πιο σαφής πιο συγκεκριμένη και πιο ουσιαστική. Η ομοσπονδία μας παραμένει πάντοτε ευαίσθητη σε τέτοιες θετικές προκλήσεις και μπορεί να συμβάλει, ώστε, η ελληνική εκπαίδευση να καταθέσει στην υπόθεση της ευρωπαϊκής ενοποίησης την τεράστια συνεισφορά του ελληνικού πολιτισμού, την στροφή και την έμφαση στην ανθρωπιστική παιδεία, που τόσο έχει ανάγκη ο κόσμος σήμερα.

Ο Έλληνας Ευρωπαίος πολίτης πρέπει να συνδυάσει με την παιδεία του σε μια διαλεκτική σύνθεση τις εθνικές ελληνικές και ευρωπαϊκές αξίες, την παρόρμηση και την τάση για υπερβατικότητα με τον ευρωπαϊκό λογισμό και ορθολογισμό. Η διαλεκτική αυτή σύνθεση δεν αποτελεί καθ' αυτήν απειλή για την εθνική μας ταυτότητα. Σε σοβαρό μάλιστα βαθμό θα μας επανασυνδέσει με τις προγονικές αξίες από τις οποίες έχουμε αποκοπεί για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων η "απαιδευσία" είναι από τους κύριους. Αν υπάρχει κάποιος κίνδυνος για την εθνική μας ταυτότητα από την ένταξη, και υπάρχει, προέρχεται από την οικονομική, κοινωνική, εκπαιδευτική υπανάπτυξη, την καταστροφή της γλώσσας, την έλλειψη αυτογνωσίας και την έλλειψη ικανότητας συμμετοχής στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ζωής και των αξιών της.

Οι μεταβολές που χρειάζεται να γίνουν σε όλα τα επίπεδα της εθνικής εκπαίδευσης πρέπει συνολικά να τείνουν να την κάνουν ικανή να αναπτύξει στον άνθρωπο του τόπου τις ικανότητες και συμπεριφορές που θα τον κάνουν ικανό να ενταχθεί στην ευρωπαϊκή κοινωνία, να επωφεληθεί από τις ευκαιρίες που δημιουργεί η Ευρώπη στους πολίτες της και να ζήσει ισότιμα με τους λαούς των άλλων χωρών-μελών διατηρώντας την εθνική και πολιτισμική του ταυτότητα,

συνείδηση και συνοχή και να γίνει θετικό στοιχείο της κοινοτικής ζωής.

Για να αποκτήσει η χώρα την ικανότητα να ενταχθεί θετικά στον ευρωπαϊκό χωρόχρονο, όπως διαμορφώνεται από το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, οι πιο κάτω μεταβολές πρέπει να γίνουν στην ελληνική εκπαίδευση:

- Η αύξηση της δαπάνης για την εκπαίδευση ως ποσοστού του Ακαθόριστου Εγχώριου Προϊόντος με τάση να πλησιάσει το μέσο ποσοστό των χωρών της Κοινότητας.
- Η καλύτερη χρήση των διατιθέμενων για την εκπαίδευση πόρων
- Να γίνει βάση εθνικό συναινετικό σχεδιασμό άνοιγμα των εκπαιδευτικών ευκαιριών και των ευκαιριών προσπέλασης του μορφωτικού αγαθού σ' όλους τους Έλληνες πολίτες.
- Να γίνει αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός και εναρμόνιση της ελληνικής εκπαίδευσης και παιδείας σ' όλα τα επίπεδα με κύρια λειτουργική κατεύθυνση την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας για έρευνα και συμμετοχή στην παραγωγή και χρήση των γνώσης, ευρύτατη διαφοροποίηση.
- Εισαγωγή των νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών.
- Εισαγωγή της εκπαιδευτικής διάστασης στα σχολεία.
- Αναπροσαρμογή των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων με κατεύθυνση την αύξηση του διδακτικού χρόνου και τον εκσυγχρονισμό της διδασκόμενης ύλης.
- Σύνδεση με την παραγωγή.
- Τεχνικο-επαγγελματική κατάρτιση και επαγγελματική ένταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Κοινωνική ένταξη και αξιοποίηση όλου του ανθρώπινου δυναμικού περιλαμβανόμενων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Βελτίωση της γλωσσικής παιδείας.
- Καλύτερη σύνδεση με τις αξίες της εθνικής, πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και τις αξίες του ανθρώπου.
- Αποκέντρωση και οργανωτικο-διοικητική βελτίωση και αποκατάσταση των αξιών του σχολείου και της υπευθυνότητας.
- Κατάργηση του υπερσυγκεντρωτικού εκπαιδευτικού μας συστήματος.

- Μεγαλύτερη δυνατή αυτονομία του διδακτικού προσωπικού και αναδιάρθρωση του τρόπου παιδαγωγικής κατάρτισής τους.
- Συνεχής και ουσιαστική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Ενθάρρυνση, ενίσχυση και στήριξη δημιουργικών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών στο χώρο του σχολείου.
- Προώθηση της ουσιαστικής διδασκαλίας ξένων γλωσσών.
- Αναμόρφωση του Λυκείου και κατοχύρωση της μορφωτικής αυτονομίας.
- Το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, τη ζωή και τον κόσμο ολόκληρο και η μετατροπή του σε χώρο της κριτικής γνώσης, αλλά και η αντιμετώπιση του Έλληνα δασκάλου ως επαγγελματία.
- Έμφαση στον επαγγελματικό προσανατολισμό.
- Γενίκευση της πληροφορικής και εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες.
- Εισαγωγή προγραμμάτων εξειδίκευσης και έμφασης στις προϋποθέσεις επαγγελματικής αποκατάστασης.
- Ζωντανή σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία και συγχρόνως έμφαση στις ανθρωπιστικές σπουδές, για να ολοκληρωθεί κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά ο μαθητής -υποψήφιος "πολίτης της Ευρώπης" και να διαφυλάξει της ελληνικότητά του μέσα στο "χωνευτήρι των λαών" που λέγεται ΕΥΡΩΠΗ.

Για την πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταβολών απαιτείται ενημέρωση και συμμετοχή στα ευρωπαϊκά όργανα, διαδικασίες, προγράμματα και πρακτικές σε όλα τα επίπεδα. Η συμμετοχή ωστόσο της χώρας σ' αυτά, σε σχέση με τις άλλες χώρες είναι μικρή και διστακτική δείχνοντας μία επικίνδυνη τάση εσωστρέφειας και αδιαφορίας για την αξιοποίηση των ευκαιριών που διανοίγονται στην ενιαία Ευρώπη.

Δεδομένου ότι η ελληνική εκπαίδευση παρουσιάζει σημαντική υστέρηση, οι ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές που χρειάζονται πρέπει να γίνουν με επιταχυνόμενο βήμα. Χωρίς αυτή την επιτάχυνση το χάσμα θα μεγαλώσει και υπάρχει κίνδυνος να αποκοπεί η χώρα από την πορεία της ευρώπης και να περιθωριοποιηθεί.

Η ευθύνη για την πραγματοποίηση των μεταβολών που είναι αναγκαίες και πρέπει να γίνουν για την θετική και ισότιμη συμμετοχή της χώρας στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι είναι εθνική ευθύνη. Η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη είναι δεδομένη.

Για τη συνεχή μελέτη του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι, την υπόδειξη και πραγματοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών είναι απαραίτητη, και προτείνεται η δημιουργία ενός αποκεντρωμένου εύκαμπτου, αντιπροσωπευτικού και συναινετικού οργάνου -του Εθνικού Συμβουλίου Εκπαίδευσης- με ευρύτατες αρμοδιότητες και ευθύνη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι.

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
(1971-1993)

Σχολικά Έτη	Νήπια	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγοί	Αναλογία ν/γων-νηπίων
1971-72	91'178	2'448	2'853	32
1975-76	108'356	3'279	4'137	26,2
1980-81	145'924	4'576	6'514	22,4
1985-86	160'079	-	7'617	22,3
1989-90	141'576	5'474	8'035	21,0
1992-93	134'957	5'550	7'999	16,8

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα Ι ο αριθμός των νηπίων που φοιτούσαν στα νηπιαγωγεία την περίοδο 1971-1986 παρουσιάζει μια αύξηση συνεχή, όπως και ο αριθμός των νηπιαγωγείων και των νηπιαγωγών, ενώ μειώθηκε η αναλογία νηπιαγωγών-νηπίων. Η αύξηση αυτή των μεγάλων της προσχολικής αγωγής έχει σχέση με την ανάπτυξη του δικτύου, αφού η προσχολική αγωγή ούτε υποχρεωτική, ούτε γενικευμένη είναι. Ωστόσο, την περίοδο 1989-1993 παρουσιάζεται μείωση των φοιτούντων νηπίων, που μάλλον αντιστοιχεί στη μείωση του αντίστοιχου ηλιακού πληθυσμού. Σύμφωνα με μια εκτίμηση ο πληθυσμός των νηπίων που έπρεπε να φοιτήσει στο νηπιαγωγείο ήταν το 1989-90 239'010, που σημαίνει ότι φοίτησε μόνο το 59,2% ποσοστό που το 1980-81 ήταν το 47% και το 1971-72 ήταν 30,4%. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει η ανάγκη γενίκευσης της προσχολικής αγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ II
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
(1971-1993)

Σχολικό Έτος	Μαθητές- τριες	Σχολεία	Δάσκαλοι-ες	Αναλογία μαθητών/εκπαικόν
1971-72	910'728	9,750	29,568	30,8
1975-76	937,123	9,695	31,016	30,2
1980-81	900,641	9,481	37,315	24,1
1987-88	821,153	-	35,451	23,1
1990-91	762,271	-	37,550	20,3
1992-93	780,772	7,520	38,850	20,9

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα II παρουσιάζεται μείωση των μαθητών και των σχολικών μονάδων, ενώ έχουμε αύξηση του διδακτικού προσωπικού και μείωση της αναλογίας δασκάλων-μαθητών. Να σημειώσουμε ότι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η φοίτηση είναι υποχρεωτική.

ΠΙΝΑΚΑΣ III
ΟΡΓΑΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οργανικότητα	Έτη			Διαφορά 1976-1983
	1976-77	1980-81	1983-84	
Μονοθέσια	3,522	3,450	3,345	-177
2θέσια	2,213	1,919	1,688	-525
3θέσια	945	883	809	-139
4θέσια	378	356	311	-67
5θέσια	223	203	189	-34
6θέσια	677	579	683	+6
7θέσια	214	241	196	-18
8θέσια	193	258	201	+8
9θέσια	130	175	152	+22
10θέσια	102	132	137	+35
11θέσια	43	52	71	+28
12θέσια	264	372	628	+364
13θέσια	33	65	67	+34
14θέσια	36	123	78	+42
15θέσια	56	136	94	+38

Σύμφωνα με το νόμο 1566/85, τα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να είναι μέχρι 12θέσια

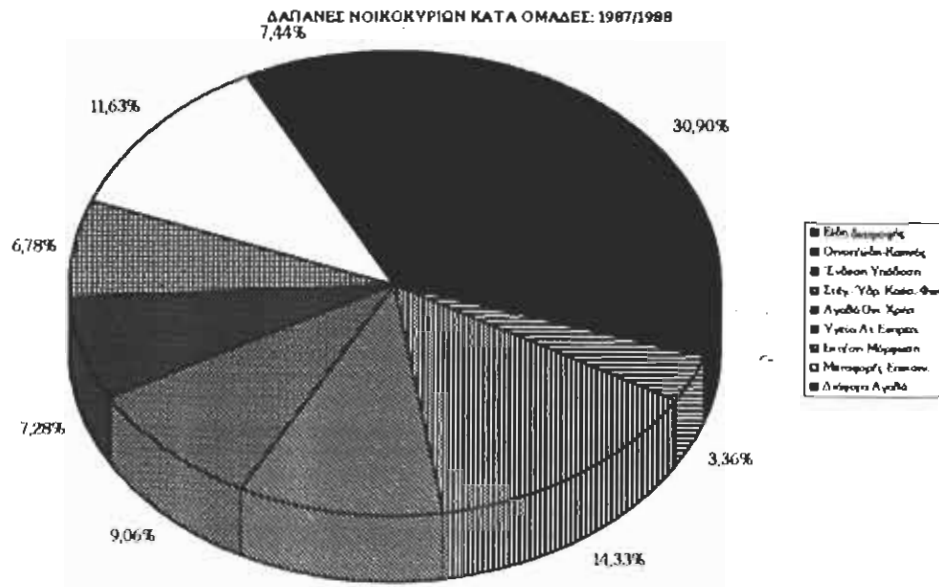
Στον πίνακα III βλέπουμε ότι αν και τα διαθέσιμα στοιχεία για την οργανικότητα των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φθάνουν ως το σχολικό έτος 1983-84, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η μείωση των σχολικών μονάδων εντοπίζεται στα ολιγοθέσια σχολεία, που βρίσκονται κυρίως στις αγροτικές περιοχές, ενώ εμφανίζεται αύξηση στα πολυθέσια σχολεία, που κυρίως βρίσκονται στις αστικές περιοχές. Η εκπαιδευτική ερήμωση των αγροτικών περιοχών έχει σχέση τόσο με την (εσωτερική) μετανάστευση, όσο και με τη μείωση του αντίστοιχου ηλιακού πληθυσμού. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα III, μεταξύ των σχολικών ετών 1976-77 και 1983-84 έχουμε μείωση του αριθμού των σχολείων κατά 383, αλλά αύξηση των οργανικών θέσεων κατά 4726 θέσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1970-1993)

Σχολικό Έτος	Γυμνάσια			Λύκεια		
	Μαθητές -τριες	Μονάδες	Καθηγητές -τριες	Μαθητές -τριες	Μονάδες	Καθηγητές -τριες
1970-71*	456,408	970	12,958			
1975-76*	547,016	1,160	18,719			
1976-77	327,356	1,123	11,736	235,339	983	10,034
1980-81	429,362	1,415	19,220	210,271	828	11,646
1983-84	437,775	1,528	22,728	222,951	861	15,098
1989-90	-	1,794	-		1,110	
1992-93	443,627	1,832	28,408	256,861	1,156	17,386

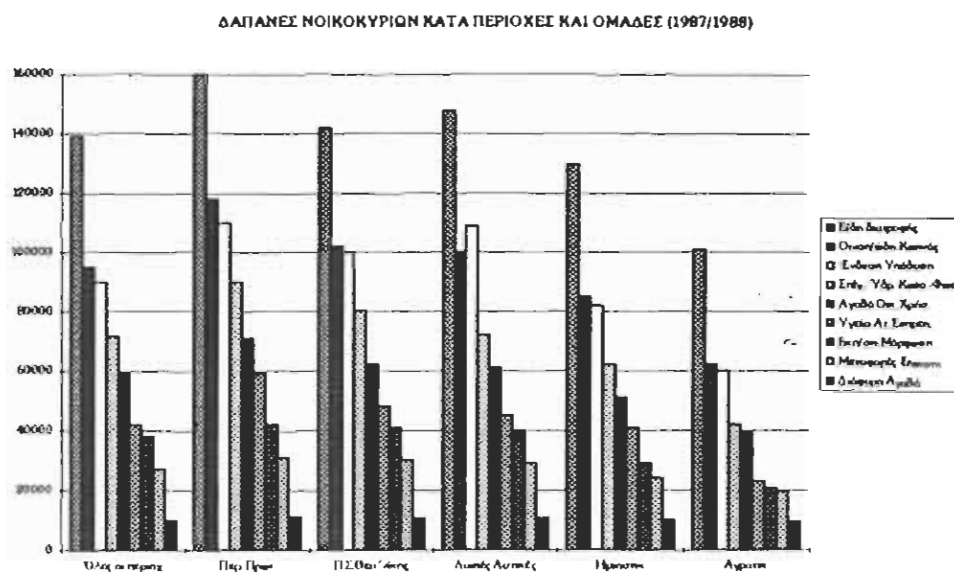
Πρόκειται για το δτάξιο Γυμνάσιο

Από τον παραπάνω πίνακα IV διαπιστώνουμε μια αύξηση του δυναμικού στα γυμνάσια και στα λύκεια. Με βάση μια εκτίμηση του αντίστοιχου ηλιακού πληθυσμού, προκύπτει ότι 1970-71 φοιτούσε σε όλους τους τύπους σχολείων μέσης εκπαίδευσης το 66,3%, το 1980-81 το 81,2% και το 1989-90 το 95,1% πράγμα που σημαίνει πως η αύξηση των μονάδων της μέσης εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού προσωπικού έχει σχέση με τη γενίκευση της φοίτησης στη δεύτερης βαθμίδας της μέσης εκπαίδευσης και την υποχρεωτική φοίτηση στην πρώτη βαθμίδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ V

Παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά, όσον αφορά τις δαπάνες καταλαμβάνουν τα είδη διατροφής με 19,9%, η ένδυση-υποδομή με 14,33%, οι μεταφορές-επικοινωνίες με 11,63% και η στέγαση με 10,21%. Η εκπαίδευση-μόρφωση καταλαμβάνει το μικρότερο ποσοστό δαπανών πράγμα που σημαίνει πως θεωρείται πολύ κατώτερη ανάγκη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Διαπιστώνουμε ότι ανάλογα με τις περιοχές υπάρχει και η ανάλογη δαπάνη για τις πρωτεύουσες και δευτερεύουσες ανάγκες.

Συγκρίνουμε τα ποσά που δαπανώνται για την εκπαίδευση σε κάθε περιοχή. Συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές (ποσοτικές).

Οι ίδιες διαφορές παρατηρούνται και στη σύγκριση της περιοχής σε σχέση με το τι δαπανώνται για κάθε ανάγκη.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

	1993	1994	Μεταβολή %
Τακτικός Προϋπολογισμός σε εκατ. δρχ.	589'000	665'000	+13%
Πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων	76'000	107'000	+41%
ΣΥΝΟΛΟ	665'000	772'000	+16%
Ποσοστό Εκπαίδευσης στο Σύνολο του Προϋπολογισμού	7,1%	6,6%	-0,3%

Από τον παραπάνω πίνακα μπορεί κανείς να διαπιστώσει τα εξής.

Πρώτον, η πολυδιαφημιζόμενη απ' την κυβέρνηση, πολιτική για αύξηση των δαπανών στην εκπαίδευση, δεν είναι πραγματική. Μπορεί το ποσοστό αύξησης των δαπανών να είναι μεγαλύτερο (16%) σε σχέση με άλλους τομείς του Δημοσίου, όμως η έννοια του ποσοστού απέχει κατά πολύ απ' την πραγματική αύξηση των κονδυλίων.

Δεύτερον, τα πραγματικά διατιθέμενα κονδύλια στο σύνολο των δαπανών του προϋπολογισμού, όχι μόνο δεν αυξάνονται αλλά μειώνονται κατά 0,3% και έτσι το ποσοστό που αναλογεί στην εκπαίδευση φτάνει στο δραματικό 6,8%, ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά που ποτέ διατέθηκαν για τη Δημόσια Εκπαίδευση.

Φυσικά το ποσοστό αυτό, καμία σχέση δεν έχει ακόμα και με το ιστορικό πια αίτημα του 15%.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βασιλείου Δλαμάγκας Δημοσιονομική Θεωρία
Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα
- Β. Δαλαμάγκας-Γ. Προβόλου Εισαγωγικά Μαθήματα
Δημόσιας Οικονομίας
Εκδόσεις Σάκκουλα
- Ξ.Πετρινιώτη Αγορές Εργασίας
(Οικονομικές Θεωρίες και
Έρευνες)
Εκδόσεις Παπαζήση
- Στέλιου Νικόδημου Μ.Ε.Δ. Η Ευρωπαϊκή διάσταση
στην εκπαίδευση
(Ευρώπη στο σχολείο)
ΕΟΚ και Εκπαίδευση
Η Εκπαίδευση ως τομέας
Οικονομικής
Δραστηριότητας
ΑΘΗΝΑ. Παπαζήσης
(Κ.Ε.Π.Ε.)
- Σάκη Καράγιωργα,
Κούλη Κασιμάτη,
Νίκου Πατναζήδη Έρευνα για τη σύνθεση
και κατανομή του εισοδή-
ματος στην Ελλάδα.
Εθνικό Κέντρο Ερευνών
ΑΘΗΝΑ 1988
- Κούλα Κασιμάτη Επιλογή Επαγγέλματος
Εθνικό Κέντρο
Κοινωνικών Ερευνών
ΑΘΗΝΑ 1989
- Γεωργίου Α.Προβόπουλου
Ιωάννης Αθανασάκης Δημοσιονομική Θεωρία
Η κατάσταση της
εκπαίδευσης
- Κων/νος Λ. Γούδας Ανώτατη Εκπαίδευση,
στόχοι , διλήμματα
- Βιομηχανικό Επιμελητήριο Προγράμματα Κοινοτικά
για την Εκπαίδευση
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Εφημερίδα "ΤΑ ΝΕΑ": Άρθρα του Κ.Χρήστου Κάτσικα.